

Inhoud

Lijst met tabellen & figuren.....	3
Dankwoord	4
Inleiding.....	6
1. Methoden & technieken.....	10
1.1 Selectie van de informanten	10
1.2 Participerende observatie & semi-gestructureerde diepte interviews.....	10
1.3 Opname van internetetnografie	12
1.4 Ethiek	13
1.5 Analyse.....	15
1.6 Geprivilegieerde outsider	16
2. Achtergrondkenmerken informanten	18
3. Duik in het veld.....	20
<i>DEEL 1: GENDERVERHOUDINGEN</i>	21
1. Seksesegregatie in de Indische en Pakistaanse publieke sfeer	22
1.1 Familie-eer.....	25
1.2 Identiteitsmarker in multiculturele samenleving	27
1.3 Ongenoegen.....	28
2. Overschrijden van de gender boundary: moeilijkheden..	31
3. Geheime transgressie van de gender boundary	35
3.1 Technologische heterotopie.....	36
3.1.1 Constructie van de grensoverschrijdende Desi community	40
<i>DEEL 2: RELATIE TOT DE MEERDERHEIDSGROEP</i>	45
4. De ander	46

<i>DEEL 3: DESI-JONGERENCULTUUR</i>	49
5. Belang van de gemeenschap, familie & het lokale	53
5.1 Indisch-Pakistaans gekleurde habitus	54
6. Performen van de Desi-identiteit	56
6.1 Desi-kliek	56
6.2 Desi-familiale events	60
6.3 Desi-muziek.....	66
6.4 Indische drama's & Bollywood.....	69
6.5 Desi-look	71
6.6 Desi-restaurant bezoek	78
7. Incredible Desiland	82
8. Geheime afspraken & relaties.....	86
8.1 Casestudies	88
 <i>DEEL 4: BLIK OP DE TOEKOMST</i>	99
9. Huwelijk.....	100
9.1 Huwelijkspraktijken	100
9.2 Huwelijkspreferenties.....	101
 4. Conclusie	107
 5. Kritische reflectie.....	112
 Nawoord als vooruitblik.....	114
 Bibliografie.....	115
 Bijlage : Vragenlijst als leidraad voor de diepte-interviews.....	120

Lijst met tabellen & figuren

Tabel 1: Achtergrondkenmerken van 7 mannelijke respondenten...	19
Tabel 2: Achtergrondkenmerken van 7 vrouwelijke respondenten..	19
Figuur 1: Gendersegregatie: mannelijke tieners.....	23
Figuur 2: Gendersegregatie: vrouwen.....	24
Figuur 3: Aankondiging van Desi <i>parties</i> via Facebook.....	58
Figuur 4: <i>Family dinner and dance show with Imran Khan:</i> dansende Desi-jongens.....	61
Figuur 5: <i>Family dinner and dance show with Imran Khan:</i> uitgaan in familiaal verband.....	61
Figuur 6: Bollywoodactrices Rani Mukherjee, Madhuri Dixit en Shilpa Shetty als stijlreferenten.....	74
Figuur 7: Desi-look voor meisjes.....	75
Figuur 8: Desi-idoel Jay Sean als stijlreferent.....	75
Figuur 9: Desi-jongens op een Desi <i>party</i>	76
Figuur 10: Buffet van groenten in restaurant Maharaja Tandoori...	79
Figuur 11: Interieur van het restaurant Maharaja Tandoori.....	80

Dankwoord

Aangezien een hele reeks mensen, al dan niet bewust, hebben meegeholpen aan de geboorte van deze masterproef wil ik hen hier in het bijzonder bedanken. Eerst en vooral wil ik mijn dank betuigen aan mijn fantastische ouders die mijn belangrijkste mentale coaches zijn geweest gedurende mijn hele studieloopbaan. Zonder hun onvoorwaardelijke steun zou ik nooit mijn 6 jaar durende ‘academische carrière als student’ hebben volgehouden. Bedankt om mij de kans gegeven te hebben om niet enkel socioloog maar ook antropoloog te kunnen worden! Verder ben ik mijn zus, familie en vrienden dank verschuldigd. Hun blijken van interesse in mijn studie alsook hun vriendschap gaven mij een grote steun in de rug.

Voor het schrijven van deze masterproef in het bijzonder wil ik mijn promotor Prof.Dr.Pang speciaal bedanken vanwege het mogelijk maken van dit onderzoek en voor de vrijheid die ze me gaf tijdens het onderzoeksproces. Ik dank haar ook voor de leerrijke tips die ze me verschaftte tijdens de uitvoering van mijn veldwerk alsook voor de raad die ze me gaf tijdens het schrijven van deze thesis. Verder ben ik studiegenoot Saba Sharma dank verschuldigd voor haar verhelderende feedback met betrekking tot sekseverhoudingen in India en voor de mentale steun die ze me gaf tijdens moeilijkere momenten in mijn veldwerk. Ook Kanta Odido dank ik voor de toegang die ze mij verleende tot het veld. Bovendien bedank ik doctoraatstudent Joao Cajetan Coelho voor zijn oprechte onderzoeksinteresse en de waardering die hij me gaf. Tot slot bedank ik mijn informanten en hun families. Niet enkel hun gastvrijheid maar ook de sympathie die ze koesterden ten opzichte van mij was ‘*beyond expectations*’.

Een multiculturele ingesteldheid hebben omvat meer dan het drinken van muntthee in een Marokkaans café of in het bezit zijn van een Chinese vaas. Het is het respect opbrengen voor sociaal-culturele diversiteit, het aanvaarden dat verschillende mensen een verschillende manier van leven kunnen hebben. Waardering opbrengen voor ‘de ander’ komt vaak tot stand doorheen het begrijpen van ‘de ander’. Pas dan kan men soms ook zien dat ‘de ander’ niet zo anders is als aanvankelijk verondersteld. Ik dank dan

ook de KUL om de opleiding sociale en culturele antropologie, die de ambitie heeft om diversiteit bevattelijker te maken, te organiseren.

Inleiding

*Life is not about finding yourself,
it is about creating yourself*

Holi is een hindoeïstisch lentefeest dat rond de maand maart uitbundig wordt gevierd door Indiërs wereldwijd. Ook de Indische gemeenschap in België zet rond deze periode allerhande vieringen op touw. Meer dan een jaar geleden werd ik uitgenodigd op het Holifestival in Brussel door een Indische kennis van mij. Zodra ik het schoolgebouw waar dit evenement plaatsvindt binnenstap, heb ik het gevoel ik in een Indische film terechtkom. Bollywoodmuziek weergalmt luid door de muziekbboxen. Heel der families zijn aanwezig. Zowel jong als oud heeft zich voor de gelegenheid erg opgekleed. Ik zie mannen in kostuums en vrouwen gekleed in stijlvolle Indische kleren. De vrouwen perfectioneren de look van de kinderen door hun haren te kammen of lippenstift aan te brengen bij de meisjes. Deze kinderen zijn immers 'de sterren van de avond' aangezien zij dansopvoeringen zullen brengen. Tijdens de pauze stroom ik in de mensenmassa mee naar een aparte zaal waar Indisch eten en drank wordt geserveerd. Plots merken een aantal jonge vrouwen die samen aan een tafel zitten mij op. Zij hebben zich afgezonderd van hun ouders en van de rest van hun familie. Ze stellen me een paar vragen in het Frans. Ik ben verbaasd van hun vloeiend Frans taalgebruik. Vervolgens wordt ik vriendelijk uitgenodigd bij hen aan tafel. Ze vragen me vanuit welke streek in India ik afkomstig ben. In mijn antwoord verwijs ik naar het feit dat ik geadopteerd ben om hen zo duidelijk te maken dat ik een outsider ben. Het wordt zeer snel duidelijk dat al deze meiden, in tegenstelling tot de andere aanwezigen, in België zijn geboren en getogen. Later op de avond wisselen de meisjes hun e-mail adressen met mij uit en vragen ze me of ik hen wil toevoegen 'als vriend' op de sociale netwerksite Facebook.

Zonder het te beseffen had ik toegang gekregen tot de groep die ik tijdens mijn studies gedurende maanden zou onderzoeken in het

kader van de masterproef. Deze eindverhandeling is immers het resultaat van een antropologische veldstudie naar 'Desi-jongeren' en meer specifiek naar tweede generatie Indiërs en Pakistanen. Het veldwerk werd voornamelijk uitgevoerd in de Brusselse grootstedelijke context.

Marokkanen en Turken vormen de twee grootste niet-Europese migrantengroepen in België. Deze groepen zijn dan ook veelvuldig het object van sociaal wetenschappelijk onderzoek, politieke discussie en alledaagse conversaties. Daarentegen worden Zuid-Aziatische gemeenschappen in België, net zoals andere Aziatische groepen, ondermaats bestudeerd op academisch niveau (Pang, 1993, p.1; Pang, 1998, pp.433-452). Samen met Pang meen ik dan ook dat er sprake is van een 'onzichtbaarheid' van Aziatische gemeenschappen in de literatuur en in het discours rond multiculturalisme (Pang, 2003, in Harzig & Juteau, 2003, pp.83-84). Door een antropologisch onderzoek uit te voeren dat zich richt op de tweede generatie Indiërs en Pakistanen wil ik het tijt echter keren. Deze groep kan omschreven worden als de kinderen van Indische en Pakistaanse migranten die geboren en opgegroeid zijn in België (Phalet & Swyngedouw, 2003, p.3).

Anders dan de vaak bestudeerde Turkse en Marokkaanse gemeenschap vormen Indiërs en Pakistanen in België een kleine groep waardoor ze kunnen beschouwd worden als 'minderheidsgroepen onder minderheidsgroepen'. Volgens schattingen van de Indische en Pakistaanse ambassades in België zou de Indische gemeenschap in dit land zo'n 7000 leden tellen, terwijl de Pakistaanse gemeenschap ongeveer 15.000 personen telt (Qazi, 11.08.2011; Goel 13.08.2011). Ook wonen Indiërs en Pakistanen in België, in tegenstelling tot Turken en Marokkanen, niet in buurten bij elkaar (Bevolking en huishoudens, buitenlandse bevolking", 9.05.2010). Bovendien zijn beide gemeenschappen zowel op economisch¹ als op taalkundig vlak gediversifieerd. Daarbij komt dat

---

¹ Leden van de Indische en Pakistaanse gemeenschap zijn niet enkel werkzaam in de kleinhandel (nachtwinkels, restaurants, car wash, voeding- en kledingwinkels) en industrie maar ook oefenen ook hooggeschoolde arbeid uit (bijvoorbeeld als dokter of ingenieur). Daarnaast zijn Indiërs ook

binnen de Indische gemeenschap sprake is van een religieuze heterogeniteit (Qazi, 11.08.2011; Goel 13.08.2011). Er is reeds veelvuldig onderzoek verricht naar de tweede generatie Indiërs en Pakistanen in de Angelsaksische wereld (zie bijvoorbeeld Maira, 2002; Shankar, 2008; Qureshi, 2006). De Indiase en Pakistaanse gemeenschap in België wordt echter blootgesteld aan een andere omgeving en is bovendien niet zo ruimtelijk geconcentreerd als in de Angelsaksische wereld. *Hierdoor meen ik dat het vanuit een sociaal wetenschappelijk oogpunt relevant is om ons onder te dompelen in de leefwereld van de Desi-jongeren in België en hierbij na te gaan hoe zij hun etnische identiteit bricoleren en beleven.* Deze onderzoeksvraag zal beantwoord worden door een *emic approach* toe te passen. Het identiteitsconstructieproces zal met andere woorden zo veel mogelijk bestudeerd worden vanuit het perspectief van de tweede generatie zelf.

‘Is er een gevoel van samenhang onder deze jeugd? Welke zijn de mechanismen die leiden tot verbondenheid en hoe geven de jongeren uitdrukking aan dit gevoel? Hoe staan de jongeren ten opzichte van hun land van herkomst? Gaat er een grote invloed uit van hun afkomst op hun sociale relaties, partnerkeuze en toekomstperspectieven? De antwoorden op deze boeiende vragen zijn cruciaal om een inzicht te krijgen in het ‘zelfcreatieproces’ van de tweede generatie.

Alvorens een duik in het veld te nemen zullen we eerst meer uitleg geven over de gehanteerde methodologie alsook over onze informanten. Daarna zullen we zoveel mogelijk ‘het veld laten spreken’. De structuur van mijn thesis vormt deels een weerspiegeling van de bekommernissen in het veld. Aangezien het gender *issue* een zeer prominente rol speelt in de leefwereld van de informanten vond ik het verantwoord om deze materie in detail te behandelen in een eerste sectie. Bovendien legt de thematiek van genderverhoudingen een basis om de constructie van de Desi-jeugdcultuur beter te begrijpen. Vervolgens zullen we de totstandkoming van deze jongerencultuur beschouwen tegen de

---

werkzaam in de diamanthandel en in de IT-sector (Qazi, 11.08.2011; Goel 13.08.2011).

achtergrond van de informanten hun relatie met de dominante groep. Nadat we hebben bestudeerd hoe de tweede generatie overgaat tot de constructie van een jeugdcultuur zullen we nagaan of deze cultuur hun huwelijkspreferenties beïnvloedt. Deze masterproef is dan ook opgebouwd uit vier *onderling verbonden onderzoeksluiken*, namelijk *'genderverhoudingen'*, *'relatie tot de meerderheidsgroep'*, *'Desi-jeugdcultuur'* en *'blik op de toekomst'*. Ter afronding formuleren we een conclusie, reflecteren we kritisch over onze onderzoeksbevindingen en sporen we aan tot vervolgonderzoek.

Voor mij staat 'studeren' gelijk met 'zelfcreatie'. Het schrijven van deze thesis heeft dan ook als 'latent' gevolg dat het mijn blik op de wereld heeft verruimd en daarbij dus ook heeft bijgedragen tot het vormgeven aan mijn eigen persoonlijkheid. Ik vatte dit proces niet op als een 'zoektocht' naar mezelf. Het was immers niet mijn bedoeling om op zoek te gaan naar een diepere Indische essentie die in mij als geadopteerde van Indische afkomst zagezegd verborgen moet liggen en die ik naar boven kan halen door mij onder te dompelen in de betreffende gemeenschappen. Op een meer 'manifest' niveau hoop ik met deze eindverhandeling een innovatieve, boeiende en bescheiden bijdrage te leveren aan het antropologisch onderzoek naar de Zuid-Aziatische diaspora in België en in Europa. De inzage in het identiteitsconstructieproces van de tweede generatie geeft ons niet enkel de mogelijkheid om te kijken naar de actuele processen van betekenisgeving van de jongeren. Indirect verwerven we ook informatie over hoe de diasporagemeenschappen zich zullen ontwikkelen doorheen de tijd.

1. Methoden & technieken

Every discourse, even a poetic or oracular sentence, carries with it a system of rules for producing analogous things and thus an outline of methodology

(Jacques Derrida)

1.1 Selectie van de informanten

Ongeveer 13 maanden lang, van maart 2010 tot april 2011, verrichtte ik hoofdzakelijk in Brussel etnografisch veldwerk bij de tweede generatie Indiërs en Pakistanen. Tijdens deze periode kon ik op de medewerking rekenen van 14 jongeren.

Mijn 7 *vrouwelijke informanten* ben ik letterlijk ‘tegen het lijf gelopen’ op het Holifestival, zoals in de inleiding werd duidelijk gemaakt. Mijn relatie met de meisjes is dus kunnen ontstaan door eerst met hen *real life* contact te hebben. Daarentegen vond de selectie van evenals de relatievorming met 3 *mannelijke informanten* plaats in de virtuele ruimte. Vanwege de stringente scheiding tussen ongetrouwde mannen en vrouwen op de familiale bijeenkomsten was het voor mij als jonge vrouw immers *not done* om tijdens deze gelegenheden te praten met ongetrouwde mannen. De sociale netwerksites gaven mij echter de mogelijkheid om met deze jongens te *chatten* en zo met hen een *one-on-one* relatie te ontwikkelen (Davies, 2008, p.153). Met de overige 4 mannelijke informanten kwam ik in contact via doorverwijzing.

1.2 Participerende observatie & semi-gestructureerde diepte interviews

Tijdens mijn veldwerk deed ik aan *participerende observatie* door allerhande sociale activiteiten met de jongeren uit te voeren. Het veldwerk bestond uit het bijwonen van hindoeïstische *events* zoals het Holifestival, het Diwalifestival en verschillende gebedswaken. Ook ging ik naar een Pakistaanse liefdadigheidsshow. Verder was ik aanwezig op een Indisch-Pakistaans modedefilé, de Imran Khan

show alsook op een *Kabaddi*² toernooi. Ook bezocht ik een aantal van mijn vrouwelijke informanten thuis en ging ik winkelen met hen. Verder ging ik op restaurant met enkele jongeren en woonde ik een *Bollywoodparty* bij. Tot slot vergezelde ik ook één van mijn vrouwelijke informanten op een geheime trip naar Londen.

Wolcott ziet participerende observatie als een ‘basiskunst’ van etnografisch veldwerk (Wolcott, 2005, pp.88-95). ‘*Being there*’, de essentie van participerende observatie, gaf me de kans om menig informeel gesprek te voeren met mijn informanten. Hierdoor kon ik op zoek gaan naar de zaken die een significante waarde hebben voor de jongeren. Ook gaf participerende observatie me de mogelijkheid om op zoek te gaan naar steeds wederkerende handelingen die gesteld werden op de sociale *events*. Bovendien kreeg ik tengevolge van het participeren observeren in een later onderzoeksstadium, waarin werd overgegaan tot het afnemen van interviews, de mogelijkheid om een onderscheid te maken tussen ‘wat mensen doen’ en ‘wat mensen zeggen dat ze doen’.

Het na verloop van tijd organiseren van *semi-gestructureerde diepte-interviews* gaf me de kans om te vragen achter verduidelijking naar bepaalde zaken die ik had ontdekt tijdens de participerende observatie. Bovendien kon ik tijdens deze formelere gesprekken gericht peilen naar bepaalde informatie waartoe ik door participerende observatie alsnog geen toegang had gekregen. De Nederlandstalige versie van mijn vragenlijst is te vinden in bijlage (zie bijlage, p.115).

Mijn vrouwelijke identiteit maakte het moeilijker om me in een gendergesegregeerde context onder te dompelen in de leefwereld van mijn mannelijke informanten en een ‘diepere’ relatie te ontwikkelen met hen. Terwijl ik met de meisjes vaak informele contactmomenten had was het minder vanzelfsprekend om deze te organiseren met de jongens.

---

²Kabaddi is een opwindende vechtsport die afkomstig is uit India. Deze sport is zowel in India als Pakistan zeer populair (“About the game: history”, 08.02.2011).

Ik maakte tijdens mijn samenkomst met de jongeren *written jottings* in het toilet of kort na het einde van de bijeenkomst. Bovendien schreef ik na afloop van elke veldactiviteit mijn *full fieldnotes* die gebaseerd waren op mijn *written jottings* en mijn *mental notes* uit.

De interviews werden opgenomen op bandrecorder en vonden plaats bij de informanten thuis, op restaurant of op school. Deze gesprekken namen minimum 1 uur en maximum 1.30 uur in beslag. Telkens legde ik een aantal dagen voordien de dag, plaats en tijdstip van het interview vast. Sommige informanten belden *last minute* het interview af waardoor weer een nieuwe afspraak moest worden gemaakt. Samen met Wolcott kunnen we dan ook zeggen dat ‘wachten’ een belangrijke taak is van een veldwerker (Wolcott, 2005, p.76).

1.3 Opname van internetetnografie

De sociale netwerksites Facebook en MSN messenger werden ingeschakeld om rapport op te bouwen met de informanten. Daarenboven gaven deze sites mij de mogelijkheid om doorheen de tijd de relatie met hen te onderhouden door te *chatten*, te mailen, muziek uit te wisselen en foto's te becommentariëren. Dit bevestigt de stelling van Davies (2008) die meent dat aan de hand van sociale netwerksites langetermijn- en multidimensionale relaties kunnen worden aangemaakt met de informanten. Ook was het voor sommige van mijn informanten makkelijker om op een virtuele manier te communiceren over gevoelige zaken zoals genderverhoudingen. Bovendien speelt de virtuele ruimte een belangrijke rol in de identiteitsbeleving van de tweede generatie. Een deel van mijn etnografisch schrijven kan dus betiteld worden als een internetetnografie. Virtuele gemeenschappen moeten volgens Davies gezien worden als een ‘nieuw soort van *field site*’ (Davies, 2008, p.169). Daarenboven stond ik ook in contact met mijn onderzoeksparticipanten via GSM.

Het inbouwen van een internetcomponent in de etnografie is niet zonder nadelen. Een eerste zwakte is dat een internetetnografie geen

inzage geeft in bepaalde informatie die dan wel toegankelijk zou zijn bij een *face to face* gesprek met de persoon in kwestie, bijvoorbeeld non-verbale gedragingen. Door *real life* afspraken heb ik dit negatief punt enigermate kunnen neutraliseren. Bovendien kunnen mijn informanten op internet een totaal andere identiteit aannemen en dus mij als onderzoeker misleiden. Maar personen bezitten altijd meerdere identiteiten waarvan ze bepaalde enkel kunnen uiten via het internet (Davies, 2008, p.154). Door dus de internetetnografie te combineren met een klassieke etnografie kunnen we vergelijken hoe de informanten zich representeren op het internet en in *real life*. Deze manier van werken die ons in de mogelijkheid stelt om toegang te krijgen tot de verschillende zelfrepresentaties van de informanten, geeft ons een diepere inzage in '*the self*' van de informanten. Verder heb ik de betrouwbaarheid van de internetdata verhoogd door op zoek te gaan naar inconsistenties in de data zelf (Donath in Davies, 2008, p.156).

1.4 Ethiek

De eerste twee maanden van mijn veldwerk besloot ik om niet te praten met de meisjes over mijn rol als onderzoeker aangezien ik ondervond dat dit wantrouwen opwekte bij sommige oudere mensen in het veld. Ik achtte het dan ook ethisch verantwoord om tijdelijk te zwijgen over mijn identiteit als onderzoeker en in de eerste plaats rapport op te bouwen met deze jongeren. Vanaf het moment dat mijn vrouwelijke informanten voldoende vertrouwen hadden in mij, heb ik hen meegedeeld dat ik 'een schoolwerk maak over de leefwereld van jongeren van Indische en Pakistaanse afkomst' en heb ik hen gevraagd of ze wilden participeren in mijn onderzoek als informant. De informanten verleenden aldus hun medewerking op basis van zogenaamde *informed consent*. Ik heb daarentegen geen zeer gedetailleerde informatie gegeven met betrekking tot mijn onderzoeksluiken. Aan mijn mannelijke informanten heb ik echter sneller mijn onderzoeksmotieven bekend gemaakt om verkeerde verwachtingen ten opzichte van mij te voorkomen. Bovendien ben ik

bij hen ook vlugger overgegaan tot het afnemen van interviews, eenmaal voldoende rapport was gecreëerd.

In mijn onderzoek onthul ik persoonlijke en deels ook geheime informatie over mijn informanten. Aangezien geheime sociale activiteiten integraal deel uitmaken van de leefwereld van bepaalde Desi-jongeren, meen ik dat het geoorloofd is om ook deze praktijken te onderzoeken. *In mijn etnografie wordt de anonimiteit en de confidentialiteit van mijn informanten maximaal gegarandeerd* door gebruik te maken van pseudoniemen evenals door de verandering van plaatsnamen. Bovendien zullen geen uiterlijke persoonsbeschrijvingen gegeven worden van de informanten. Ook de namen van andere personen die ik tijdens mijn veldwerk heb ontmoet zijn volledig fictief omwille van *privacy* redenen.

Samen met Wolcott menen we dat antropologen vaak hun onderzoeksmethoden en -objectieven niet geheel bekend kunnen maken aan de mensen in het veld en dat aldus een zeker mate van 'misleiding' eigen is aan antropologisch onderzoek. Wolcott beschrijft dit onder de noemer 'veldwerk als donkere kunst' (Wolcott, 2005, pp.141-146). Ik meen echter niet dat ik mijn informanten heb bedrogen of verraden aangezien zij vrijwillig hebben kunnen deelnemen aan mijn onderzoek en hun anonimiteit bovendien maximaal gegarandeerd is.

Het is zeer belangrijk om *voldoende wederkerigheid* in te bouwen in het veldwerk (Wolcott, 2005, p.84). Dit getuigt van een beleefde houding. Na afloop van elk diepte-interview gaf ik als dank een kleine beloning aan mijn informanten in de vorm van snoepgoed. Ook assisteerde ik op vraag van de jongeren bij de organisatie van een Desi *event*. Bovendien bood ik één van mijn informanten hulp bij het instuderen van het lesmateriaal voor het eindexamen van het vak 'Nederlands'. Tot slot zamelde ik geld in voor een Pakistaanse liefdadigheidsactie.

1.5 Analyse

Het analyseren van de veldnota's en de interviews gebeurde door deze eerst letterlijk te transcriberen met behulp van MICROSOFT WORD. We hebben rekening gehouden met de raad van Wolcott om zo snel mogelijk nadat de interviews werden afgenomen deze te transcriberen (Wolcott, 2005, p.106). De internetdata moesten echter niet meer getranscribeerd worden. De transcripties en internetdata werden vervolgens ingevoerd in het kwalitatief dataverwerking programma NVIVO 9. Via dit computerprogramma heb ik getracht om de data te organiseren volgens thema's. Dit softwarepakket gaf mij de mogelijkheid om bepaalde patronen te vinden in de overvloedige informatie. NVIVO 9 stelde mij in staat om op een 'meer formele wijze' een theorie of hypothese te testen en te genereren. Bovendien stijgt door het gebruik van dit programma de betrouwbaarheid en de accuraatheid van kwantitatieve *statements*, zoals 'de meerderheid van de informanten zeiden X' (Davies, 2008, p.274).

Omdat ik mijn onderzoeksvraag tracht te beantwoorden vanuit de post-moderne Geertziaanse benadering (1973) moet deze studie gesitueerd worden binnen de *interpretatieve antropologie*. Geertz vat cultuur op als een web van betekenis dat is gesponnen door de mensen zelf. Hij ziet cultuur dan ook als een tekst die geïnterpreteerd moet worden (Geertz, 1973 in Devlieger, 2009, p.164). In die zin zijn de jongeren in mijn veld actieve bouwers van betekenis. De analyse van hun leefwereld zal dan ook gebeuren in termen van hun specifieke *agency*. Om de betekenis van hun praktijken en discours te achterhalen is interpretatie noodzakelijk (Geertz, 1973 in Devlieger, 2009, p.164). Hiervoor zal ik in navolging van Geertz een '*thick description*' toepassen. Ik zal dus de verschillende lagen van betekenis trachten te achterhalen door interpretatie. Daarbij zullen theoretische kaders gebruikt worden om de ervaringen van de jongeren inzichtelijker te maken. Desalniettemin moeten de eindresultaten van dit onderzoek beschouwd worden als een interpretatie van mijzelf als gesitueerd subject. Een korte bespreking van de eigen positie in het veld is dan ook niet onrelevant.

1.6 Geprivilegieerde outsider

*Rester en marge pour lire entre les lignes
(Balaji)*

Een antropoloog kan niet gezien worden als een ‘machine die data verzamelt en analyseert’. ‘Het zelf’ van de antropoloog kleurt immers altijd het hele onderzoeksproces. Met andere woorden, de verschillende dimensies van mijn eigen identiteit zoals mijn voorgeschiedenis, geslacht, klasse, karakter en fenotypische kenmerken, speelden een cruciale rol in de selectie van mijn veld en onderzoekstopic, de interactie met mijn informanten, de gehanteerde methodologie, de analyse en de onderzoeksresultaten. Eriksen stelt bijgevolg dat *‘the self’* van de antropoloog het belangrijkste wetenschappelijke instrument vormt (Eriksen, 2001, p.26). Antropologisch veldwerk moet dan ook gezien worden als een interpersoonlijke ervaring, als de ontmoeting tussen twee werelden (Scheper-Hughes, 2000 in Robben & Sluka, 2007, p.211). Hierdoor zal de antropoloog die een *‘fly on the wall’* wil worden in de wereld van dé ander, de relatie tussen zichzelf en de mensen in het veld moeten onderwerpen aan een grondige reflectie.

Aangezien mijn informanten dachten dat ik jonger was dan hen werd mijn aanwezigheid niet als een bedreiging ervaren. Bovendien heeft mijn vrouwelijke identiteit, zoals in paragrafen 1.1 en 1.2 werd aangegeven, er voor gezorgd dat ik meisjes en jongens niet op dezelfde manier kon benaderen. Maar ook mijn positie als geadopteerde van Indische herkomst heeft dit onderzoek in belangrijke mate gestuurd. Ik heb de kans gehad om dit specifieke aspect van mijn identiteit instrumenteel te gebruiken door het strategisch in te zetten bij de relatievorming met mijn informanten. Deze studie heeft mij dan ook geholpen om mijn eigen identiteit te ontwikkelen, positief te ervaren én aan te wenden in sociaal onderzoek.

Mijn adoptie wekte aanvankelijk enige nieuwsgierigheid op in het veld waardoor ikzelf op bepaalde momenten, willens nillens, werd omgetoverd tot onderzoekssubject. Het praten over de eigen

ervaringen als geadopteerde vormde een goede manier om sociale contacten te leggen. Ook werd de *'liminal transitionperiod of being a stranger'* ingeperkt ten gevolg van mijn eigen Indische origine. Ik kon immers vrij snel het vertrouwen winnen van de jongeren.

Het feit dat ik danig aanvaard werd in de gemeenschap leidde er toe dat ik vrij diep in het veld kon treden. Sommigen vonden immers dat ik als geadopteerde 'het recht heb' om nieuwsgierig te zijn naar de normen, waarden en gebruiken van mensen afkomstig uit de eigen regio van herkomst. *Het stellen van vele vragen leek dus in hun ogen vanuit mijn positie een normale zaak te zijn.*

Ik had de kans om, tot op een zekere hoogte, opgenomen te worden in groepjes van Desi-jongeren die het niet goed met elkaar konden vinden. Bovendien zorgde mijn specifieke positie ervoor dat ik door een aantal meisjes een therapeutische rol kreeg toebedeeld. Een eigenaardige juxtapositie van *otherness en sameness trad immers op.* Alhoewel ze wisten dat ik onderzoeker was deelden sommigen met mij vertrouwelijke informatie aangezien ik als *'other'* van buiten de gemeenschap was en ik dus zeker niet in de mogelijkheid verkeerde om deze zaken te delen met hun ouders of andere familieleden. Bovendien verwachtten ze dat ik hun denken en handelen wel zou begrijpen aangezien ik net als zij van Zuid-Aziatische herkomst ben.

Desondanks ik door sommige informanten als 'een Desi' werd bestempeld alsook ondanks de open en gastvrije houding van hun families ten opzichte van mij, heb ik mij nooit een *'insider'* gevoeld. Doorheen heel de veldwerkperiode voelde ik mij dan ook een *'outsider die zeer geprivilegieerd is'*. Ik hield hierbij de lyrics van de Belgische-Congolese zanger Baloji in het achterhoofd die zingt: *'Rester en marge pour lire entre les lignes'*.

2. Achtergrondkenmerken informanten

Mijn 14 informanten zijn allen *ongetrouwd* en *tussen de 16 en 24 jaar*. Hun ouders zijn 20 à 30 jaar geleden naar België gekomen uit arbeidsoverwegingen of als vluchteling. Het wankele politieke klimaat in de jaren 80 in Pakistan en noord-India dat gepaard ging met een grote economische onzekerheid zorgde er immers voor dat veel Pakistanen en Indiërs op zoek gingen naar een beter leven in het westen (Graulich, 9.08.2011; Qazi, 11.08.2011; Goel 13.08.2011).

Het betreft hier voornamelijk kinderen van *laaggeschoolde arbeidsmigranten* die in België actief zijn in de industrie, winkels en restaurants. *10 informanten zijn van Indische afkomst en 4 informanten zijn van Pakistaanse afkomst. 7 jongens en 7 meisjes* werden opgenomen in dit onderzoek. Op twee na zijn alle respondenten *woonachtig in gemeenten in het arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde*.

De ouders van 9 Desi-jongeren van Indische origine zijn afkomstig uit de steden Jalandhar, Amritsar en Nawanshahr in *Punjab*, een noord-Indische staat. De andere informant van Indische afkomst haar vader is werkzaam in de diamanthandel in Antwerpen en is afkomstig uit de staat *Gujarat*. Ik vond het geoorloofd om deze persoon ook op te nemen in dit onderzoek aangezien zij zich ook 'Desi' voelt en ze bovendien banden heeft met de Indische en Pakistaanse gemeenschap in Brussel. De ouders van mijn 4 informanten van Pakistaanse origine zijn afkomstig uit de steden *Lahore en Karachi*.

De jongeren hebben *diverse religieuze overtuigingen*. Meer specifiek zijn 8 hindoes, 4 moslims , 1 jain en 1 sikh opgenomen in mijn onderzoek. Bovendien hebben mijn informanten *uiteenlopende studieoriëntaties* aangevat. Meer jongens dan meisjes volgen ASO en voortgezet hoger onderwijs. 6 informanten volgen hoger voortgezet onderwijs. 1 informant volgt een voortgezette beroepsopleiding en 6 volgen middelbaar onderwijs. Slechts 1 vrouwelijk informant werkt reeds, namelijk in de toeristische sector. Zij studeerde BSO. Voor alle overzichtelijkheid geven we hieronder 2 tabellen mee waarin we alle relevante achtergrondkenmerken per respondent opsommen (zie tabel 1 en tabel 2, p.19).

In de etnografie worden de informanten veelvuldig aan het woord gelaten. We schotelen de lezer de letterlijke uitspraken van de informanten voor. Het bijsturen van hun taalgebruik zou immers afbreuk doen aan onze *emic approach*.

Tabel 1: Achtergrondkenmerken van 7 mannelijke respondenten

naam	leeftijd	Land van herkomst	studieoriëntatie	religie
Omar	20	Pakistan	hogeschoolonderwijs	moslim
Ali	21	Pakistan	hogeschoolonderwijs	moslim
Ravi	20	India	hogeschoolonderwijs	hindoe
Lalit	17	India	ASO	hindoe
Prakash	17	India	ASO	hindoe
Ranjit	20	India	ASO	hindoe
Arjun	19	India	BSO	sikh

Tabel 2: Achtergrondkenmerken van 7 vrouwelijke respondenten

naam	leeftijd	land van herkomst	studieoriëntatie	religie
Fadoua	17	Pakistan	BSO	moslim
Nora	19	Pakistan	volgde BSO	moslim
Sasmita	20	India	universitair onderwijs	jain
Indira	20	India	hogeschoolonderwijs	hindoe
Masha	23	India	hogeschoolonderwijs	hindoe
Rani	20	India	voortgezet beroepsonderwijs	hindoe
Archana	17	India	BSO	hindoe

3. Duik in het veld

Laten we samen op expeditie trekken, een ontdekkingsreis naar de geheimste uithoeken van het bewustzijn. Daarvoor moet onze uitrusting licht wezen. We laten het allemaal achter: meningen, vooroordelen, conclusies, al de oude meubelen die we meer dan tweeduizend jaar lang hebben verzameld. Laten we alles vergeten wat we denken en vertrekken alsof we niets kennen.

(Krishnamurti)

Deel 1

Genderverhoudingen

1. Seksesegregatie in de Indische en Pakistaanse publieke sfeer

De sociale grens tussen beide seksen wordt in contexten zoals gebedsdiensten, sportwedstrijden en muziekfestivals, uitgedrukt door te handelen volgens welbepaalde standaarden die gender specifiek zijn. Zo bevolken mannen en vrouwen andere plaatsen waardoor er sprake is van een *'mannenkant'* en een *'vrouwenkant'*. Vooral voor ongetrouwde mannen en vrouwen die niet tot dezelfde families behoren is het verboden om publiekelijk met elkaar te interageren. *Praten met elkaar of het nauwgezet observeren van elkander wordt immers sociaal afgekeurd.* Ook zijn bepaalde lichamelijke uitingen, zoals *dansen, enkel toegelaten voor mannen.* Van vrouwen wordt echter eerder verwacht dat ze een gereserveerde en bescheiden houding aannemen. Aldus manifesteert zich op dergelijke gelegenheden een *strikte scheiding³ tussen ongetrouwde mannen en vrouwen.* Steunend op de handelingstheorie van Butler kunnen we bijgevolg stellen dat op Indische en Pakistaanse familiale bijeenkomsten in Brussel de jongeren een specifieke mannelijkheid en vrouwelijkheid gaan construeren en performen door herhalend te handelen volgens een specifieke stijl (Butler, 1988, p.519). De volgende etnografische beschrijving van de genderverhoudingen tijdens een Pakistaanse liefdadigheidsshow illustreert dit.

Het gebeuren vond plaats in een luxueus auditorium in Brussel. Voor de ingang staan Pakistaanse mannen en jongens rustig te praten. In de middenbeuk van de zaal zitten allemaal tienerjongens die zeer modern gekleed zijn (zie figuur 1, p.23).

---

³ Op de Indische festivals in Antwerpen die georganiseerd worden door Indiërs die werkzaam zijn in de diamantsector is de seksesegregatie veel minder manifest aanwezig.

Figuur 1: Gendersegregatie: mannelijke tieners

Aan de rechterkant van de ruimte zitten enkele vrouwen en aan de linkerkant zitten de volwassen mannen (zie figuur 2, p.24).

Figuur 2: Gendersegregatie: vrouwen

Ik neem plaats aan de vrouwenzijde. Er zijn opvallend meer mannen dan vrouwen aanwezig. De 17-jarige Amira van Pakistaanse origine vertelt me dat ze in Brussel geboren is. Ze vraagt mij om een foto van

haar te nemen. Ze draagt immers niet elke dag haar Pakistaanse outfit. Amira verbergt zich achter de pilaar opdat de mannen haar niet zouden zien en neemt een pose aan. Wanneer even later de dansers van de bhangra dansformatie 'Jhalik punjab di bhangra' een dansact opvoeren, verlaten een groot aantal mannen hun plaatsen en beginnen uitbundig mee te dansen op het ritme van de muziek. De vrouwen blijven echter zitten en kijken glimlachend toe. Ik vind het vreemd dat enkel mannen voor het oog van de gemeenschap vrij beginnen te dansen en niet de vrouwen. Amira zegt tegen mij dat ze ook graag danst en zegt al lachend: 'Laten we in de toiletten gaan dansen'.

1.1 Familie-eer

Voor de ongetrouwde Indische en Pakistaanse jongeren is het 'not done' om met elkaar te interageren tijdens gemeenschapsfestivals vanwege het feit dat hun families aanwezig zijn op deze events. Tijdens de 14 diepte-interviews die ik afnam stelden 8 informanten dat ze niet omgaan met het andere geslacht tijdens de festivals omdat ze voldoende respect willen opbrengen voor hun aanwezige ouders. We luisteren naar de Pakistaanse Ali:

Interviewer: So, I have seen that boys and girls on those festivals don't talk to each-other...What do you think of that?

Ali: I think it's because of the family... *It's more through respect for your parents and for your families that are there that they are a bit scared to interact in front of the families.*

Het doorbreken van de gendersegregatie in de Indische en Pakistaanse publieke sfeer moet immers gezien worden als een aanval op de eer van de families van beide jongeren. *Leden van de gemeenschap zouden het overschrijden van de gendernormen kunnen interpreteren als een versiertactiek, het gene een bedreiging vormt voor het endogame karakter van de groep.* Desondanks niet alle ouders even strikt voorschrijven wie al dan niet een gepaste

huwelijkskandidaat is voor hun zoon of dochter, wordt namelijk vanuit de gemeenschap verwacht dat de jongeren trouwen met personen afkomstig uit hetzelfde land van herkomst, van dezelfde religie en vaak ook van dezelfde kaste. Omdat het meestal de ouders zijn die verantwoordelijk worden geacht voor ‘ongepast gedrag’ van hun kinderen, *schaadt het doorbreken van de genderstandaarden de reputatie van de ouders en zelfs van andere familieleden* (Shankar, 2008, pp.170-180).

Schaamtevolle handelingen worden continu geregistreerd en sociaal afgestraft door mechanismen zoals boze blikken en roddel. Dit werd duidelijk op het Kabaddi toernooi, het enige familiale evenement waarop 2 van mijn mannelijke informanten, de Indische Ranjit en Ravi, aanstalten maakten om de *gender boundary* te overschrijden aangezien zij hier niet vergezeld waren van hun families:

Ranjit vraagt me of we verderop iets gaan drinken. Ik stem toe. Samen met zijn vriend begeven we ons naar de drankjesstand. Ravi biedt mij een cola aan. Plots merk ik op dat groepen voorbij wandelende mannen ons afkeurend aanstaren. Ravi schudt het hoofd en zegt: ‘Dat is typisch weer die Indische mentaliteit, hé’. Ik vraag: ‘Wat bedoel je?’. Ravi antwoordt: ‘Die mensen houden er niet van dat wij, als jongen en meisje, hier vrij praten met elkaar. Ze denken waarschijnlijk dat we elkaar aan het versieren zijn, wat niet het geval is’.

De Indische Rani wijst tijdens een interview mij op het belang van roddel als vorm van sociale straf:

Interviewer: Et les hommes et les femmes qui ne sont pas mariés ne se parlent pas aux festivals. Que penses-tu de cela?

Indira: C’est vrai... quand tu es dans une party ou dans un festival, tu peux pas parler avec eux, les garçons, parce qu’il y a toujours ta famille ou d’autre gens qui te vont regarder. ‘Qu’est-ce qu’elle fait?, La fille, elle parle avec le garçon’, tu vois. *Donc ils vont faire des histoires.*

Het grote gewicht dat in de Indische en de Pakistaanse gemeenschap wordt gelegd bij familie-eer maakt het volgens één van mijn informanten dan ook voor ouders die op zich niet gekant zijn tegen interactie tussen ongetrouwde mannen en vrouwen moeilijk om aan hun kinderen vrije omgang toe te laten met het andere geslacht tijdens deze festivals. Roddel kan immers het gemeenschapsleven van hun hele familie in het gedrang brengen (Shankar, 2008, p. 179).

1.2 Identiteitsmarker in multiculturele samenleving

Tijdens de diepte-interviews stelde de helft van mijn informanten dat de stikte publiekelijke grens tussen de seksen een *'authentieke Indisch-Pakistaanse sociale organisatievorm'* is. We luisteren naar de Indische Masha:

Interviewer: Et aux festivals les hommes et les femmes qui ne sont pas mariés ne se parlent pas.... Qu'en penses-tu ?

Masha: (...) *C'est une mentalité quand même indienne* qu'ils doivent pas parler parce que c'est un garçon et c'est une fille et ils peuvent peut être... You know what, haha...

Interviewer: Dis-moi, haha...

Masha: Que le garçon est en train de draguer la fille

Het naleven van de regels met betrekking tot de seksevenhoudingen wordt dus in deze diasporacontext een *symbol of marker van de Indische en Pakistaanse identiteit*. Door bijgevolg enkel om te gaan met leden van het eigen geslacht tijdens de familiale festivals wordt een zogenaamde traditionele Indische en Pakistaanse identiteit publiekelijk geperformeerd en tezelfdertijd onophoudelijk bevestigd. Dit impliceert dan meteen ook dat hierdoor een grens wordt ingesteld met 'de ander', namelijk de meerderheidsgroep. Het interview met de 21-jarige Pakistaanse Ali illustreert dit bijzonder goed:

Interviewer: So, I have seen that boys and girls on those festivals don't talk to each-other. What do you think of that?

Ali: (...) It's tradition you know coz if we don't do that we would be probably the same as the Europeans and we would have a European culture, but we don't... *Indian and Pakistani people are different*, we have another culture in which men and women don't interact as much as other men in other cultures.

1.3 Ongenoegen

Uit de diepte-interviews kwam naar voren dat 10 van de 14 informanten het *sociale systeem te restrictief* vinden. Vooral de vrouwelijke respondenten benadrukten dat de strakke genderregels hun relatievorming met mannen van Indische en Pakistaanse afkomst complexer maken, zo ook de 20-jarige Indische Rani :

Interviewer : Et les hommes et les femmes qui ne sont pas encore mariés ne se parlent pas aux festivals. Qu'en penses-tu ?

Rani: *Je trouve que ça c'est dommage, parce que c'est l'occasion de rencontrer des gens, de faire connaissance et peut être trouver quelqu'un de bien. Mais chez nous, on ne peut pas parler avec des hommes comme ça. En fait, c'est difficile de rencontrer des hommes, tu vois...*

De gendersegregatie werd zelfs door 4 informanten bestempeld als een *zeer oubollige praktijk die niet thuishoort in een moderne samenleving*. We luisteren naar de 19-jarige Nora van Pakistaanse afkomst:

Interviewer : Tu veux que la mentalité change, que les filles et les garçons se parlent ?

Nora : Oui, pourquoi pas ?... Ils doivent être un peu plus ouverts, pas trop coincés... *Ils sont dans le temps ancien que avant ils parlaient*

pas. *Mais c'est une autre génération maintenant...* Il y a des trucs qui ont évolués donc...

Slechts één van mijn mannelijke Indische informanten, namelijk de 19-jarige Indische Arjun, vindt de *gender boundary* op de familiale festiviteiten een goede zaak:

Interviewer : Les hommes et femmes qui ne sont pas mariés ne se parlent pas à ces festivals. Qu'en penses-tu ?

Arjun : Franchement, c'est bien... Comme ça les hommes ont le temps de voir leurs amis et de parler un peu de ce qu'ils veulent dont ils n'aiment pas parler devant leur femme et les femmes c'est la même chose.

De algemene ontevredenheid met betrekking tot de gendercodes leidt ertoe dat sommige personen op de familiale *events* toch breken met de rolverwachtingen. Dit gebeurt op een clandestiene manier, meer bepaald op plaatsen die onttrokken zijn aan het alziende oog van de gemeenschap zoals toiletten, kleine uithoeken van de zaal of wandelgangen. Ook de 19-jarige Nora van Pakistaanse afkomst stelt dat ze op de festivals wel eens de gendervoorschriften durft te doorbreken als haar ouders het niet zien:

Interviewer : Et tu parles avec des garçons aux festivals?

Nora: Si ils sont de ma famille : pourquoi pas. Mais, par exemple, si je le connais par mes potes, *peut- être dans un coin mais pas devant ma famille*, quoi... c'est un manque de respect...

Interviewer : Qu'est que tu trouves du fait que tu dois faire ça en secret ?

Nora : Oui, j'aime pas ça... Mais les parents ils vont te dire : 'c'est qui, il a quel âge' ?

Het werd me ook duidelijk dat dit meisje in welbepaalde omstandigheden de bepalingen van haar ouders, die haar omgang met Pakistaanse jongens willen controleren, tracht te omzeilen. Hoewel haar ouders haar hadden verboden om naar het concert van

Imran Khan in Brussel te gaan omdat er een groot aantal Indische en Pakistaanse mannen aanwezig zou zijn, ging ze hier toch stiekem naartoe. Tegen haar ouders vertelde ze dat ze die avond een verjaardagsfeest van vriendinnen zou bijwonen.

Er moet echter onderstreept worden dat het *overschrijden van de seksegrens tijdens de familiale festivals een relatief weinig voorkomend fenomeen is*. In het vervolg zullen we zien dat er ‘alternatieve ruimtes’ bestaan die jongeren de mogelijkheid geven om de gendernormen te contesteren (zie sectie 3, p. 35). Dit moet gezien worden tegen de achtergrond van de moeilijkheden die de tweede generatie ondervindt om contact aan te gaan met personen van Indische of Pakistaanse origine van het andere geslacht.

2. Overschrijden van de gender boundary: moeilijkheden

Op één na alle respondenten stelden dat het *leren kennen van personen van het andere geslacht die tot de 'eigen groep' behoren geen gemakkelijke zaak is. Dit zorgt ervoor dat de meerderheid van mijn informanten relatief weinig dergelijke personen goed kent.* Zo zei de Indische Arjun hieromtrent het volgende: *'Le plus de problèmes que j'ai c'est les filles Indiennes je ne connais pas beaucoup'*.

De *gendersegregatie* binnen de Indische en Pakistaanse publieke sfeer die samenhangt met de grote sociale controle door de ouders en ruimere gemeenschap wordt zowel door jongens als meisjes beschouwd als de grootste stoorzender in hun relatievorming met het andere geslacht. De jongeren stellen dat ze altijd op hun hoede moeten zijn voor achterdocht en geroddel vanuit de eigen gemeenschap wat betreft hun omgang met het andere geslacht. We luisteren naar Omar:

Interviewer: En kent ge veel Pakistaanse meisjes?

Omar: Vroeger wel, ma nu, ik wil geen Pakistanese meisje kennen...

Interviewer: Waarom niet?

Omar: Ik wil met geen van hen bevriend zijn, want, want, euhm, nee, ik wil wel een goeie vriend zijn, zie je... ma zoals ik al zei, ook *al ben ik een goede vriend, ze gaan denken dat ik iets met hen heb, de andere Pakistanezen...*

Meisjes van Indische en Pakistaanse afkomst hebben doorgaans te maken met een strenger ouderlijk toezicht dan jongens. Dit moet gezien worden in het licht van de bevindingen uit voorgaande studies met betrekking tot de Indiase en Pakistaanse diaspora in het westen waaruit blijkt dat de vrouwelijke seksualiteit een familiale aangelegenheid is. Van meisjes wordt immers familiaal verwacht dat ze garant staan voor zuiverheid, maagdelijkheid en zekerheid (Maira, 2002, in Shankar, p.170). Ongetrouwde vrouwen die belangstelling tonen voor jongens bedreigen dan ook de dominante scripts van

vrouwelijkheid (Qureshi, , 2006, p.222). Het strenge toezicht op het reilen en zijlen van meisjes wordt door Prakash, één van mijn mannelijke Indische informanten, als problematisch beschouwd. Toch vindt deze de sterke ouderlijke controle op meisjes die tot zijn eigen familie behoren gerechtvaardigd aangezien zij hierdoor, volgens hem, beschermd worden tegen misstappen. Dergelijke misstappen zouden immers hun respectabiliteit binnen de familie en gemeenschap in gevaar brengen.

Interviewer : Et tu sors avec beaucoup de filles ?

Prakash : Mmmm, disant Indiens et Pakistanais : non, vu que les parents ne laissent pas sortir... *et c'est un grand problème.*

Interviewer : Et qu'est-ce que tu penses de ça ?

Prakash : C'est un grand problème...*Mais quand je vois que c'est pour ma famille : 'c'est bien', comme ça les filles sont protégées, qu'elles ne fréquentent pas de chemins qu'il ne faut pas, elles sont sous l'œil des parents donc je préfère que se soit comme ça et c'est bien....*

Interviewer : Ok...Et tu as dit que 'c'est un problème pour toi'...

Prakash : Si je vais voir une copine Indienne, là, j'ai un problème... Si elle peut pas sortir et elle peut pas avoir d'amis, alors ça pose un problème.

Jongens stellen dan ook dat het gemakkelijker is om relaties aan te gaan met meisjes die niet tot 'de eigen groep' behoren, zo ook de Pakistaanse Ali.

Interviewer: Do you get along well with Pakistani girls?

Ali: To be honest: I haven't met many Pakistani girls during my youth...

Interviewer: Oh, I see...

Ali: *It's more difficult for me to meet Pakistani girls than other girls coz of parents. I don't know them so well, you see.*

Naast de gendersegregatie werd door de Indische informanten de *kleine getalsgrootte van de Indische gemeenschap in Brussel*

opgegeven als tweede belangrijkste belemmering in de relatievorming met de andere sekse. Het interview met de Indische Ravi getuigt hiervan:

Interviewer: Tu m'as dit que c'est difficile de lier connaissance avec des filles Indiennes et aussi que c'est un problème pour toi.

Ravi: C'est un problème, vu à Bruxelles, il n'y pas de filles de mon genre, donc il y a des problèmes pour moi

Interviewer: Filles de ton genre ? Qu'est-ce que tu veux dire ?

Ravi: Ben, déjà *qu'il n'y pas beaucoup de filles Indiennes à Bruxelles*

Het feit dat een *aanzienlijk deel van Indische mannen in België in het land verblijft zonder papieren* vormt voor mijn vrouwelijke informanten van Indische origine de derde belangrijkste factor die hun omgang met Indische mannen compliceert. De meisjes menen namelijk dat veel Indiërs in België enkel met hen willen trouwen om papieren te bekomen.

Het interview met de Indische Indira vat alle geïdentificeerde moeilijkheidsfactoren goed samen. Zij stelt dat ze door deze belemmeringen 'bewust' Indische mannen vermijdt. Deze uitspraak spreekt echter haar handelen tegen aangezien zij momenteel een geheime liefdesrelatie heeft met een Indische man zonder papieren uit Londen (zie paragraaf 8.1, pp.88-91).

Interviewer: Tu m'as dit que tu as des difficultés à lier connaissance avec des garçons Indiens ?

Indira: Oui, beaucoup, *on peut pas parler aux festivals*, tu vois... Et il y a aussi les parents et les autres Indiens... Donc, euh, pour moi, c'est difficile, euh... en plus, *il n'y en a pas beaucoup*, hein (...) Si je me mets avec un garçon j'ai peur qu'il parle derrière mon dos. Qu'il va raconter tout de moi à d'autres personnes. Et petit à petit, tout le monde va commencer à savoir, ça va se répandre, tu vois (...). En plus, *la plupart n'ont pas de papiers aussi*. Donc ils veulent draguer une fille juste pour se marier avec elle et avoir leurs papiers. Donc, tu

ne peux jamais t'attendre à quelque chose de bon, tu vois... *Donc pour moi c'est mieux de les éviter.*

Toch verkeren alle bevraagde jongeren in de mogelijkheid om in contact te treden met leden van het andere geslacht uit dezelfde regio van herkomst langs *familiale wegen en via vrienden*. Zo bijvoorbeeld zei Indira mij dat ze ooit afsprak met Vivek, een jongen die tot haar verre familie behoort. Haar ouders wilden immers dat zij hem beter leerde kennen. Er moet opgemerkt worden dat dit soort van relatievorming niet ontspringt aan het alziende oog van de ruimere Indische en Pakistaanse gemeenschap en bijgevolg in welbepaalde mate gecontroleerd en opgevolgd wordt. In de volgende sectie zullen we echter zien dat 'technologie' de tweede generatie de mogelijkheid geeft om zich stiekem los te wrikken uit de webben van disciplinerende en surveillance.

3. Geheime transgressie van de gender boundary

Aangezien de jongeren de eer van hun familie niet willen schaden en zij bovendien de eigen reputatie en toekomst binnen hun gemeenschap niet in gevaar willen brengen, kunnen zij de gendervoorschriften enkel doorbreken op een uiterst geheime wijze, namelijk door gebruik te maken van technologische middelen.

Steunend op de actor-netwerk-theorie van Latour, kunnen we stellen dat er een *vernetwerking optreedt tussen de tweede generatie en de technologische middelen die beiden binnen dit proces agency bezitten*. Doordat de jongeren gebruik maken van de gsm en het internet worden hun handelingen vertaald en verplaatst naar een ongecontroleerde technologische ruimte die het handelen van de jongeren overneemt (Latour, 2007, pp.43-82). De sociale relaties tussen de jongeren worden zodoende geconstrueerd en gedirigeerd door technologie die aldus de hoedanigheid aanneemt van actor (Latour, 2007, pp.43-82). *Het internet wordt zo een tool om op een creatieve en alternatieve manier vorm te geven aan het sociale.*

De technologische ruimte fungeert in dit proces als een heterotopie, namelijk als een counter-site of een other-site. We ontleen dit concept van Foucault (1967). Deze denker ziet een heterotopie als een ruimte waarbinnen de handelingen die verlopen volgens de dominante normen gecontesteerd en omgekeerd worden. De heterotopie functioneert dus in relatie met de *way of life* in de 'normale' ruimtes. De technologische ruimte kan gezien worden als een 'andere, perfecte ruimte' waarbinnen de jongeren de gendersegregatie die de Indische en Pakistaanse publieke ruimte kenmerkt, kunnen ontvluchten. Zoals we reeds zagen nemen de meeste informanten immers geen genoegen met de strakke genderregels binnen hun gemeenschappen. Bijgevolg kan de technologische ruimte beschouwd worden als een 'heterotopie van compensatie' (Foucault, 05.07.2011). Zowel het internet als de gsm besprenkelen de jongeren aldus met het handelingsvermogen en de autonomie om de grens tussen de geslachten af te tasten en op te blazen.

3.1 Technologische heterotopie

Facebook en in mindere mate MSN zijn middelen voor de tweede generatie om ‘onopgemerkt’ in contact te komen met personen van Indische of Pakistaanse afkomst van het andere geslacht. Op twee na alle respondenten gebruiken het internet als kanaal om een diepere inzage te krijgen in de leefwereld van ‘de ander’ zonder zich zorgen hoeven te maken voor sociale repercussies vanuit hun gemeenschap. De virtuele interactie gebeurt immers volledig buiten het weten van de ouders. De sociale netwerksites geven de jongeren de mogelijkheid om foto’s te delen met elkaar, deze te becommentariëren, te *chatten*, te mailen en gsm nummers uit te wisselen. Hierdoor kunnen ze elkaar in het geheim berichten sturen en opbellen. Virtuele connecties kunnen aldus leiden tot de totstandkoming van telefoonrelaties. Ook onderzoeker Qureshi stelde tijdens haar veldwerk bij jongeren van Pakistaanse afkomst in het Schotse Edinburgh vast dat *chatrooms* actief gebruikt worden door de jongeren om in het geheim contact aan te gaan met leden van het andere geslacht (Qureshi, 2006, pp.222-223).

Er zijn twee mogelijke manieren voor de jongeren⁴ om op sociale netwerksites kennis te maken met onbekende mensen. Oftewel voegt de jongere de andere persoon toe ‘als vriend’ oftewel stuurt de onbekende ander een suggestie om ‘vriend’ te worden naar de

---

⁴ Meer vrouwen dan mannen stelden rechtuit dat ze zelf actief contact opzoeken met onbekende personen van de andere sekse via de sociale netwerksites. Jongens zeiden tijdens de interviews vaker dat ze dit in het verleden deden of zelden of nooit doen. Dit is mogelijk te wijten aan het gegeven dat ik meer in de mogelijkheid verkeerde om *real life* sociale interactie te hebben met mijn vrouwelijke informanten waardoor zij wellicht vertrouwder met mij waren en hierdoor minder beschaamd waren om op sommige bedreigende vragen waarheidsgetrouw te antwoorden. Uit de participerende observatie is immers gebleken dat evenveel jongens als meisjes actieve makers zijn van virtuele relaties met personen van het andere geslacht.

jongere. Merk dus op dat in het eerste geval het de jongere zelf is die het meest geneigd is om in contact te komen met de onbekende ander.

De personen waarmee de respondenten een virtuele relatie aangaan zijn ofwel onbekenden ofwel personen die ze al ooit eens in persoon hebben gezien op een Indisch of Pakistaanse event. We laten de Indische Indira en Masha aan het woord:

Interviewer : Que penses-tu du fait que tu puisses pas parler avec les garçons aux festivals ?

Indira : Mmm, bon, maintenant les jeunes commencent à se parler entre eux, c'est pour faire connaissance, pour être amoureux après, tu vois. *Tu ajoutes sur Facebook.*

Interviewer : Qu'est-ce que les parents pensent de ça ?

Indira : Mais *c'est en secret*

Interviewer: Et qu'est ce que tu penses de ça ?

Indira : Euhmmm, *d'un côté, c'est mieux, comme ça les gens, ils font pas d'histoires, tu vois, parce que, après alors, ils vont commencer à parler derrière le dos de la fille et derrière le dos du garçon, et petit à petit, tout le monde va savoir. Je trouve que c'est mieux qu'on se parle pas et si on veut faire connaissance, ben, on a Facebook, on a MSN, pas besoin de stresser, tu vois.*

Interviewer: Et tu fais connaissance avec des gens que tu n'as jamais vus par Internet, sur Facebook ou MSN ? Tu leur envoies des 'friendship requests' ?

Masha: Oui

Interviewer: Et avec des garçons et des femmes ?

Masha: Garçons

Interviewer: Et pourquoi ?

Masha: Euhm, juste comme ça, par curiosité : quel genre de personne il est....je regarde la photo et les infos...

Interviewer: Uhuh, et pourquoi tu veux faire connaissance ?

Masha: Juste *pour voir comment ils en pensent, de voir les qualités de chaque garçon, comment il est...Mais aussi quand il y a des fêtes je vois de loin qui est là et alors j'ajoute. Hahaha...*

Zich baserend op ‘de manier van doen in het veld’ heb ik deels via de virtuele weg mijn mannelijke informanten geselecteerd. Ik accepteerde dan ook de *friendshiprequests* van sommige mannelijke onbekenden. Enkelen beginnen te *chatten* of te mailen met mij. Ze zeggen me dat ze me gezien hebben op het Holifestival en stellen standaardvragen, zo ook de Pakistaanse Omar. Bij de eerste virtuele kennismaking wordt er haast altijd gevraagd naar origine, taal en woonplaats.

Omar zegt:

hey hello cvkes *ik denk da ik heb u ergens gezien in Holi da ka zijn* :)
?

Lima zegt:

Hey, ik was inderdaad op het Holifestival... Jij hebt een goed geheugen! :)

Omar zegt:

Hmmm oh oki zo van waar kom je ? :p I mean *welke nationaliteit zet ge* :)

Lima zegt:

Ik ben van Indische afkomst

Omar zegt:

Hmm oh nice *u speak Hindi then lool ...Woon je ook in brussel?*

Opvallend was dat meisjes enkel online contact opzoeken met onbekende jongens van Indische of Pakistaanse afkomst terwijl de jongens daarentegen stelden dat ze virtueel relaties aangaan met ongekende meisjes van eender welke origine. We luisteren naar de Indische Prakash.

Interviewer: Et tu fais ça : envoyer des ‘friendship requests’ par internet à des personnes que tu n’as jamais vues?

Prakash : Au début, je faisais beaucoup mais maintenant comme je perds ce temps à chercher des gens j'ai laissé passer.

Interviewer : Et ces gens à qui tu envoyais des friendship request, ils sont de quelle origine ?

Prakah : C'est au pif: *si je vois une tête qui est jolie, j'envoie, voilà...c'est un mix.*

De personen van Pakistaanse en Indische origine waarmee de jongeren in contact staan wonen vooral in Belgische steden, zoals Brussel en Antwerpen, en in andere Europese steden, waaronder Parijs, Londen en Amsterdam. In mindere mate gaan zij virtuele connecties aan met personen uit het land van herkomst. Hun internetvrienden hebben niet enkel uiteenlopende religieuze, taalkundige en socio-economische achtergronden maar ook verschillende legale statuten. Zo staan de jongeren online bijvoorbeeld in contact met moslims, sikhs, hindoes, christenen en jains met verschillende kastenachtergronden. Ook gaat de tweede generatie virtuele banden aan met mensen van Zuid-Aziatische herkomst die niet beschikken over de nodige papieren en die nog maar enkele jaren in het westen leven. We geven een deel van een chatsessie met de Indische Indira weer:

Indira zegt:

Je t'ai dit que je parle avec un garçon, Sahib

Lima zegt:

Oui, tu m'as dit au prière, je me rappelle... Et comment as tu rencontré Sahib?

Indira zegt:

yavè un concert ici a bruxelles et il m'avait vu, il m'a fait un coucou lol et le lendemain il m'a ajouter sur facebook... il m'a chercher sur facebook et il m'a trouver lol et il ma ajouter, tu peux voir sa foto sur facebook si tu veux on le voit pa très bien

Lima zegt:

Ok...et tu parles déjà longtemps avec lui sur internet?

Indira zegt:

oui sa fait 7 mois

Lima zegt:

Et Sahib est déjà long temps en Europe?

Indira zegt:

je pense ke sa lui fait 2-3 ans

je v lui redemander mais il n'a pas des papiers.

Lima zegt:

Ah, okay. Et il est aussi hindu, comme toi?

Indira zegt :

Non, *il est sikh*

3.1.1 Constructie van de grensoverschrijdende Desi community

Bovenstaande observaties maken duidelijk dat *er online door de tweede generatie een gemeenschap wordt gevormd die niet enkel de seksegrens maar ook de religieuze, taalkundige, nationale, socio-economische en legale grenzen overschrijdt. De jongeren refereren in de virtuele ruimte naar een zogenaamde 'Desi-identiteit'. Zo bijvoorbeeld krijgt elke bezoeker van de Facebookpagina van Masha het volgende te lezen: 'Je suis fière d'être une Desi'. Verder gebruiken 4 mannelijke informanten de naam 'Desi' in hun e-mail adres. Ook uit de diepte-interviews is gebleken dat op één na alle informanten zichzelf 'Desi' voelen.*

De benaming 'Desi' vindt haar grondslag in het Sanskriet, de Indische klassieke taal, en betekent letterlijk 'van het land' (Kurwa, 03.03.2010). Tijdens de *face-to-face* gesprekken vroeg ik aan mijn informanten wat de naam 'Desi' meer specifiek inhoudt. Alle

respondenten stelden dat het begrip Desi een inclusieve naam is om te verwijzen naar jongeren van vooral Indische, Pakistaanse en in mindere mate Bengaalse en Sri Lankaanse afkomst die in het westen wonen. *De jongeren 'geloven' dat ze allemaal afkomstig zijn uit eenzelfde land dat de genoemde Zuid-Aziatische regio's insluit.* Merk op dat de relatie tussen deze gebieden doorheen de geschiedenis niet altijd conflictloos was. India en Pakistan beschouwen elkaar zelfs nog steeds als aartsvijanden. Toch uiten mijn informanten op een virtuele manier hun ongenoegen over deze gespannen verhouding. Zo zijn zij aangesloten bij de Facebook group '*India Pakistan...Peace!!*'. We luisteren naar de Indische Arjun, de Pakistaanse Ali en Indische Rani.

Interviewer: Et certaines personnes se sentent 'des Desis'. Qu'est ce que 'un Desi', selon toi ?

Arjun: Un Desi c'est *tous ceux qui viennent de l'Asie : l'Inde, Pakistan, Bangladesh et Sri Lank.* Comme les Egyptiens, les Marocains, les Tunisiens on dit que 'c'est des Arabes'. 'Des Arabes' ça prend plusieurs pays et ici 'les Desis' ça prend aussi plusieurs pays...Comme toi, tu es aussi une Desi...Nous sommes tous des Desis, comme ça tu sais...

Interviewer: Donc tu te sens un Desi ?

Arjun: 100%, 100%

Interviewer: And what does 'Desi' mean, in your opinion.?

Ali: In my opinion it's a name that has been given to *Indian, Pakistani or Bangladeshi origin people.*

Interviewer: 'Etre une Desi', ça veut dire quoi exactement ?

Rani:(.) *C'est surtout pour les gens migrées, qui habitent ici mais qui viennent de l'Inde ou du Pakistan.* Mais les Desis existent aussi en Indes, mais, là bas on use plus moins ce mot. *Ce mot on use en Belgique*

Desondanks herhaaldelijk werd gesteld dat 'alle jongeren van Zuid-Aziatische afkomst' bestempeld kunnen worden als Desi, vormt

de ‘taalverwantschap’ tussen het Urdu dat de meeste van mijn Pakistaanse informanten machtig zijn en het Hindi en Punjabi dat bijna al mijn Indische informanten kunnen spreken een belangrijke factor die het gevoel van verbondenheid onder de bevraagde jongeren in de Brusselse context versterkt. Maar toch is de *Desi community van nature uiterst inclusief* aangezien de Pakistaanse Fadoua en de Indische Sasmita die beiden deze drie talen niet machtig zijn, zich ook Desi voelen.

De helft van de jongens en meisjes die virtueel communiceert met onbekende anderen stelt doorheen de tijd vertrouwen te krijgen in deze laatsten. *Alhoewel er niet altijd sociale interactie in het reële leven plaatsvindt tussen deze jongeren beschouwen ze elkaar toch als ‘vrienden’*. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het interview met de Indische Rani en de Pakistaanse Omar:

Interviewer: Et tu as confiance en ces gens que tu n’as jamais vus ?

Rani: Oui

Interviewer: Et tu les considères comme des ‘amis’ ?

Rani: Oui

Interviewer: Pourquoi?

Rani: Je n’ai jamais vu ces personnes en face, bon, c’est vrai, je ne peux pas aller les faire confiance parce que je ne les connais pas face à face mais de la manière dont ils me parlent : *ils m’ont jamais parlé euh méchamment*. Ils aiment bien les films Indiens, en fait. Et ils me parlent toujours des films Indiens, c’est pour ça. Le garçon, il habite à Amsterdam, c’est un sikh et *il me considère comme sa sœur*.

Interviewer: En die mensen waarmee ge nog nooit eerder mee hebt gesproken in het echt, beschouwt ge die als vrienden?

Omar: Yeap, *ik ontwikkel daar dan een band mee via chatten*.

Indien we verder reflecteren over deze bevindingen zouden we in navolging van Anderson (1991) kunnen stellen dat de *ruimtelijk verspreide Desi-jongeren een ‘imagined community’ vormen die tot stand wordt gebracht doorheen het gedeeld gebruik van de sociale netwerksites Facebook en MSN*. Binnen deze transnationale

gemeenschap is de samenhangigheid of het Desi *belonging* een product van verbeelding. Immers, de Desi-jeugd ‘geloofd’ dat ze allemaal afstammen van eenzelfde regio die religieuze, taalkundige, socio-economische en nationale grenzen overschrijdt. Dit bevestigt de gedachte van Appadurai die meent dat in de hedendaagse gedeterritorialiseerde wereld de verbeelding een op zich zelf staande nieuwe macht is geworden die mensen, ruimtes en gemeenschappen aan elkaar koppelt. Deze auteur dicht dan ook een cruciale rol toe aan het imaginaire in de formatie van het sociale leven (Appadurai, 1996, pp.53-54; Appadurai, 1991, in Devlieger, 2009, p.338; zie ook Jenkins, z.d., in MacClancy, 2002, pp.119-128).

De *Desi community* die geboetseerd wordt doorheen virtuele praktijken kan gezien worden als een nieuwsoortige etnische groep. *In de technologische ruimte treedt bijgevolg een proces van ethnogenese op.* Jenkins omschrijft dit als ‘een sociale proces dat in de loop der tijden een etnische groep voortbrengt, reproduceert en verandert’. De naam die de etnische groep aan zichzelf geeft moet volgens Jenkins gezien worden als een belangrijk symbool van de groep. Het duidt immers aan wat de groep percipieert haar unieke kern te zijn. Hierdoor kan ze zich dus differentiëren van andere groepen waardoor een grens wordt ingesteld (Jenkins, 1986, p.184). Zoals bleek uit de data refereren de jongeren naar hun veronderstelde gedeelde herkomst door de naam Desi te hanteren. Roosens meent dat de verwijzing naar een gedeelde genealogie de noodzakelijke mogelijkheidsvoorwaarde is voor een ‘etnisch’ grensvormingsproces. Anders gezegd: in deze visie kan een groep enkel gezien worden als een etnische groep, en dus overgaan tot het afbakenen van zijn grenzen, als de groepsleden menen dat ze afstammen van gemeenschappelijke voorouders (Roosens, 1998, pp. 187-189). Er moet worden opgemerkt dat de leden van de etnische groep niet noodzakelijk ‘echte’ bloedverwanten moeten zijn. De leden moeten zich immers verhouden ten opzichte van elkaar ‘alsof’ ze biologisch verwant zijn. In die zin is een etnische groep niet objectief af te bakenen maar vindt ze haar grondslag in de subjectieve aanname van de ‘mythe’ van een gedeelde herkomst (Stallaert, 1996, pp.3-4). De identificatie met een bepaalde etnische groep verleent, volgens Roosens, een persoon een psychologische houvast en een gevoel

van *beloning* (Snauwaert, Vanbeselaere, Duriez, Boen & Hutsebaut, 1999, p.132).

In de vorm van een kanttekening willen we vermelden dat het een illusie is om te denken dat alle bevraagden enkel virtueel contacten onderhouden met ‘Desis’. Desondanks een hoog aantal contactpersonen van de jongeren van Indische en Pakistaanse afkomst is, hebben zij daarnaast ook nog virtuele vrienden van uiteenlopende andere herkomst. Slechts 4 van de 14 respondenten, namelijk 2 jongens en 2 meisjes, stellen dat zij bijna enkel Desis als vrienden op Facebook hebben.

De voorgaande bevindingen zouden bij de lezer de gedachte kunnen opwerpen dat de levens die de jongeren leiden in de technologische heterotopie compleet afgesneden zijn van hun levens in andere, niet-technologisehe ruimtes. *In het vervolg van deze scriptie zullen we echter zien dat de virtuele en de reële wereld geen op zich staande, gescheiden entiteiten zijn.* Deze werelden zijn inherent verbonden aangezien de jongeren hun virtuele levens een effect hebben op de sociale realiteit. Technologie geeft de tweede generatie immers de mogelijkheid om achter de rug van de ouders *rendez-vous* vast te leggen met Desis van het andere geslacht en er geheime liefdesrelaties op na te houden (zie sectie 8, pp.86-98). Bovendien faciliteert het internet de constructie van een ‘Desi-jongerencultuur’ die de tweede generatie toelaat zich te onderscheiden van de eerste generatie en van de dominante groep (zie deel 3, pp.49-98).

Tot nu toe hebben we de vorming van de *Desi community* bestudeerd in relatie tot de gendernormen in de Indische en Pakistaanse gemeenschap. Daarbij hebben we gesteld dat de *online* formatie van de grensoverschrijdende *Desi community* gezien kan worden als een tegenreactie op de restrictieve gendernormen die gehanteerd worden binnen de Indische en Pakistaanse publieke ruimte. In de volgende paragraaf zullen we aantonen dat de totstandkoming van deze gemeenschap ook moet beschouwd worden in verhouding tot de meerderheidsgroep. De *Desi community* komt dus tot stand door een tweevoudig proces.

Deel 2

Relatie tot de meerderheidsgroep

*Je kunt geen wit op wit of zwart op zwart schilderen
Wit heeft zwart nodig om wit te zijn, en omgekeerd
Iedere mens heeft de andere nodig om zichzelf te zijn
(Manu Di Bango)*

4. De ander

Barth (1969) hanteert in zijn *boundary theory* een interactionele benadering op etniciteit. Etniciteit als sociaal construct is in zijn visie het resultaat van een onderhandelingsproces waarbij groepsleden bepaalde cultuurkenmerken gaan toeschrijven aan de eigen groep (self-ascription) evenals waarbij anderen bepaalde kenmerken gaan toeschrijven aan de betreffende groep (other-ascription) waardoor er een sociaal-culturele grens wordt getrokken tussen ‘wij’ en ‘zij’ (Barth, 1969, in Devlieger, 2009, pp. 56-60). In onze context zullen de Desi-jongeren zich trachten te onderscheiden van personen van Belgische afkomst. Barth merkt echter op dat etnische relaties sociale relaties veronderstellen tussen naburige groepen die vertrouwd zijn met elkaar:

Ethnic relations and boundary constructions in most plural societies are not about strangers, but about ‘adjacent and familiar others’ (Barth, 1994, in Vermeulen & Govers, 1994, p.13).

Zo zijn ook de Desi-jongeren zeer familiair met de meerderheidsgroep aangezien ze zichzelf voor de helft Belgisch beschouwen. Toch worden *mensen van Belgische afkomst door hen gealterioreerd*, zo ook zelfs door de Indische Archana die zich meer Belgisch als Indisch voelt. Zij gaat bewust geen vriendschapsrelaties sluiten met personen van Belgische afkomst aangezien ze zich door hen minder begrepen voelt. Ze stelt dan ook dat de sociale interactie vlotter verloopt tussen haar en jongeren van Zuid-Aziatische en Armeense afkomst.

Interviewer : Et tu connais des belges ?

Archana: Non, je n’ai pas d’amis belges, je connais quelques à l’école, trois au travail mais j’ai pas de contact avec.

Interviewer: Et pourquoi pas ?

Archana: Je sais pas (...) on n’a pas la même pensée, on est différent tous les deux, on se comprend moins que quand je suis avec les personnes de notre origine. J’ai des amies arméniennes parce que

eux, leur culture ressemble à notre culture. Et donc avec eux aussi je m'entends super bien parce que elles me comprennent. Il faut pas s'expliquer... Elles parlent des mêmes choses.

Interviewer: Ok. Et quelle est la différence entre la pensée indienne et la pensée belge ?

Archana: *On a une autre culture, on a appris des choses différentes, je sais pas, mais c'est juste, nous on a notre pensée et eux ils ont leur pensée, mais il y a des exceptions, hé, mais en général, en général.*

De graad van alteriorisering is niet enkel contextspecifiek maar ook domeinspecifiek. Zo is er bijvoorbeeld vooral bij meisjes een tendens om bij een reis naar het land van herkomst zich meer Belgisch te voelen. Dit getuigt van het flexibel, situatiespecifiek karakter van etnische identiteiten (Barth, 1969, in Devlieger, 2009, pp. 56-60). We laten Archana nog eens aan het woord:

Interviewer: Et tu as aimé ton voyage en Inde ?

Archana : (...) C'est différent là bas. *Là, je suis quand même une belge, les gens sont différents que moi, ils ont une différente manière de vivre.*

Bovendien worden 'Belgen', vooral door de meisjes, als 'radicaal anders' ervaren wanneer het gaat over het domein van het huwelijk (zie paragraaf 9.2, pp.103-105).

Maar ook de meerderheidsgroep alterioriseert op hun beurt de tweede generatie. De jongeren vertrouwden me toe dat ze stelselmatig beschouwd worden als 'anders', als 'vreemdeling' door de leden van de dominante groep door hun verschillende fenotypische kenmerken, zoals huidskleur en lengte. Vanuit de theorie van Barth kunnen we redeneren dat zodoende *de natives* de eigen grenzen zullen afbakenen. Als reactie hierop gebeurt het dat de tweede generatie zich zeer doelbewust publiekelijk gaat profileren als behorende tot een 'andere' etnische groep. Leman (1982) bestempelt deze strategie als '*aggressive ethnicity*'. De jongeren gaan actief een eigen nieuwe etnische identiteit uitvinden waardoor

ze verschijnen als een zelfbewuste etnische groep en ze aldus, op hun beurt, een grens instellen.

Bij de tweede generatie is, volgens Roosens, het sociale grensvormingsproces meer uitgesproken aanwezig dan bij de eerste generatie aangezien zij zich minder identificeert met het land van herkomst dan de ouders en sterker gericht is op het ontvangende land (Snauwaert, e.a., 1999, p.133). De tweede generatie is meer geïntegreerd dan de oudere generatie, vooral omdat zij hier school heeft gelopen en dus de taal machtig is evenals in hogere mate omgaat met de *natives* (Roosens, 1989, p.137). Hierdoor zullen de jongeren zich met deze laatsten vergelijken en niet met de jeugd in het land van herkomst. Aangezien Belgische leeftijdsgenoten een gunstigere sociale positie innemen zal de tweede generatie zich sterker benadeeld voelen in België dan de eerste generatie die zich blijft vergelijken met familie en vrienden in het land van herkomst (Snauwaert, e.a., 1999, p.142). Hieronder gaan we verder in op het proces van ethnogenese.

Deel 3

Desi-jongerencultuur

Only those who are of the opinion that they have an unequivocal, clear-cut, fixed identity have an identity problem

(Gergen, 1991, p.155)

De bovenstaande bevindingen maken duidelijk dat de tweede generatie een *betwixt en between* positie inneemt. Op één na alle informanten beschouwen zich niet geheel Indisch of Pakistaans. Zo toont bijvoorbeeld onze genderstudie aan dat de jongeren vaak ongenoegen nemen met de strikte gendervoorschriften in hun gemeenschap. Ook voelen ze zich niet geheel Belgisch aangezien personen van Belgische afkomst gezien worden als ‘een ander’ en de jongeren op hun beurt door de dominante groep worden gealterioriseerd. Bovendien bevinden de jongeren zich op een andere, bijkomende manier in een tussenpositie. Ze kunnen namelijk niet meer als kind en ook nog niet als volwassene beschouwd worden.

Steunend op de postkoloniale theorie van Bhabha (1994) kunnen we zeggen dat *de tweede generatie zich in een ‘third space’ bevindt. Dit is geen gebied die louter de twee andere entiteiten reflecteert maar het is een anti-essentialistische en inclusieve site van productie waarbinnen ‘nieuwe’ culturele betekenissen en mogelijkheden ontstaan. De third space effent het pad voor hybride identiteiten, zoals de Desi-identiteit* (Bhaba, 1994, p.25). We luisteren naar de Indische Masha:

Ma famille est plus traditionnelle donc, je peux pas vivre comme une belge : sortir le soir, quitter les parents à 18 ans...Mais si un indien il pense que ‘un garçon et fille, ils peuvent pas être des amis’, parce qu’il y a beaucoup de mentalité indien qui pense comme ça, enfin, moi je pense pas ça. Donc, pour moi, c’est pas vrai...Donc, ça je peux aller contre (...) Je mélange deux mentalités en fait. Je veux pas être Indien ou belge. Je veux pas être fermée et être bloquée (...) Je n’aime pas qu’ils disent ‘tu dois faire ça, tu dois faire ça : moi je suis moi’.

We hebben reeds gezien dat in de virtuele ruimte het proces van ethnogenese van de Desi-identiteit op gang wordt gezet. De jongeren gaan vervolgens op een welbepaalde manier *uiting geven aan deze identiteit door zich te beroepen op etnische markers of identificatiecriteria*, zoals vrienden, mediagebruik, muziekstijl, het

bijwonen van welbepaalde *events*, het dragen van bepaalde kledij en restaurantbezoek, die symbool staan voor hun ‘Desi-zijn’ en waardoor ze zich kunnen onderscheiden van andere etnische groepen (Jenkins, z.d , in MacClancy, 2002, pp.117-125). Dit leidt er toe dat *de jongeren binnen hun third space een ‘Desi-cultuur’ gaan aanmaken. We zullen zien dat het internet zorgt voor de versterking van het gewicht van een aantal van deze etnische markers en bijgevolg de formatie van de Desi-cultuur in grote mate faciliteert.*

Steunend op de handelingstheorie van Butler (1988) kunnen we stellen dat de Desi-jongeren als het ware hun etniciteit zullen ‘performen’. De jongeren worden met andere woorden tot Desi ‘gemaakt’ door collectief herhalend te handelen volgens een bepaalde stijl. Deze gedeelde stijl draagt bij tot een gevoel van samenhang, wederkerigheid of *belonging* onder de jongeren (Brake, 1985, in Epstein, 1999, p.100). Dit maakt duidelijk dat de *Desi community* moet gezien worden als een ‘*community of practice*’ (Lave & Wenger, 1991, in Shankar, 2008, p.67). Culturen en identiteiten moeten immers beschouwd worden als dynamische entiteiten die vorm krijgen doorheen praktijken. Desondanks de informanten vaak een essentialistische visie hebben op hun Desi-identiteit door te stellen dat iedereen van Zuid-Aziatische afkomst automatisch Desi ‘is’, is de Desi-identiteit aldus een kwestie van ‘worden’ en niet van zijn. Zodoende kunnen we het volgende stellen: *‘to be a Desi is to have become a Desi’*. Het proces van ethnogenese van de Desi-identiteit kan dan ook opgevat worden als een *creatief wordingsproces dat gestoeld is op verbeelding, namelijk op een gedeeld geloof in een gemeenschappelijke afstamming* (Roosens, 1989, p.141).

De eenheid en verbondenheid onder de Desi-jongeren moet in een diaspora context gezien worden als de mogelijksvoorwaarde voor de tweede generatie om betekenis te geven aan hun liminal positie (Hebdidge, 1979, in Epstein, 1999, p.6; Jenkins, z.d , in MacClancy, 2002, pp.117-118). Ook Jenkins, verder bouwend op Barth, definieert etniciteit als een manier voor mensen om betekenis te geven aan de wereld (Jenkins, z.d, in MacClancy, 2002, pp.117-125). Door de betekenaar ‘Desi’ te gebruiken, schrijven de jongeren hun afkomst moderne betekenissen toe. Zodoende worden hun *roots*

gearticuleerd als een hip gegeven waarop ze trots kunnen zijn. We luisteren naar de Indische Arjun, de Pakistaanse Ali en de Indische Rani:

Interviewer: Et pourquoi tu te sens un Desi ?

Arjun: Parce que j'ai les origines Indiennes et je suis *fier* d'être Indien, voilà

Interviewer: Do your parents also say that they are Desi?

Ali: No, hahaha, I think *its more a modern thing, a youth thing*, its something that wasn't used in the old days

---

Interviewer : 'Etre une Desi', ça veut dire quoi exactement ?

Rani : Ça veut dire, *Indien, mais en forme moderne*.

Alvorens na te gaan hoe de jongeren hun Desi-identiteit invullen staan we stil bij het concept jeugdcultuur.

5. Belang van de gemeenschap, familie & het lokale

Uit de onderzoeken van de Birmingham school is naar voren gekomen dat jongeren zich zouden verenigen in jeugdsubculturen om dubbel verzet aan te tekenen. Jongeren zouden binnen subculturen enerzijds protesteren tegen de *way of life* van hun ouders maar anderzijds ook tegen de lokale, dominante cultuur. Jongerculturen zouden in deze visie dus gezien kunnen worden als ‘tegenculturen’. Hall en Hebdige zien jeugdsubculturen dan ook als een soort ‘lawaaï’, een belemmering van de normale communicatie (Jenks, 1993, p.141). Jongerculturen worden door de Birmingham school verondersteld gegrond te zijn in een gedeeld politiek bewustzijn. In deze visie willen jongeren zich afzetten tegen een onrechtvaardige maatschappelijke orde door zich te verenigen in subculturen.

Belangrijk om te vermelden is dat de (neo-)marxistische studies van de Birmingham school enkel mannelijke blanke jongeren uit de arbeidersklasse onder de loep namen. De onderzoekers meenden dat de specifieke klassenachtergrond van deze jongeren de bron was voor de formatie van een jongerensubcultuur (Jenks, 1993, pp.134-138). Zoals elke sociale theorie moet ook deze theorie gelezen worden tegen de achtergrond van de specifieke historische context waarin ze tot stand is gekomen. Toch *menen we dat het definiëren van jongerculturen als tegenculturen een etnocentrische blik verraadt*. Aldus zouden we het begrip jongerensubcultuur zoals ingevuld door de Birmingham school vanuit de antropologie kunnen deconstrueren door te kijken naar de *way of life* van de Desi-jongeren in België.

De Desi-cultuur die door de tweede generatie gevormd wordt kan naar onze mening niet gezien worden als een ‘tegencultuur’. *De invloed van de waarden en praktijken van hun gemeenschap en familie is immers sterk voelbaar binnen deze jeugdcultuur. Bovendien zetten de Desis zich niet af tegen de lokale cultuur maar wordt deze deels geïntegreerd in hun jongercultuur*. Dit zal worden aangetoond in de volgende sectie. Shankar stelde een gelijkaardig fenomeen vast onder jongeren van Indische afkomst in Silicon Valley (zie Shankar, 2008, pp.5-56).

Het zal duidelijk worden dat, in tegenstelling tot wat de theorieën van Bhabha en Butler doen vermoeden, de Desi-jongeren niet oneindige experimenteren met allerlei handelingsvormen. Culturen en identiteiten zijn immers inherent contextgebonden. De third space is dus geen geïsoleerd geheel waarbinnen de Desi-jongeren de regels die hen worden opgelegd door de samenleving onbeperkt kunnen uitdagen en transformeren. De third space staat immers in verbinding met de omliggende sociale systemen. Het is juist deze wisselwerking tussen de sociale systemen die het mogelijk maakt voor de jongeren om innovatief en creatief een eigen stijl te bricoleren, weliswaar binnen bepaalde grenzen. De tweede generatie genereert dus haar eigen way of life zonder zich los te rukken van de gemeenschappen waarin ze geworteld zijn. Omdat de relatie tussen de sociale structuren niet oppositioneel maar inherent relationeel is, heeft de third space ook de potentie om de andere sociale systemen in bepaalde mate te beïnvloeden.

Het feit dat we aan de Desi-jongeren geen onbeperkte agency kunnen toeschrijven kunnen we verklaren door te refereren naar het ‘habitus concept’ uit de handelingstheorie van de sociale denker Pierre Bourdieu.

5.1 Indisch-Pakistaans gekleurde habitus

Bourdieu definieert de habitus als een *duurzaam systeem van disposities, namelijk neigingen om in een welbepaalde situatie op een specifieke manier te handelen en te reageren op basis van bepaalde handelingsschema's, waarneming- en waarderingschema's die wij onbewust gebruiken en die samenhangen met sociale klasse* (Bourdieu & Passeron, 1990, pp. 154-156). De habitus is dus gestructureerd, in die zin dat ze de sociale klassencondities reflecteert waarin ze werd gevormd. Bourdieu spreekt in dit verband over de ‘interiorisatie van de exterioriteit’: de objectieve levensomstandigheden worden geïnterioriseerd via socialisatie tijdens de eerste levensjaren. Bovendien werkt de habitus op zijn beurt structurerend. Het handelen wordt namelijk op een actieve manier gestructureerd door de habitus.

Bourdieu spreekt in dit verband over een ‘gecontroleerde vrijheid’: *de habitus determineert het handelen niet maar oriënteert het, in die zin dat ze enkel de limieten vastlegt waarbinnen wij vrij kunnen handelen.* Er moet worden opgemerkt dat het habitusconcept van Bourdieu in de eerste plaats een ‘klassenhabitus’ is. Wij menen echter dat dit het bestaan van habitussen die etnisch getint zijn niet uitsluit. Verder stelt Bourdieu ook dat de habitus overdraagbaar is in die zin dat mensen de habitus ook gebruiken in andere contexten dan waarin ze verworven zijn (Bourdieu, 1990, in Calhoun, 2002, pp.276-283). Met andere woorden, als mensen buiten hun thuismilieu treden is het mogelijk dat hun habitus nog steeds hun handelen kleurt. In het vervolg van deze thesis zullen we aantonen dat *het denken en doen van de Desi-jongeren wordt beïnvloed door een specifieke Indisch-Pakistaans gekleurde habitus die door hen gepercipieerd wordt als natuurlijk en noodzakelijk.*

6. Performen van de Desi-identiteit

6.1 Desi-kliek

Desondanks alle bevraagde Desi-jongeren vrienden hebben van uiteenlopende afkomst bestaat er, vooral bij *jongens*, de tendens om Desi-klieken te vormen die enkel bestaan uit personen van Indische en Pakistaanse afkomst. Samen met hun Desi *peers* ondernemen deze jongens geregeld allerhande sociale activiteiten, zoals naar de stad Brussel gaan, op restaurant of op café gaan, fitnesssen, cricket spelen, uitgaan en Indische festivals bijwonen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat meer jongens dan meisjes stelden dat hun ‘beste vrienden’ van Indische en Pakistaanse afkomst zijn. Meisjes echter gaan vaker op stap met vrienden van uiteenlopende origine.

Enerzijds geeft de Desi-kliek de jongeren de *mogelijkheid om ‘nieuwe’ handelingspatronen te stellen die niet mogelijk zijn in de Indische en Pakistaanse publieke sfeer. De Desi-klieken zijn immers niet altijd samengesteld conform geslacht.* Ook Desi-meisjes kunnen deel uitmaken van de masculiene klieken. *De gender boundary wordt in menig gevallen eerst op een virtuele wijze overschreden alvorens de kliek haar deuren opent voor vrouwelijke leden.* We laten de Pakistaanse Omar aan het woord:

Interviewer: En hebt ge al ooit met mensen afgesproken in het echt die ge enkel kent van op Facebook?

Omar: Ja, das goe verlopen, we zijn daarna goede vrienden geworde...*Da waren allemaal Desis: Indiërs en Pakistanen... meisjes. (soms personen op)*

Interviewer: En waarom doe ge da?

Omar: Als ge bijvoorbeeld ga naar bowling, *ge zult altijd zien een groepje van Belgen, snap je wa ik bedoel?... Je ga nooit een groep van Desis zien, das toch waar toch (...)* Dus *we willen ook laten weten aan andere mensen da we ook een groep hebben.*

Anderzijds doen deze cliken ons denken aan de *way of life* binnen de Indische en Pakistaanse gemeenschap waarin familie een belangrijke rol speelt. *Niet enkel vrienden maar ook familieleden, zoals broers, zussen, neven of nichten, kunnen namelijk deel uitmaken van dergelijke jongerengroep. De samenstelling van een Desi-клик kan dus gedeeltelijk in het verlengde liggen van familiale relaties.*

Cricket

De sport die het meest beoefend wordt door de bevroagde Desi-jongens in hun vrije tijd is cricket. *Op Facebook delen een aantal jongens foto's van zichzelf in hun cricket outfit.* Cricket, de nationale sport van India en Pakistan, is zeer populair binnen de Indische en Pakistaanse gemeenschap in België. *Reeds van op jonge leeftijd worden kinderen aangespoord door hun ouders om cricket te spelen. De keuze van de favoriete sport van de jongens wordt dus georiënteerd door de socialisatie binnen hun gemeenschappen.* De Indisch-Pakistaans gekleurde habitus van de Desis werkt aldus door in hun jongerencultuur. Het spelen van cricket geeft de jongeren bovendien de kans om inclusieve, crossetnische vriendschapsrelaties te sluiten. Alhoewel de ploegen vaak samengesteld zijn volgens land van herkomst, is het participeren aan cricketwedstrijden een manier voor Indische en Pakistaanse jongens om elkaar beter te leren kennen.

Desi parties

Interviewer: Wat vindt ge van het feit dat er Bollywoodparties worden georganiseerd?

Omar: Ik vind da goe..Want kijk, *Belgen, ze maken ook veel parties, Turken maken ook, Marokkanen maken ook... Indiërs maken ze veel? Nee... Pakistanen maken ze veel? Nee...*

De jongens stellen dat ze in hun Desi-клик zogenaamde *Bollywoodparties* bijwonen in discotheken, zowel in Brussel,

Antwerpen als Amsterdam. Ook concerten van Desi-artiesten, zoals Imran Khan en Jay Sean, zijn populair onder hen. *Via Facebook houden de jongeren elkaar op de hoogte van en nodigen ze elkaar uit naar deze Desi events.*

Figuur 3: Aankondiging van Desi parties via Facebook

The image displays two promotional posters for Desi events. The left poster is for an 'EXCLUSIVE BOLLYWOOD PARTY' held on 'VENDREDI 15 AVRIL'. It features a woman in a white sari and a man in a red shirt. The event is presented by 'MARAJA PRODUCTION' and 'Asha & Anita'. It includes a 'LIVE SHOW RAJ JUNEJA FROM HOLLAND & B-DAY PARTY' and a 'BHANGRA SHOW JHALIH PUNJAB DI & BOLLYWOOD DANCE'. The venue is 'DISCOTHEQUE STEEL-GATE' at '92 RUE DES CHARTREUX 1000 BXL'. The right poster is for 'IMRAN KHAN LIVE ON STAGE' on '15|04|11'. It features a man in a black shirt and a collage of other artists including H-DHAM, CHAN HAS, and SHITE & MURTI. The event is a 'FAMILY DINNER AND DANCE SHOW' presented by 'J-EVENTZ & KAMI PRODUCTION'. The venue is 'BIRMINGHAM PALACE' at '112 rue de birmingham 1070 bruxelles'. Both posters include contact information and social media links.

De parties trekken dan ook een gevarieerd publiek van Zuid-Aziatische afkomst aan. Zo waren er op de *bollywoodparty* die ik in september in Brussel bijwoonde niet enkel tweede generatie jongeren aanwezig maar ook leden van de 1.5 generatie, geadopteerden van Indische afkomst, hooggeschoolde Indische IT *professionals* en Indiërs zonder papieren. Op deze gelegenheden wordt echter de grensoverschrijdende Desi *community* niet helemaal correct weerspiegeld aangezien de parties vooral worden bijgewoond door

mannelijke kliëks. *De gendersegregatie die de Indische en Pakistaanse gemeenschappen kenmerkt is dus ook voelbaar binnen de Desi party scene.* De helft van de ondervraagde Desi-meisjes gaat echter ook uit, zij het minder regelmatig alsook minder vaak in Desi-verband.

Alhoewel de ouders van de jongeren vaak afwijzend staan ten opzichte van bezoeken aan *clubs*, proberen de jongens de grenzen van hun handelingsvermogen te manipuleren en te verleggen. Tijdens dit proces wordt geprobeerd om op uiteenlopende manieren het vertrouwen van de ouders zoveel mogelijk voor zich te winnen. Dit kan gebeuren door hen te wijzen op het feit dat ze noch roken, noch drinken tijdens het uitgaan of door te refereren naar hun meerderjarigheid. Het gebeurt echter ook dat de ruimte van vertier niet bij naam wordt genoemd. We laten de Indische Arjun aan het woord:

Interviewer: Et tes parents aiment que tu sortes ?

Arjun: *Disons que mes parents ne savent pas vraiment que je pars en discothèque.* Quand je vais à un anniversaire, je dis ‘je vais à un anniversaire’, sans préciser que je vais à une discothèque (...) Quand c’est un concert dans une discothèque je leur dis pas ‘c’est un concert dans une discothèque’, je dis ‘c’est un concert dans un hall’.

Interviewer: Ah, oui, ok. Donc, ils n’aiment pas les discothèques ?

Arjun: J’ai jamais eu l’expérience de dire à mon père que je pars en discothèque mais *je préfère de ne pas dire... Je veux pas créer des problèmes.*

Omdat de Bollywoodparties in onze hoofdstad ook Brusselse jongeren aantrekken die niet van Zuid-Aziatische afkomst zijn, kunnen we zeggen dat de Desi- jongerencultuur ook beïnvloed wordt door het lokale. De Desi parties zijn immers zeer populair onder meisjes van Marokkaanse, Turkse en Iranese afkomst die zich hier zeer welkom voelen. Dit bevestigt de stelling dat de *third space* in relatie staat met de omliggende sociale systemen. Jongeren van Belgische afkomst zijn echter afwezig.

6.2 Desi-familiale events

Parties

Desi *parties* worden niet altijd georganiseerd in een discotheek. Ook kunnen zij plaatsvinden in een feestzaal. De *'Family dinner and dance show with Imran Khan'* dat in Brussel werd georganiseerd in de maand april vormt hier een goed voorbeeld van. *Ook deze show werd breed aangekondigd op Facebook.* Dergelijke Desi-concerten hebben een familiaal karakter aangezien de *Desis hun ouders evenals andere familieleden meenemen* (zie figuur 5, p.61). In tegenstelling tot de niet-familiale Desi *parties* worden dergelijke familiale Desi *events* ook massaal bijgewoond door Desi-meisjes. Zowel jongens als meisjes herenigen zich in een kliek en zonderen zich af van hun ouders. Op deze gelegenheden *treedt de gendersegregatie opnieuw op*: ongetrouwde mannen en vrouwen zitten gescheiden en voornamelijk de mannen dansen (zie figuur 4, p.61). Dit toont weer aan dat de praktijken van de Desi-gemeenschap worden beïnvloed door het belang dat wordt gehecht aan familie evenals door de gendervoorschriften die gehanteerd worden binnen hun gemeenschap. Hierdoor wordt *een nieuwe uitgaansstijl* geboren. De *heterogene Desi community manifesteert zich aangezien zowel Indische als Pakistaanse jongeren verenigd worden op deze events.* Ook worden op deze festivals de favoriete muziekgenres van de jongeren gespeeld (zie paragraaf 6.3, p.66).

**Figuur 4: Family dinner and dance show with Imran Khan:
dansende Desi-jongens**

**Figuur 5: Family dinner and dance show with Imran Khan:
uitgaan in familiaal verband**

Indische, hindoeïstische festivals

De Pakistaanse en Indische jongeren nodigen elkaar op een virtuele wijze niet enkel uit naar de Desi parties maar ook naar de ⁵hindoeïstische Indische festivals, zoals Holi en Diwali, die georganiseerd worden in Brussel door Bharatiya Samaj⁶. Het gebeurt dat de jongeren zelfs onbekenden die ze via de sociale netwerksites hebben ontmoet, uitnodigen naar deze gelegenheden. Zo kwam de 20-jarige Rahul die slechts 5 jaar in België woont, in contact met mijn vrouwelijke Indische informanten via het internet. Hij werd door één van hen uitgenodigd op het Holifestival. Het is dus op dit festival dat hij de meisjes voor de eerste keer in hoogsteigen persoon zag. De volgende chatsessie getuigt hiervan:

Lima zegt: Jullie negeerden elkaar zaterdag. Ik dacht dat jullie elkaar niet kenden. En nu blijkt dat jullie elkaar wel kennen.

Rahul zegt: Ja want ze waren me hun ouders.

Lima zegt: En zie je ze dan soms zonder hun ouders?

Rahul zegt: Nee *da was eerste keer da ik ze zag*

Lima zegt: En hoe wist je van het event?

Rahul zegt: *Indira had mij verteld op Facebook*

Ten gevolge van de online formatie van de Desi community trekken de hindoeïstische, familiale festivals een nieuwsoortig jong en divers publiek aan. Naast jongeren van Indische komaf zijn hier ook jongeren van Pakistaanse afkomst aanwezig. De Desi-jongerencultuur die gevormd wordt binnen de third space heeft dus de kracht om de Indische publieke sfeer te beïnvloeden. De hindoeïstische festivals kunnen hierdoor worden uitgeroepen tot volwaardige Desi events. De gendersegregatie blijft echter

---

⁵ Daarentegen trekken de Pakistaanse festivals amper jongeren aan van Indische origine.

⁶ Bharatiya Samaj is een Indische vereniging uit België die allerhande Indiase culturele festivals organiseert.

voortbestaan vanwege de aanwezigheid van de families van de jongeren. *De Indische jongeren nemen immers niet enkel hun vrienden maar ook hun ouders mee naar de hindoeïstische festivals. Dit bewijst weer dat aan de familie een belangrijke waarde wordt toegeschreven binnen de Desi-jongerencultuur.* Maar op de festivals zonderen ouderen en jongeren zich af. Pakistaanse ouderen zijn echter afwezig op de hindoeïstische feesten.

De helft van de Pakistaanse informanten stelde dat ze zich soms niet welkom voelt op deze festivals. De verandering in de samenstelling van het publiek wordt namelijk niet altijd geapprecieerd door de aanwezige Indische ouderen. Ook binnen de eigen Pakistaanse gemeenschap wordt het niet steeds in dank afgenomen dat de Pakistaanse jongeren toenadering zoeken tot de Indische gemeenschap. Toch geven de ouders van mijn Pakistaanse informanten hun kinderen de vrijheid om Indische festivals bij te wonen. We laten Omar aan het woord. Omar zingt en danst niet enkel op de hindoeïstische *events* maar staat ook mee in voor de organisatie van deze festivals.

Interviewer: Voelt ge u welkom op de hindoeïstische festivals, als moslim?

Omar: Ja

Interviewer: Dus ge hebt nog geen negatieve reacties gehad?

Omar: Jah, ik heb wel al gehad: ‘Da was een Indian, ik was 17 jaar, hij wou mij iets aandoen... Die andere gast die zei: ‘die zijn moslim’... En dan zei die ‘wa, wa, wa, *jullie zijn moslim, wa doen jullie hier op een Indische feest?*’ En dan heb ik gezegd: ‘we willen ook kijken’, ma *hij wou ons niet binnenlaten.*

Interviewer: En wa dacht je toen?

Omar: Ik voelde me niet zo goed

(...)

Interviewer: En wat vinden je ouders daarvan, dat je optreedt op Indische festivals?

Omar: Mijn ouders weten al lang dat ik niet ben zoals iedereen. Ik wil graag nieuwe mensen ontmoeten en plezier maken. *Mijn moeder heeft dat vooral niet zo graag want binnen de Pakistaanse*

gemeenschap wordt er geroddeld over mij en ze maken me slecht. Ze willen dat ik 'serieus' ben en binnen mijn eigen gemeenschap blijf. Ze hebben niet graag da ik andere mensen entertain. Ma, ik trek me daar niets van aan, ik doe wat ik wil... je m'en fou.

In tegenstelling tot Omar wordt de Pakistaanse Fadoua door haar ouders zelfs 'actief aangespoord' om de hindoeïstische festivals bij te wonen om zo een 'andere' cultuur beter te leren kennen.

De jongeren stellen dat ze graag deze festivals bijwonen om bij hun vrienden en familie te zijn en zich samen te vermaken. *Een ruime meerderheid wil daarenboven dergelijke festivals bijwonen om 'dé Indische cultuur' te ontdekken. Deze jongeren vinden het daarbij fijn om zich te begeven in een 'andere' context* waar Indische muziek wordt gespeeld, waar ze Indisch voedsel kunnen eten, waar ze zich een 'andere' look kunnen aanmeten en waar ze in contact kunnen komen met Desis van hetzelfde geslacht. *Een zeker drang naar het onbekende, naar het exotische leidt de nieuwsgierige tweede generatie aldus naar de festivals.* We luisteren naar de Indische Indira en de Indische Masha.

Interviewer: Tu vas aux festivals Indien...Et pourquoi vas-tu là-bas ?

Indira: *Comme je suis née ici, je sais pas trop à quoi ça consiste donc je me dis 'si je pars dans ces parties, dans ces festivals, je veux savoir ce que chaque chose veut dire et je veux, en plus, connaître ma culture, c'est plutôt pour ça. Et aussi la mentalité des gens, des Indiens en Belgique, comment est-ce que eux ils pensent, oui. Je connais pas beaucoup d'Indiens ici donc voilà... Et aussi pour mettre les vêtements Indiens, parce que j'ai pas d'occasion de les mettre.*

Interviewer: Et tu mets des vêtements Indiens à ces cérémonies Indiennes?

Masha: *Oui, parce que, c'est une des occasions qu'on montre notre culture, comme on peut s'habiller comme on s'habille en Pakistan ou en Inde (...)*

Interviewer: C'est important pour toi d'y aller ?

Masha: *Je veux connaître la culture Indienne (...)* On doit voir ce qui se passe, comment les cultures ils sont, comment les gens ils sont.

Tijdens de parties en de festivals wordt de Desi-jongerencultuur geperformeerd. Er wordt gedanst op zogenaamde Desi-muziek (zie paragraaf 6.3, pp.66-68). De jongeren meten zich bovendien een look aan die ze grotendeels baseren op Bollywoodfilms, Indische tv series en Indische muziek videoclip (zie paragraaf 6.4, pp.69-71 en paragraaf 6.5, pp.71-76). *Muziek, film en tv bepalen in grote mate het beeld dat de jongeren hebben van hun land van herkomst.* Mediakanalen stellen de jongeren bijgevolg in staat om een imaginaire reis te ondernemen naar het land van herkomst. Appadurai (1996) gebruikt in dit verband de notie *mediascape* om te duiden op de stroom van beelden die bijdraagt tot de totstandkoming van een imaginaire wereld (Appadurai, 1996, p.33). Samen met Appadurai kunnen we bijgevolg zeggen dat tijdens dit proces het thuisland en de ‘traditionele’ gebruiken deels worden ‘uitgevonden’ aangezien het enkel bestaat in de verbeelding van de jongeren (Appadurai, 1996, in Devlieger, 2009, pp.334-338). Hobsbawm en Ranger (1996) spreken hier over ‘*the invention of tradition*’. De Desi-jongerencultuur kan dus gelijkgeschakeld worden met de ‘*uitvinding van een nieuwe traditie en cultuur*’. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de jongeren ⁷zeer graag de Desi events bijwonen aangezien het beeld dat ze hebben van hun land van herkomst tijdens de *parties* en festivals wordt bevestigd en wordt gereproduceerd.

---

⁷ Tijdens mijn veldwerkperiode zijn de helft van mijn informanten dan ook actief betrokken geweest bij de totstandkoming van deze festiviteiten. Sommigen voerden zang- of dansperformances uit, twee meisjes fungeerden als model bij het showen van Indische en Pakistaanse bruidskleren en anderen waren betrokken bij de technische organisatie. Eén van mijn informanten nam zelfs ooit de rol van *host* op zich.

6.3 Desi-muziek

Alhoewel de respondenten stelden dat ze naar uiteenlopende muziekstijlen luisteren, hebben de meeste onder hen een uitgesproken voorkeur voor Desi-muziek, namelijk muziek die refereert naar hun afkomst. Niet enkel *Bollywoodfilmmuziek* maar ook *bhangra*, een folk muziek- en dansgenre afkomstig uit de Punjab regio, vaak *vermengd met westerse beats* alsook *Hindi pop muziek* en *Punjabi rap* vallen erg in de smaak bij de jongeren. Deze Indische genres zijn ook de geliefde muziekstijlen van mijn Pakistaanse informanten. Artiesten uit India die zeer geliefd zijn door de jongeren zijn ‘Miss Pooja, Amrinder Gill, Pritam, A.R. Rahman en Gurdas Maan’.

Alhoewel de populariteit van Hindi en Punjabi muziek door de meeste jongeren verklaard werd door taalkundige⁸ redenen moeten er bijkomende factoren zijn die hun muzikale voorkeur voor deze genres verklaren. De tweede generatie staat immers minder in bewondering voor muziek in de Engelse en Franse taal, desondanks ze ook deze talen zeer machtig is. *De meeste jongeren stelden dat ze reeds van op jonge leeftijd samen met hun ouders en familie de Indische muziek beluisterden.* Vaak wordt immers van jongs af aan in familiaal verband gekeken naar Bollywoodfilms en Indische tv-series die veel muziek bevatten. *Aldus wordt de cruciale rol van de familie in de vorming van de Desi-jeugdcultuur opnieuw bevestigd.*

Bovendien werd aangegeven dat Desi-muziek ‘specialer’ is dan andere genres. Het ‘andere geluid’ van *Bollywoodmuziek* werd hierbij gezien als een representatie van de Indische cultuur. *Deze muziek wordt voor sommige leden van de tweede generatie bijgevolg een manier om het land van herkomst te verbeelden en aldus een nieuwe cultuur uit te vinden.* We geven het woord aan de Indische Archana:

Interviewer: Quel genre de musique écoutes-tu ?

---

⁸ Mijn Pakistaanse informanten wiens moedertaal Memen of Urdu is begrijpen ook het Hindi en het Punjabi. Dit is te wijten aan de taalverwantschap tussen de genoemde talen.

Archana: *En général que la musique Bollywood... Mes chansons sur mon Ipod, c'est seulement de la musique Indien.*

Interviewer: Et pourquoi tu aimes ce genre de musique?

Archana: *Je trouve que c'est beau, c'est différent et que ça montre un peu ma culture*

Ook zijn muzikale artiesten van Indische of Pakistaanse afkomst die geboren en opgegroeid zijn in het westen, zoals de *Nederlands-Pakistaanse Imran Khan* en de *Brits-Indische bhangra-artiest H-Dhami*, ontzettend populair onder de jongeren. Beide artiesten die in het Punjabi zingen profileren zich als 'Desi'. Ook is de *Brits-Indische Jay Sean* die zelf zijn Engelstalige R&B muziek niet categoriseert als Desi-muziek, zeer geliefd bij de jongeren. Dit kan verklaard worden door het inclusieve karakter van de Desi-gemeenschap: wie van Zuid-Aziatische afkomst is, kan als 'Desi' worden gelabeld door de buitenwereld.

De jongeren komen niet enkel in contact met Desi-muziek via film en tv. Ook *geeft de virtuele ruimte de jongeren de mogelijkheid om de Desi-muziekgenres te ontdekken*. Zo downloaden de jongeren op Indische muzieksites, zoals 'www.punjabizone.com', hun favoriete liederen en beluisteren ze deze vervolgens in de *auto, via mp3 of ipod*. Ook wordt deze muziek gebruikt als *ringtone*. Verder worden de *Desi sounds dagelijks gedeeld met andere Desis via de Facebook site*. Dit toont aan dat Desi-muziek integraal deel uitmaakt van het leven van de tweede generatie en aldus gezien kan worden als 'everyday entertainment'.

Tijdens hun vrije tijd *ontwikkelen de Pakistaanse Omar en Ali samen met andere Desi-vrienden hun eigen muziek door bhangra te mixen met sounds die ook populair zijn op lokaal niveau, zoals hiphop, blues, house of dance*. De lyrics worden zowel gezongen in het Engels als in het Punjabi. De *fusion* muziek die hieruit resulteert mag dus niet gezien worden als een verzet tegen de lokale cultuur. *Deze jongeren maken reclame voor hun muziek op Facebook*. Ook de onderzoeker Diethrich stelde vast dat jongeren van Indische afkomst in Chicago overgaan tot de creatie van *fusion* muziek (zie Diethrich, 2000, pp.35-44). Deze muzikale kruisbestuiving vormt

een uitdrukking van het dagelijks cultureel bestaan van de Desis. De tweede generatie kreeg immers van op jonge leeftijd Indische muziek te horen en is tijdens het opgroeien ook vertrouwd geraakt met westerse *beats*. Dit gebeurde onder invloed van hun vrienden, door te luisteren naar de radio, te kijken naar MTV, te surfen op internet, naar een Belgische school te gaan en uit te gaan.

Door een ‘nieuw, hybride geluid⁹’ te creëren willen Omar en Ali zich positioneren en daarbij zich differentiëren van ‘de anderen’. Door samen te werken met een professionele producer uit Macedonië en contacten te onderhouden met beroemde Desi-artisten willen ze hun ambitie waarmaken om met hun muziek een breed, Europees publiek te bereiken. Via de muzikale weg hopen ze een sociaal en cultureel aanzien te verwerven in de samenleving. Dit laat hen toe om een positief groepsbeeld of een Desi *proud* te ontwikkelen waardoor ze zich geheel thuis kunnen voelen in de Belgische samenleving. Of in de woorden van Omar:

Omar: Ik wil westerse en oosterse muziek samenbrengen, en zo een *fusion* maken, da iedereen da kan beluisteren.

(...)

Interviewer: En waarom vind je da zo belangrijk?

Omar: (...) *Want meestal denken mensen dat wij slechte mensen zijn, ze denken: ‘ze gaan misschien een Taliban zijn’ (...). Met muziek kunnen we laten weten dat we zijn ook goede mensen*

---

⁹ Een kritische kanttekening hierbij is dat we niet kunnen spreken van dé westerse of dé Indische muziek aangezien dit het bestaan van zogenaamde ‘authentieke muziek’ veronderstelt. Alle muziekgenres zijn immers samenvloeiingen van elementen die van elders komen. Hierdoor kunnen we stellen dat de grenzen tussen muzikale stijlen artificieel zijn. Toch menen we met Kofi Agawu dat desondanks muziekgenres onderling verbonden zijn, ze toch ook een zekere eigenheid hebben (zie bijvoorbeeld Agawu, K., 2003, pp. 55-70).

6.4 Indische drama's & Bollywood

Abu-Lughod stelt dat visuele media een sterke invloed hebben op het doen en het denken van mensen omdat deze zodanig zijn ingebed in hun dagelijkse levens (Abu-Lughod, 1999, in Devlieger, 2009, p. 228). De Desi-jongerecultuur krijgt dan ook vorm doordat de jongeren zich voortdurend wenden tot de moderne massamedia. Meisjes kijken opvallend meer tv dan jongens. Mijn vrouwelijke informanten kijken gemiddeld 4 uur per dag naar tv, terwijl mijn mannelijke informanten slechts ongeveer 1 uur per dag tv kijken. Alle jongeren hebben thuis satellietverbindingen waardoor ze kanalen uit het land van herkomst kunnen ontvangen. De helft van de informanten kijkt uitsluitend naar tv-zenders uit het land van herkomst, terwijl de andere helft zowel naar Belgische zenders als naar Indische en Pakistaanse zenders kijkt. De Indische tweede generatie blijkt nooit te kijken naar de Pakistaanse zenders, terwijl de Pakistaanse informanten zeer geregeld afstemmen op de Indische zenders. Mijn Pakistaanse informanten stelden immers dat de Pakistaanse tv-inhouden minder vermakelijk zijn dan de Indische.

Populaire Indische tv-zenders zijn *Zee tv*, *Zee cinema*, *Colours tv* en *Star plus*. De jongeren bekijken massaal Bollywoodfilms, Indische series en muziekvideoclips via deze zenders. *De informanten gebruiken ook Facebook als middel om deze media-inhouden te delen met andere Desis*. De meerderheid van de informanten, vooral de meisjes, koesteren geen belangstelling voor de nieuwsbulletins uit het land van herkomst aangezien ze zich niet persoonlijk betrokken voelen bij de Indische en Pakistaanse actualiteit.

Een belangrijke reden waarom de jongeren media-inhouden uit het land van herkomst consumeren is omdat ze van op jonge leeftijd samen met hun ouders naar Indische of Pakistaanse zenders kijken. *Het kijken naar Indische tv-series en Bollywoodfilms in familieverband zet zich door in de tienerjaren. Omdat de ouders vaak uitsluitend kijken naar Indische of Pakistaanse zenders is het niet verwonderlijk dat media-inhouden uit het land van herkomst de Desi-jongerecultuur kleuren. Dit toont weer aan dat familiale gebruiken de way of life van de Desis oriënteren.* De helft van de

informanten vindt het echter te eentonig om enkel naar kanalen uit het land van herkomst te kijken en stemt daarom regelmatig ook af op Belgische zenders, vaak als de ouders afwezig zijn. Archana die een eigen tv heeft in de slaapkamer kan zeer makkelijk zowel naar Amerikaanse als naar Indische series en films kijken.

De helft van de respondenten, vooral de meisjes, verkiest Bollywoodfilms boven Amerikaanse en Franstalige films. ‘Bollywood’ is de algemene naam voor de Indische filmindustrie in Bombay (nu Mumbai genoemd) die ook buiten India, voornamelijk in de Arabische wereld, zeer populair is. De naam Bollywood is een samenvoeging van Bombay en Hollywood. Dergelijke films zijn een mix van dans en muziek en kennen altijd een *happy end*. Er worden nergens ter wereld zo veel films geproduceerd als in Bollywood (Morgahi, 23.03.2010). De fascinatie voor deze Indische films is bij mijn informanten zo groot dat ze de nieuwste Bollywoodfilms meteen van het internet downloaden. Masha stelt zelfs dat ze in het bezit is van alle Bollywoodfilms die ooit zijn uitgebracht op DVD. Acteurs zoals Deepika Padukone, Sharukh Khan, Cathrina Kaif en Salman Khan zijn razend populair.

Het feit dat de laatste jaren meer Bollywoodfilms worden geproduceerd die verhalen over de Indische diaspora in het westen verhoogt de populariteit van deze films onder Desis. Dit maakt het voor de jongeren mogelijk om zich te identificeren met de personages. De film ‘*My name is Khan*’, de favoriete film van de Pakistaanse Omar, vormt hier een voorbeeld van.

Interviewer: Wat is jouw favoriete film?

Omar: My name is Khan.

Interviewer: En waarom?

Omar: (...) Da was over moslims, over wat er op 11/9 gebeurd was. Ze hebben da goe gemaakt (...) Ze hebben getoond da moslims zijn ook goeie mensen. Jah, daar ben ik ook mee bezig, ik wil laten zien da moslims ook goeie mensen zijn.

De jongeren stelden dat ze graag naar de Indische tv drama's, muziekvideoclips en de Bollywoodfilms kijken vooral omdat ze

hieruit kunnen ‘leren’ over de cultuur van het land van herkomst. Ze menen immers dat deze media-inhouden de Indische en Pakistaanse cultuur representeren. We luisteren naar de Indische Arjun en de Pakistaanse Ali :

Interviewer: Pourquoi aimes-tu les séries indiennes ?

Arjun: Euh, *j’apprends ma culture: tout ce que je ne connaissais pas j’apprends dans les séries et les films.*

Interviewer: Ok. So you like watching Bollywood movies... Why do you watch these movies?

Ali: I watch Hollywood as well but more Bollywood movies because *its more our culture (...)* *It involves more culture, tradition,* that’s what I like... Especially because I live in Europe, I think it’s better to keep you culture and your tradition instead of completely forgetting...

Hieronder zullen we zien dat tijdens dit ‘cultureel ontdekkingsproces’ de genoemde media-inhouden door de meerderheid van de jongeren gebruikt worden als referent voor hun Desi-look (zie figuur 6 tot figuur 9, pp.74-76).

6.5 Desi-look

Festivals & parties

Interviewer: Sur quoi te bases-tu pour créer ton ‘look’ aux festivals ?

Prakash : Euh, *Imran Khan, Jay Sean*

Interviewer: Et tu les regardes où ?

Prakash: *Sur la télé, sur youtube*

Interviewer: Sur quoi te bases-tu pour créer ton look aux festivals ?

Masha: *Plutôt sur les films*, alors quand je regarde les films, je regarde comment les filles sont... ‘quand je vois un truc, alors je dis ‘ah, moi aussi je veux aussi mettre ça la prochaine fois’. Une fois j’avais un piercing vraiment rond, donc ça j’avais vu sur je sais plus l’actrice et c’était beau alors j’en ai mets aussi.

De meisjes zeiden dat ze uitsluitend westers gekleed zijn in het dagelijkse leven en dat ze slechts een aantal keren per jaar hun Desi-outfits aantrekken om *parties*, festivals alsook huwelijksfeesten in hun gemeenschap bij te wonen. Soms worden deze kleren ook gedragen om op familiebezoek te gaan. Op de festivals bestaat de ‘Desi-look’ van de meeste meisjes uit het dragen van een felgekleurde salwar kameez¹⁰ die afgewerkt is met glinsterende steentjes en voorzien is van een sjaal, een bindi op het voorhoofd en grote glitterende oorbellen. Ook wordt een ketting om de hals gedragen, evenals armbanden aan elke arm. De lange haren van de meisjes worden zo stijl mogelijk gemaakt en hun nagels worden gelakt. Bovendien dragen ze bijpassende oogmake-up. Deze kleren en accessoires worden gekocht tijdens reizen naar het land van herkomst. Door hun ‘Desi-look’ kunnen de jongeren zich op de festivals onderscheiden van de eerste generatie, wiens outfits ze als oubollig beschouwen.

De vrouwelijke informanten zijn werkelijk in de ban van hun Desi-look aangezien deze een bepaald exotisme uitstraalt. Bovendien bestempelden sommige jongeren deze look als ‘*typisch Indisch of traditioneel*’. De jongeren vinden dus zelf traditie uit op basis van de massamedia.

---

¹⁰ De *salwar kameez* behoort tot de kledij die al enkele eeuwen door vrouwen in India en Pakistan wordt gedragen. Ze bestaat uit een broek (*salwar*) waarover een tuniek (*kameez*) die reikt tot aan de knieën of de dijen, wordt gedragen. De *salwar kameez* wordt meestal gecombineerd met een sjaal (*dupatta*). Bepaalde varianten van de *salwar kameez* zijn beter gekend als *punjabis* (Waterstone, 2001, p. 75).

Interviewer: Et tu aimes porter ces vêtements aux festivals?

Indira: Oui beaucoup. Parce que je trouve ça super beau. Et euhm, j'achète toujours des bracelets du même couleur, donc *j'aime bien m'habiller traditionnel*.

Interviewer: Et pourquoi aimes-tu porter ces vêtements aux festivals?

Archana: J'adore *les habits Indien* parce que je trouve ça très très beau parce que *je trouve ça différent*.

Interviewer : Différent ?

Archana: *Différent, parce que c'est pas la même chose que les vêtements belges*. Je trouve que c'est vraiment beau, c'est brillant avec tous les bijoux et tout.

Tijdens het bijwonen van de *Desi parties* en festivals nemen de jongeren ontzettend veel foto's van zichzelf. *Deze foto's worden onmiddellijk na de bijeenkomsten gedeeld op Facebook met hun andere Desi-vrienden*. 5 van de 7 meisjes gebruiken op deze sociale netwerksite een profielfoto waarop ze zich een 'Desi-look' aanmeten. *Hun Desi-look wordt dus in de virtuele ruimte verspreid, gereproduceerd en versterkt*.

Jongens dragen op de festivals zeer trendy, westerse kleren die ze ook in het alledaagse leven dragen. Slechts een kleine minderheid van mijn mannelijke informanten stelt dat ze de mosterd voor de festivallook haalt bij Indische acteurs of zangers.

Figuur 6 : Bollywoodactrices Rani Mukherjee, Madhuri Dixit en Shilpa Shetty als stijlreferenten

Figuur 7: Desi-look voor meisjes

Figuur 8: Desi-idool Jay Sean als stijlreferent

Figuur 9: Desi-jongens op een Desi party

Alledaagse leven

Sommige jongeren willen ook hun Desi-identiteit uiten in het alledaagse leven. De Indische Rani en Masha zijn een aantal jaren geleden neuspiercings beginnen dragen om hun afkomst te benadrukken. Ook draagt de Pakistaanse Omar af en toe zijn zelf ontworpen t-shirts met de teksten 'I love bollywood', 'Born to bhangra' en 'India, Pakistan, Peace'. Verder schreef hij ook de naam 'Desi' op zijn rugzak. Ook stelt Arjun dat hij dagelijks een armband met blauwe stenen draagt die ook de Bollywoodacteur Salman Khan in één van zijn filmen droeg. Verder refereert hij naar zijn Desi-identiteit door opschriften op de achterrauit van zijn auto. Om de anonimiteit van deze informant niet in het gevaar te brengen beslissen we om niet verder op deze specifieke tekst in te gaan. Ook Lalit draagt elke dag zijn Indische armbanden. *De vernoemde jongeren veruitwendigen in de dagdagelijkse context op een symbolische manier hun afkomst aangezien vele mensen menen dat zij van Marokkaanse of Turkse afkomst zijn. Ze stellen dat ze fier zijn op hun Zuid-Aziatische roots en dit willen ze dan ook aan iedereen tonen.*

Desi-jongeren gaan niet enkel hun afkomst benadrukken. Tegelijkertijd willen ze aan de buitenwereld ook tonen dat ze 'modern' zijn. Alle 14 informanten gaan wekelijks winkelen, meestal in Brussel. Populaire winkelketens, zoals ZARA, Mango en H&M, zijn zeer geliefd onder de Desis. De overgrote meerderheid van de informanten gaat namelijk graag zo modieus mogelijk gekleed. Rani

kleurde zelfs haar haren bruin om dit beeld te creëren. Het aannemen van een ‘moderne’ look is voor de meerderheid van de jongeren een *manier om sociale status op te bouwen en zich aldus niet minderwaardig te voelen ten opzichte van ‘anderen’*. Hun trendy look is immers een manier om een bepaalde mate van *coolness* uit te stralen. Voor bepaalde Desis is dit een middel om komaf te maken met de stereotypering van Indische en Pakistaanse jongeren als ‘overbeschermd, seksueel onbevrijd, en *nerdy*’ (Diethrich, 2000, pp.42-44). Hun Desi-identiteit die aldus gebruikt wordt om hun Zuid-Aziatische afkomst te besprenkelen met moderne betekenissen is daarmee een *bron van zelfvertrouwen en empowerment*.

Interviewer: Quelle importance attaches-tu à ton look ?

Rani: Beaucoup, beaucoup, beaucoup. C’est important pour moi d’avoir un beau jeans, un beau t-shirt, de belles chaussures, un beau sac.

Interviewer: Et pourquoi ?

Rani: *Pour être moderne, pour suivre la mode.*

Interviewer: Et pourquoi veux-tu suivre la mode?

Rani: *Pour pas se sentir inferieur aux autres. Donc voilà.*

Interviewer: Et qui sont les autres ?

Rani: Les autres qui suivent la mode regardent mal à ceux qui ne suivent pas la mode.. *J’ai tout le temps peur qu’on regarde comme ça (...) J’ai déjà vu que les gens regardent mal quand on s’habille traditionnel.*

---

*De sociale status die de jongeren opbouwen door een trendy, hippe look te creëren wordt bovendien weerspiegeld op hun familie. De look van de jongeren is dus ook van familiaal belang. Dit toont weer aan dat de *third space* verbonden is met het lokale evenals met het familiaal systeem.*

Interviewer: Donc tu attaches beaucoup d’importance à ton look ?

Arjun: Je veux être bien habillé, voilà....Je fais très attention, pour être présentable. *Je veux pas passer pour un clochard... Quand*

quelqu'un me voit il faut qu'il dise: 'Voilà, il est bien habillé', c'est quelqu'un d'une bonne famille.

6.6 Desi-restaurant bezoek

Een aanzienlijk aantal restaurants in Brussel profileren zichzelf als 'Indisch-Pakistaans'. De restaurants 'Punjab, Mumtaz, Maharaja Tandoori en La Maharani' zijn daar enkele voorbeelden van. Het overstijgen van *ethnic borders* in culinaire ruimtes is economisch interessant. Door zichzelf niet exclusief als 'Indisch of Pakistaans' te bestempelen bereiken deze restaurants zowel de Pakistaanse als de Indische gemeenschap en bijgevolg ook de Desi-jongeren. Merk dus op dat etnische relaties ook bestudeerd kunnen worden vanuit een marktperspectief (zie Comaroff & Comaroff, 2009, pp.22-46). Hierdoor dragen deze restaurants die overgaan tot de *commodification van culturele diversiteit bij tot het gevoel van verbondenheid onder de tweede generatie Indiërs en Pakistanen. Via Facebook maken sommige van mijn informanten reclame voor de restaurants waardoor deze bekend worden bij de ruimere Desi community. Zo bijvoorbeeld nam de Pakistaanse Omar foto's van zijn maaltijd in een Desi-restaurant en deelde hij deze prenten op de sociale netwerksite met zijn vrienden. De foto's kregen de titel 'Desi food'.*

De tweede generatie bezoekt deze restaurants bij speciale gelegenheden. Zo werd tijdens mijn veldwerkperiode het verjaardagsfeest van een vrouwelijke informant gevierd in één van de genoemde eetgelegenheden. De jarige verzocht de genodigden die allen van Zuid-Aziatische afkomst waren om hun Desi-*outfit* aan te trekken. Ook werd de uitbater van het restaurant door de jongeren aangemoedigd om de Desi-muziek af te spelen die de jarige had meegebracht op USB stick. De feestvierders performeerden dus tijdens dit festijn hun Desi-identiteit.

Wanneer ik samen met enkele van mijn vrouwelijke informanten ging eten in het restaurant 'Maharaja Tandoori' beschouwden zij het

voedsel alsook het interieur als ‘typisch Indisch of Pakistaans’¹¹, alhoewel ook ‘typisch westerse’ voedselproducten, zoals olijven en maïs, werden aangeboden.

Figuur 10: Buffet van groenten in restaurant Maharaja Tandoori

---

¹¹ Er kan onmogelijk uitgegaan worden van het bestaan van ‘dé Indische of dé Pakistaanse keuken’ aangezien *foodways* in India en Pakistan een enorme variëteit kennen. Kunow merkt dan ook op dat het concept ‘Indisch voedsel’ opgevat moet worden als een abstractie, als een representatie van iets dat niet bestaat (Kunow, z.d., in Döring, Heide & Mühleisen, 2003, p.154).

Figuur 11: Interieur van het restaurant Maharaja Tandoori

Samen met Kunow kunnen we dan ook het ‘hybride voedsel’ dat in dit restaurant wordt geserveerd beschouwen als ‘een representatie’, als een teken van iets dat afwezig is, namelijk het land van herkomst (Kunow, z.d., in Döring e.a., 2003, pp.151-160). *Dit wordt versterkt door het gegeven dat de restaurantuitbater zijn zaak bestempeld als ‘een authentieke eetgelegenheid’.* Zo lezen we op de webpagina van restaurant Maharaja Tandoori het volgende: *‘Here we try to capture the true spirit of India and Pakistan’ (“Maharaja Tandoori (Hallal)”, 11.08.2011).* Deze zogenaamde authenticiteit die verkocht en geconsumeerd wordt, is aldus geen vast gegeven maar is eerder op te vatten als de uitkomst van een onderhandelingsproces, als een compromis tussen de producenten en de consumenten waardoor traditie en cultuur wordt uitgevonden.

Het eten van ‘Desi food’ vormt een praxis waarbij de jongeren hun onderlinge verschillen gaan reduceren en die aldus bijdraagt tot een gevoel van solidariteit onder de Desis. Meer nog dan andere etnische markers, zoals het consumeren van Bollywoodfilms of Indische tv-series, vormt het eten van dit voedsel een act waarbij de

afstand tussen het 'hier' en het 'daar' overbrugd wordt. 'Het elders' kan immers in de Desi-restaurants niet enkel aanschouwd worden maar kan ook aangeraakt, geroken en geproefd worden waardoor het letterlijk een deel wordt van 'het zelf'.

7. Incredible Desiland

The emergence of the category ‘Desi’ is a significant moment for South Asian diaspora studies, for it signals the shift from South Asians as immigrants longing to return to a homeland to public consumers and producers of distinctive, widely circulating cultural forms (Shankar, 2008, p.4).

We hebben gezien dat media, muziek en voedsel de Desis in staat stellen om moeiteloos terug te keren naar ‘hun verbeeld land van oorsprong’. Baudrillard (1994) spreekt in dit verband over de productie van een hyperrealiteit, namelijk een realiteit die in werkelijkheid niet bestaat maar die wordt aangemaakt door verbeelding. Dit verbeelde land waarin traditie en cultuur wordt uitgevonden, komt tot stand doorheen een proces van simulatie én dissimulatie (Cuff, Sharrock & Francis, 2004, pp.289-298). *Door hun Desi-identiteit te performen of te simuleren wordt tegelijkertijd het reële Zuid-Azië minder significant voor de jongeren.* Voor de Desis is het imaginaire land immers ‘echter dan echt’, een hyperrealiteit. Het is namelijk een model of code voor hun handelen. *Zo liggen de reizen naar hun land van herkomst vaak in het verlengde van hun leven in de Desi community.* Reizen naar India of Pakistan staan voor de jongeren vooral in teken van familiebezoeken, het bijwonen van festivals, trouwfeesten en het kijken naar Indische films. Bovendien zullen de meisjes tijdens deze reizen veel tijd spenderen aan hun zoektocht naar *trendy* salwar kameez en bijpassende accessoires die doen denken aan Bollywood. Dit geeft hen de mogelijkheid om in België hun Desi-identiteit te performen op festivals en *parties*, alsook op trouwfeesten in het land van herkomst.

Interviewer: Quand tu vas aux festivals, sur quoi te bases-tu pour créer ton look ?

Masha: Sur les films Bollywood. *Toujours quand je vais en Inde : j’ai vu ça dans ce film, je veux trouver ça.*

Sommige jongeren verkiezen dus zelfs bij reizen naar de regio van herkomst in het eigen imaginaire land te vertoeven. De meerderheid van de jongeren stelde immers dat ze zich een ‘outsider’ voelt in het land van herkomst vanwege het verschil in gedrag en mentaliteit alsook omwille van het feit dat de locals hen als ‘anders’ beschouwen. De grote meerderheid van de jongeren ziet de regio van herkomst dan ook als een ‘vakantiebestemming’.

Voorals de meisjes voelen zich ‘out of place’ in India en Pakistan. Hun handelingsvrijheid wordt ginder immers meer ondermijnd dan die van mijn mannelijke informanten aangezien zij enkel onder begeleiding van hun familie zich buitenshuis kunnen begeven. Meisjes staan dan ook vaak kritischer ten opzichte van het land van herkomst dan jongens. We luisteren naar de Pakistaanse Nora.

Nora: *J’ai jamais sorti toute seule... il y a n’importe quoi qui peut t’arriver... ils savent direct qu’elle habite pas ici... C’est si on est un étranger, touriste quoi.*

(...)

Interviewer: Et qu’est-ce que tu aimes le moins dans la culture pakistanaise?

Nora: Euh...que tu peux pas sortir toute seule toi-même

Desondanks de Indische Archana model was tijdens een modedefilé van Desi-bruidskleren in Brussel, heeft ze een afkeer van India.

Interviewer: Et tu as aimé ton voyage en Inde?

Archana: Non, j’ai pas aimé!

Interviewer: Et pourquoi?

Archana: J’ai aimé seulement voir ma famille là bas. A part ça, *c’est différent là bas. Là, je suis quand même une belge, les gens sont différents que moi*, ils ont une différente manière de vivre. Donc, pour moi *c’est pas la même chose (...)*. J’aime bien voir ma famille là-bas et acheter les habits Indiens. *Donc l’Inde, c’est shopping et la famille.*

(...)

Interviewer: Donc, alors, tes voyages ne t'ont pas plu?

Archana: Non, pas du tout, à cause de ça... *Je vais là-bas à cause de ma famille et les films. Sinon je n'irais pas là-bas.* Et pour le shopping. Mais maintenant, on a l'internet qui peut nous montrer les habits et il nous envoie les habits..

(...)

Interviewer: Et la nourriture indienne que tu manges ici est-elle la même que la nourriture en Inde?

Archana : ça a l'aire plus propre ici. Là-bas, si on est dans les grands restaurants ça n'a pas l'aire propre.

Bijgevolg kunnen we de hyperrealiteit betitelen als *een imaginair 'Incredible Desiland', een geïdealiseerd thuisland van amusement en consumptie die vaak ook het handelen van de tweede generatie oriënteert bij reizen naar het land van herkomst.* Dit zorgt ervoor dat de jongeren de blik kunnen afwenden van aspecten in de Indische en Pakistaanse samenleving die ze veroordelen zoals corruptie, klassenverschillen, armoede en patriarchale verhoudingen. Het laat hierdoor mogelijk toe om bij bezoeken aan de regio van herkomst de ogen te sluiten voor het minder rooskleurige leven van vele mensen onder de lokale bevolking.

Arjun: Dans le futur, j'aimerais bien rester là-bas (l'Inde), au moins, un an complet

Interviewer: Oui ? Pourquoi ?

Arjun: *l'Inde c'est un pays vraiment des rêves.... Parce que là-bas, les personnes qui ont de l'argent, ils restent comme des rois...Je veux profiter de ma vie pendant 1 an en Inde : regarder les films, fêter... Pas travailler, juste habiter, juste pour dépenser de l'argent.*

Interviewer: Et ces voyages au Pakistan t'ont plu ?

Nora: *Surtout pour les mariages on est parti en fait, alors euh, c'est toujours amusant d'aller là bas, d'aller les voir, rigoler. C'est chouette quoi... Tu vois la famille, tu t'en profites de tes vacances.*

In wat volgt zullen we de *Desi community* verder bestuderen vanuit genderverhoudingen. We hebben reeds gezien dat de *online* formatie van de *Desi community* de jongeren de mogelijkheid geeft om virtueel de gendergrens te contesteren. Nu gaan we verder in op de gevolgen hiervan op het liefdesleven van de jongeren.

8. Geheime afspraken & relaties

5 van de 7 vrouwelijke informanten en 4 van de 7 mannelijke informanten stelden in het geheim een relatie te hebben of gehad te hebben met leden uit de *Desi community*. Aangezien deze gemeenschap zeer inclusief is, is het niet verwonderlijk dat in menig gevallen de betreffende liefdesrelaties de nationale, religieuze en legale grenzen overstijgen. Bijgevolg kunnen we stellen dat *binnen de Desi community niet enkel de seksegrens wordt overschreden maar ook de regels met betrekking tot het zoeken van een partner binnen de eigen gemeenschap*. De ‘eigen gemeenschap’ wordt immers breed gedefinieerd door de jongeren. De geliefde van 4 van de 5 meisjes die een geheime relatie hebben of hadden, behoort of behoorde niet tot de ‘eigen groep’, gedefinieerd op basis van religie en land van herkomst. Ook de relaties van 2 van de 4 jongens die ooit geheime relaties hadden binnen de *Desi community*, kunnen gekarakteriseerd worden als ‘grensoverschrijdend’. We laten de Indische Arjun aan het woord:

Interviewer : Et tu as déjà eu une relation avec une pakistanaise, m’as-tu dis...euh, tes parents étaient au courant?

Arjun: Non, *mes parents n’étaient jamais au courant*

Interviewer: Ah, ok...Donc tes parents n’étaient jamais au courant de tes 3 relations?

Arjun : Voilà, jamais...

Interviewer: Et pourquoi pas ?

Arjun: Je ne sais pas... *c’est ma vie* et ils ne demandent pas et je dis pas... si j’ai l’occasion de les voir je dis ‘voilà, on se voit’, voilà.

Interviewer: Et ou vois-tu les filles ?

Arjun : Ici, à Bruxelles

(...)

Interviewer: Et comment as-tu fait connaissance avec cette fille pakistanaise?

Arjun: C’est obligé de répondre ?

Interviewer: Pas obligé, mais tu peux répondre en général...

Arjun: En général c’est *sur le net, sur Facebook...*

De rest van de informanten stelde dat ze niet afspreken met Desi-jongeren die ze beter hebben leren kennen op internet. Enkel de Pakistaanse Fadoua deelde mee dat haar ouders op de hoogte waren van haar *dates* met haar Indische vriend die ze op Facebook had ontmoet. Dit toont aan dat het *geheime karakter van de liefdesrelaties die bepaalde Desi-jongeren hebben niet veralgemeend kan worden naar het relationeel leven van alle Desi-jongeren in de Brusselse setting.*

Interviewer: Donc tu as déjà eu une relation avec un indien...
Qu'est-ce que tes parents en disaient

Fadoua: Eux savaient ça, j'ai jamais caché des choses avec mes parents... Je veux dire moi-même...ramasser un claque ou quoi au lieu de quelqu'un de dehors vient chez mes parents et disent : 'ta fille est partie avec un gamin'. *Je préfère encore me dire moi que je suis avec quelqu'un que quelqu'un d'autre dit à mes parents. Donc, mes parents ont accepté cet indien, comme il est.*

Er moet worden opgemerkt dat *meisjes 'bewust' uitsluitend daten binnen de Desi-gemeenschap. Daarentegen stelde de helft van de jongens dat ze niet noodzakelijk een vriendin van Zuid-Aziatische afkomst willen.* Dit verschil was reeds af te leiden uit de empirische vaststelling dat meisjes, in tegenstelling tot jongens, exclusief virtueel contact opzoeken met jongens van Zuid-Aziatische afkomst.

Om het geheime relatievormingsproces binnen de Desi *community* beter te begrijpen zullen we 'dieper' het veld ingaan en achtereenvolgens grondig de ervaringen van de Indische Indira, Rani, en Archana onder de loep leggen.

8.1 Casestudies

De Indische Rani en Indira hebben een geheime relatie met Indische mannen van Sikh afkomst die in het land zijn zonder geldige verblijfsvergunning. De Indische Archana daarentegen houdt er een intieme relatie op na met de Pakistaanse Halim. *De verhalen van Indira en Rani tonen aan dat het geheime liefdesleven van de tweede generatie binnen de Desi community vervlochten kan zijn met het preciaire bestaan van mensen zonder papieren uit hetzelfde land van herkomst juist vanwege de inclusieve aard van deze gemeenschap. We zullen zien dat in beide verhalen de levens van de geliefden elkaar ontmoeten op een 'kruispunt van verlangen'.* Het verlangen naar papieren ontmoet en wordt deel van een breder verlangen, namelijk het menselijk basisverlangen naar liefde, affectie en erkenning.

De levens die de genoemde jongeren leiden binnen de Desi community botsen met het gedrag dat van hen wordt verwacht door hun ouders, familie en de ruimere gemeenschap. Deze gevalstudies tonen aan dat door de dominante standaarden zoals endogamie en maagdelijkheid te contesteren, een *vrouwelijkheid wordt geperformeerd die voor deze meisjes mogelijk schadelijke psychosomatische en sociale gevolgen heeft.* De geheime relaties kunnen namelijk gepaard gaan met gevoelens van angst, stress, onzekerheid en radeloosheid. De grote vrees voor roddel brengt immers met zich mee dat de betreffende adolescenten met slechts enkele mensen openlijk kunnen praten over hun relatie. Dit draagt bij tot het beschouwen van de eigen situatie als uitzichtloos. Bovendien bestaat het gevaar dat indien ze doorgaan met hun relatie zij hun respect en reputatie verliezen binnen de eigen familie alsook dat zowel de jongeren als hun families worden verstoten door leden van de gemeenschap.

De hoofdrolspelers in de verhalen zitten in een tweestrijd die ze trachten te overbruggen. Enerzijds willen ze 'hun levens uitbouwen naar eigen wens' en anderzijds willen ze 'hun families niet ontgoochelen'. Meer specifiek zullen we zien dat de jongeren proberen te voorkomen dat door te kiezen voor de liefde, ze de familiale aanvaarding van hun partner veronachtzamen. Zodra de

ouders de geheime relatie ontdekken, zullen sommige meisjes immers proberen om hun goedkeuring te krijgen. De *case studies* laten tot slot zien dat pragmatische onderhandelingen over een mogelijk huwelijk ook in deze *cross border* relaties een prominente rol spelen. Dit bewijst dat de geheime relaties binnen de *Desi community* voor deze meisjes niet noodzakelijk te herleiden zijn tot een tijdelijk en speels experiment. *Het feit dat sommige meisjes proberen om de goedkeuring van hun ouders te krijgen en dat huwelijksonderhandelingen een belangrijke rol spelen binnen deze geheime grensoverschrijdende relaties bewijst dat de waarden die binnen de familie en de gemeenschap worden gekoesterd een cruciale rol spelen in het liefdesleven van deze meiden.* Het respect voor de ouders alsook het huwelijk vormen immers belangrijke pijlers in de Indische en Pakistaanse gemeenschap. *Het definiëren van de geheime grensoverschrijdende relaties als een ‘verzet’ tegen de way of life binnen hun gemeenschap getuigt daarom van een bevooroordeelde, simplistische stellingname.* Deze relaties zijn eerder te beschouwen als een onontkoombaar, noodgedwongen antwoord van de jongeren op een maatschappelijke realiteit die zich aandient.

Indira

Tijdens een uitstapje in Brussel samen met Indira en Rani begint Indira plots over Sahib te praten die haar ‘als vriend’ heeft toegevoegd op Facebook, nadat hij haar had opgemerkt op de Imran Khan show. Ze chat en telefoneert al enkele maanden in het geheim met hem. Sahib is een Punjabi danser van sikh afkomst die in Londen woont zonder wettelijke verblijfsvergunning. Hij is in Europa sedert 3 jaar. Indira is bang dat haar vader en haar broers haar relatie met hem gaan afkeuren aangezien hij sikh is en bovendien geen papieren heeft. Ze benadrukt dat we niets over haar relatie mogen zeggen tegen de andere meisjes aangezien Indiërs, naar haar mening, te veel roddelen. Verder is ze bang dat de anderen argwanend zullen zijn of te veel vragen gaan stellen.

Na maandenlang contact te hebben met elkaar via internet en telefoon ontmoeten Indira en Sahib elkaar in Londen waar ze voor de eerste maal een face to face conversatie voeren. Indira nodigt Rani en mij mee uit naar Londen. Ze is op de dag van haar ontmoeting met Sahib modieus gekleed. Ik merk op dat haar haren heel lang waren. Ze draagt grote, Indische oorbellen en heeft een hangertje met het hindoeïstische Omh-teken om de nek. Haar haarstijl en juwelen verraden haar Desi-zijn. Indira vertrouwt met toe dat ze zich heel gespannen voelt. De vorige nacht had ze amper kunnen slapen. In de trein heeft ze last van maag- en hoofdpijn. Ze fluistert ons toe dat ze tijdens de rendez-vous zal praten over een mogelijk huwelijk.

Eenmaal aangekomen in Londen ontmoeten we Sahib. Hij is een grote, atletisch gebouwde, knappe man. Sahib is zeer modern en trendy gekleed. Hij overhandigt met een brede glimlach een groot boeket bloemen aan Indira. We besluiten vervolgens om naar 'Little India' te gaan. De sfeer is zeer gemoedelijk en vriendschappelijk. Het is alsof Indira en Sahib elkaar al lang kennen. Soms proesten zij het uit van het lachen. Daarna verlaten Rani en ik Sahib en Indira zodat zij de kans krijgen om elkaar beter te leren kennen. Enkele uren later zien we dat de twee 'closer' zijn geworden. Indira, stralend van blijdschap, fluistert me toe dat Sahib 'de ware' voor haar is. Op de weg terug naar België deelt Indira ons mee dat binnen één jaar Sahib naar haar ouders zal stappen om hen om haar hand te vragen. Ze zegt dat ze dit een goede keuze vindt aangezien ze haar man zelf wil kiezen en momenteel erg verliefd is op Sahib.

De volgende maanden houden Sahib en Indira contact met elkaar via telefoon en Internet. Indira deelt me mee dat ze vaak met hem praat over hun toekomstig huwelijk. Enkele maanden later keert Indira in het geheim terug naar Londen om Sahib op te zoeken. Tijdens deze afspraak gaf Sahib Indira een ring en beschouwde hij haar als 'zijn vrouw'.

Een aantal maanden later zijn de ouders en de broer van Indira te weten gekomen dat zij een geheime relatie heeft met 'een Indiër die in Engeland woont'. Dit is hen op mysterieuze wijze ter ore gekomen. Haar ouders en haar broer waren niet tevreden over haar relatie en hebben haar verboden om met Sahib te trouwen. Toch stelt

Indira dat ze door zal gaan met haar relatie en op termijn haar ouders en haar broer zal proberen te overtuigen om in het huwelijksbootje te stappen met Sahib.

Rani

De verliefde Rani spreekt stiekem af met een Indische jongen, Hardeep genaamd, die ze heeft leren kennen op de sociale netwerksite MSN. Een half jaar later deelt ze haar ouders mee dat ze een relatie heeft. Maar nadat haar vader een 'sociaal onderzoek'¹², opzette om meer te weten te komen over het verleden, de persoonlijkheid en het leven van Hardeep heeft hij zijn dochter verboden om hem nog terug te zien. Toch beslist Rani om verder te gaan met haar relatie aangezien ze Hardeep niet meer kan missen. Dit zorgt thuis voor een gespannen sfeer aangezien de ouders van Rani vermoeden dat zij in het geheim haar relatie verder zet. Haar ouders praten nog amper met haar. Rani denkt er aan om weg te lopen van huis indien haar ouders haar niet toestaan om met Hardeep te trouwen. De volgende chatsessies getuigen hiervan:

Rani zegt :

Mes parents ont dit 'non' pour Hardeep. Je suis très mal, je suis pas bien. Je vais dormir

Lima zegt :

Oui, je comprend. Bisous, prend soin de toi...

Enkele weken later :

Rani zegt :

---

¹² Dergelijk sociaal onderzoek bestaat uit het raadplegen van familieleden en vrienden in de hoop om informatie te verwerven over de betreffende jongen.

Je suis encore avec Hardeep ! Mes parents ne veulent pas mais moi je n'arrive pas à terminer. On verra mais nous sommes de plus en plus proche..

Lima zegt :

Ah bon, ok...

Rani zegt :

Mais bon j'ai peur avec mes parents. Ils ne me parlent même plus parce que je suis avec Hardeep. Ils ont une réaction bizarre

Lima zegt:

Tu as dit à tes parents que tu n'es plus avec Hardeep ?

Rani zegt:

Oui mais mon père dit que je mens il a dit que il est pas con. J'ai envie de faire ma vie (...) I want to go away.

Lima zegt:

You mean 'run away'?

Rani zegt:

Yeah, *live the way I want*

Lima zegt:

Ok, but your parents will be hurt then...

Rani zegt:

Yeah, that's why I am not doing anything...but I will do it if they don't want me to marry Hardeep...I have to force them

Lima zegt:

Ok, it will be hard... And what does Hardeep say?

Rani zegt:

Hardeep say 'its Europe u can do what u want...They cant force u to marry anyone else'

Lima zegt:

Ok. Do you love him so much then?

Rani zegt:

Yeh, I love him more then before....because now we spend more time together. He is also more attracted to me, he wants to marry me...

De volgende week nodigt Rani me uit naar de nachtwinkel van Hardeep in Brussel. Rani stelt dat haar ouders die Hindoe zijn niet willen dat ze met Hardeep trouwt omwille van de drievoudige reden dat hij sikh is, in een nachtwinkel werkt en niet beschikt over geldige papieren. Haar ouders menen dat Hardeep haar 'gebruikt' om papieren te bekomen. Rani klaagt van buikpijn en rusteloosheid. Ze vertelt me dat elke keer ze bij Hardeep is zichzelf afvraagt wat de toekomst zal bieden voor hen en hoe het verder moet.

Hardeep ontmoette ik een half jaar geleden voor de eerste keer op een Kabaddi wedstrijd. Maar op dat ogenblik ontkende hij dat hij een relatie had met Rani. Hij zei immers toen het volgende: 'Rani is not my girlfriend, we never had a physical relationship, we just had a couple of drinks together but that doesn't mean I am her boyfriend... that girl is crazy'.

Hardeep vertelt me tijdens ons bezoek dat hij het werk in de nachtwinkel niet graag doet aangezien hij niet veel geld verdient. Hij stelt: 'I will need papers to have a better job... I really need them, that is my problem coz I wanna stay here'. Hij zegt dat hij afkomstig is uit een klein stadje in Punjab. Op de vraag waarom hij hier wil blijven antwoordt hij het volgende: 'If you have been in India then you will understand me, life is better here... But I also miss my family in India...I haven't seen them since 6 years...But if I want to go back to India to visit my family I will need my papers... so I can't go back to India for the moment'. Ik voel dan ook dat Hardeep heel erg verlangt naar papieren aangezien dit zijn toekomst integraal bepaalt. Indien zijn papieren in orde zijn, zullen zijn dromen in vervulling gaan, namelijk in het westen blijven wonen en geregeld

naar India afreizen om zijn familie te bezoeken. Rani is tijdens ons gesprek heel stil en zegt amper iets. Ze heeft medelijden met Hardeep en zegt dat ze hem wil helpen. Achteraf deelt Rani me mee dat ze voelt dat ze het risico moet nemen om met Hardeep te trouwen. Ze meent immers dat het ook een gevaar is om te trouwen met een jongen uit India die ze niet kent.

Eenmaal aangekomen in het station zegt Rani dat Hardeep haar heeft voorgesteld om te trouwen voor de wet in België, in het geheim, in de zomer. Daarna zouden ze naar India gaan voor een religieus huwelijk. Na hun burgerlijke verbindtennis wil ze haar ouders op de hoogte brengen van haar huwelijk met Hardeep. Ze zal trachten te bewijzen dat niettegenstaande Hardeep zijn papieren heeft verkregen, hij nog altijd met haar op de religieuze wijze wil trouwen. Zo wil ze haar ouders overtuigen dat Hardeep goed van aard is. De goedkeuring van haar ouders zou haar de mogelijkheid geven om in hun bijzijn te trouwen in India.

Archana

De Indische Archana met Hindoe achtergrond vertelt tijdens een interview openhartig over haar reeds 4 jaar durende geheime relatie met Halim, een jongen van Pakistaanse afkomst uit Brussel die op jonge leeftijd naar België is gekomen. De twee leerden elkaar beter kennen via het internet. Deze relatie is echter bekend geraakt bij hun ouders en bij de ruimere Indische en Pakistaanse gemeenschap in Brussel. Archana voelt zich niet langer welkom in de Indische publieke ruimte aangezien haar daden daar sociaal afgestraft worden door minachtende en kwade blikken. Een crossreligieuze liefdesverhouding tussen een hindoe en een moslim is immers een groot taboe binnen beide gemeenschappen vanwege het gepercipieerde onmetelijke religieuze verschil tussen het Hindoeïsme en de Islam. De ouders van Archana en Halim zetten dan ook alle middelen in om de relatie tegen te houden. Zo hebben de ouders van Halim hem verloofd met een meisje dat in Pakistan woont en willen de ouders van Archana Halim slaan indien hij hun dochter nog tracht te benaderen. Archana vindt echter niet dat er

een onoverbrugbare afstand is tussen beide religies. Ze kan bijgevolg moeilijk begrijpen dat haar ouders tegen haar relatie zijn. De drang is dan ook soms groot om samen met Halim weg te lopen van huis indien hun ouders hun relatie blijven dwarsbomen. Net zoals Rani wil ook zij haar leven inrichten zoals ze zelf wil. We laten Archana aan het woord:

Archana: *Nos parents ils n'aiment pas des Pakistanais*

Interviewer: Ah ok. Et qu'est-ce que tu penses de ça ?

Archana: Je veux que ça change

Interviewer: Et pourquoi pensent-ils ça ?

Archana: Parce que eux, ils pensent que ce sont des musulmans, c'est une autre religion et ils n'acceptent pas en général. *Ils veulent que un Indien, du même religion. Et pour moi, Les Pakistanais et les Indiens c'est la même chose, c'est juste qu'on a une différente religion.*

Interviewer: Donc il n'y a pas de différence entre les jeunes indiennes et les jeunes pakistanaises ?

Archana: non, je trouve pas

(...)

Interviewer: Et tu as un copain?

Archana : Moi, j'ai un copain Pakistanais depuis 4 ans.

Interviewer: Et tes parents, ils le savent ?

Archana: Mes parents, euhmmm il est musulman donc, ils n'aiment pas. *Sa maman, elle a entendu qu'il a une fille indienne, donc elle est partie en Pakistan avec mon copain et il a fiancé là bas avec une autre fille.*

Interviewer : Et vous êtes encore ensemble ?

Archana: Nous sommes encore ensemble, oui, c'est embêtant, mais nous nous aimons tellement, 4 ans c'est beaucoup, hé.

Interviewer: Ah oui, et ton copain, il est de Bruxelles?

Archana: Oui. Ils ont su aussi, parce que sa maman a téléphoné à mes parents pour dire d'arrêter : 'arrête, arrête de voir mon garçon'...mais, mais *je suis toujours avec.*

Tijdens de volgende maanden praat ik nog op virtuele wijze verder met Archana over haar relatie met Halim. Ik merk immers dat ze hier liever *online* over praat.

Archana zegt:

Helo Lima... je suis pas allée au cours ☺ et toi?

Lima zegt:

Helo, moi je suis allée..

Archana zegt:

C'était l'anniv de mon copain...

Lima zegt :

Tu es toujours avec ?

Archana zegt:

Ui...

Lima zegt:

Est-ce qu'il n y pas une possibilité de parler avec ses parents?

Archana zegt:

No noo nooo impossible. *On doit partir si on veut rester. On veut faire ça mais c'est facile à parler et difficile à faire.* Mais je fais koi alors si ils acceptent pas : je le quitte ? et je me marie avec un indien parce que mais parents acceptent pas ?? *c'est mon futur quand même(...)* il veut pas se marier, *il veut se marier avec moi*

Lima zegt:

Ah, ok

Archana zegt:

Il veut pas se marier avec la fille du Pakistan...Je souffre beaucoup beaucoup

Lima zegt:

Oui, je peux comprendre ☹

Archana zegt:

Le pire c'est ke nos religions sont différents

Lima zegt :

Oui, mais est-ce qu'il est pratiquant ?

Archana zegt:

Un peu mais pas beaucoup beaucoup. La chose le plus important qu'il fait c'est manger halal, c'est tout

Lima zegt:

Et toi, tu es religieuse ?

Archana zegt :

Mmm, je crois en dieu mais je suis pas très pratiquant. J'essaie d'être une bonne personne c'est tout

(...)

Archana zegt :

Je suis pas bien tu sais, j'ai beaucoup maigri, je dois allé voir un médecin

Lima zegt :

Essaie de calmer un peu

Archana zegt:

Oui, mais c'est difficile

(...)

Lima zegt :

Tu vas allé au prière ?

Archana zegt:

J'aime plus allé au prière...j'aime bien allé voir mes copines, j'aime bien vous voir. Mais les femmes me regardent trop méchant

Lima zegt:

Hmmmm, pourquoi ?

Archana zegt :

Pcke il y a beaucoup de gens ki savent ke je suis avec Halim. Je me sens mal à laize. Alors j'aime plus allé

Lima zegt:

Mais comment elles le savent?

Archana zegt:

Sa maman en a parlé a une femme qui l'a dit a une autre puis voilà *c'est passé dans tout le bxl...* sa maman a appelé mon père. Mon père veut me parler encore.

Lima zegt:

Ah ok

Archana zegt:

Puis ils vont allé voir la mère de Halim pour discuter mais il veut pas que je marie avec un Pak

Lima zegt:

Qu'est ce qu'ils vont dire ?

Arcaha zegt:

Ils veulent dire ke 'nous on va s occuper de notre fille mais toi aussi garde ton fils qu'il s'approche plus de notre fille'

Lima zegt:

Hmmmm

Archana zegt:

Sinon ca va allé mal. *Ils veulent le frapper. Ils veulent qu'on se quitte*

Deel 4

Blik op de toekomst

*The best thing about the future is
That it comes one day at a time
(Abraham Lincoln)*

9. Huwelijk

We hebben aangetoond dat binnen de grensoverschrijdende Desi community in het geheim gedatet wordt. De vraag is echter of in de toekomst ook getrouwd zal worden in deze nieuwsoortige gemeenschap. Het antwoord op deze vraag zal bepalen of de manifestatie van de Desi community al dan niet gezien moet worden als een tijdelijk jeugdfenomeen. Dit zou bijdragen tot de ontraadseling van de specifieke aard van de gemeenschap.

Aangezien de informanten allemaal ongetrouwd waren op het moment van de bevraging konden we dit enkel nagaan door te kijken naar hun huwelijkspreferenties. Er moet echter worden opgemerkt dat toekomstdromen niet altijd uitkomen. Toch menen we dat het peilen naar persoonlijke huwelijksvoorkeuren een licht kan werpen op de vraag of de Desi community al dan niet een rol zal spelen in het toekomstige leven van de jongeren. We stelden een groot verschil vast tussen meisjes en jongens. Maar alvorens over te gaan tot de bespreking van deze voorkeuren staan we kort stil bij de praktijken die aan het huwelijk vooraf gaan.

9.1 Huwelijkspraktijken

12 van de 14 respondenten stellen dat wellicht hun ouders hun huwelijk zullen arrangeren. Dergelijk *gearrangeerd huwelijk moet gezien worden als een 'compromis' tussen de jongeren en hun ouders.* Wanneer de tijd rijp wordt geacht voor de jongeren om te trouwen zullen hun ouders aan hen vragen of ze een bijzondere interesse hebben in een bepaalde persoon. Vervolgens zullen de ouders na een grondige inspectie van deze persoon al dan niet hun goedkeuring geven aan zoon of dochter om met deze te trouwen. In menig gevallen heeft de jongere de mogelijkheid om een dialoog aan te gaan met de ouders om hen alzo trachten te overtuigen van zijn of haar keuze. Indien de jongere echter geen persoon op het oog heeft zullen de ouders overgaan tot de selectie en de voorstelling van potentiële huwelijkskandidaten. De jongere heeft de mogelijkheid om deze kandidaten te weigeren of beter te leren kennen door af te

spreken met hen. *Aldus stellen mijn informanten dat hun ouders hen niet zullen dwingen om met iemand te trouwen aangezien ze zelf een keuzevrijheid hebben binnen een welbepaald interval dat wordt vastgelegd door hun ouders.* Dit interval wordt meestal bepaald op basis van gelijkenis in religie, land van herkomst en mogelijk ook kaste. Het is bijgevolg de jongere zelf die beslist of hij of zij al dan niet trouwt met de door de ouders goedgekeurde of voorgestelde kandidaat.

De Indische Rani en Indira en de Pakistaanse Omar stellen dat hun ouders momenteel al actief bezig zijn met de selectie en presentatie van potentiële huwelijkskandidaten. Maar zoals we reeds zagen hebben de twee genoemde meisjes een geheime liefdesrelatie binnen de Desi-gemeenschap waardoor de ouderlijke huwelijksbekommernissen voor hen bedreigend overkomen. De 20-jarige Pakistaanse Omar stelde dat hij de 10 voorgestelde huwelijkskandidates allemaal heeft afgewezen aangezien hij meent dat hij nog niet klaar is om in het huwelijksbootje te stappen vanwege zijn jonge leeftijd. In de woorden van Omar: *'Ik ben er niet klaar voor en ik wil nu niet trouwen, ik ben nog jong, ik ben nu niet serieus.'*

9.2 Huwelijkspreferenties

Jongens

De 7 mannelijke informanten vertoonden geen specifieke individuele voorkeur om te trouwen binnen de grensoverschrijdende Desi community. Zo kiezen 4 mannelijke informanten ervoor om hun partner te zoeken binnen het interval dat wordt vastgelegd door hun ouders. De betreffende respondenten vinden de beperkingen in hun huwelijkskeuze een normaliteit en percipiëren dit aldus niet als een problematisch gegeven. Het navolgen van de preferenties van de ouders wordt daarbij gezien als een uiting van respect voor de ouders die het 'natuurlijk recht' wordt toegekend om inspraak te hebben in de selectie van de huwelijkspartner. Hun Indisch-Pakistaans gekleurde habitus is dus werkzaam in het domein van het huwelijk.

Dit zorgt ervoor dat voor de 2 ondervraagde jongens van Pakistaanse afkomst in de sfeer van het huwelijk hun moslimidentiteit doorslaggevend is dan hun Desi-identiteit. Ook 2 jongens van Indische afkomst negeren hun Desi-identiteit indien we spreken over het huwelijk aangezien ze wensen te trouwen met een meisje van Indische afkomst die dezelfde religie deelt. Dit maakt dus duidelijk dat *voor de meerderheid van de ondervraagde mannelijke respondenten de huwelijksvoorkeur van hun ouders de eigen individuele voorkeur beïnvloedt en zelfs determineert*. We laten de Pakistaanse Omar getuigen:

Interviewer: En zouden uw ouders daar iets op tegen hebben als ge een relatie zou hebben met iemand van Belgische afkomst?

Omar: Jah, *mijn ouders willen graag een Pakistanese meisje*. Want jah, als gij met een Belgische meisje ga trouwen dan ga ik een slechte invloed hebbe in familie...

Interviewer: Waarom?

Omar: Ze gaan zeggen: ‘jah, hij is buiten gaan trouwen’. ‘Buiten de gemeenschap’: da is ni goe bij ons.

Interviewer: En wat vindt ge daarvan?

Omar: Voor mij een meisjes die moet goed zijn van karakter, die moet mijn ouders respecteren, mijn cultuur respecteren... Ma *ik wil graag een meisje van mijn cultuur, da is makkelijk*.

Interviewer: Moet ze moslim zijn?

Omar: Euh, ja (...) En da was het probleem met Masha (tweede generatie Indisch meisje en één van mijn informanten. Masha en Omar hadden ooit een geheime liefdesrelatie): ‘She was a hindu’. Ik zei ‘als ik u moslim ga maken, ga je da doen?’. Ma ze zei: ‘jah, ma ik wil ook hindu blijven’. Ik zei: ‘mijn ouders gaan u nooit echt accepteren’. *Dus daarom moesten we het uitmaken*.(...) Mijn moeder, ze weet da ik ben goeie jongen en da ik haar nooit zou teleurstellen.

(...)

Interviewer: Vindt ge da goe dat uw ouders meisjes selecteren?

Omar: *Ja, ik wil ook mijn ouders respecteren, want allez, ze hebben me opgevoed enzo, ze hebben ook het recht om te kiezen, ik wil niet hun teleurstellen of triest maken, zie je...*

De overige drie jongens van Indische afkomst daarentegen verbreden het huwelijksinterval door ook meisjes van Belgische afkomst toe te laten als potentiële huwelijkskandidaten. Zij stellen dat hun ouders aanvankelijk wel teleurgesteld zouden zijn indien ze zouden huwen met een meisje van Belgische afkomst. Maar toch menen ze dat deze uiteindelijk wel hun persoonlijke beslissing zouden aanvaarden, zo ook Ravi.

Interviewer: Si tu te mariaais avec une belge, que diraient tes parents?

Ravi: *Un peu déçu mais ils seront là pour moi...*

Interviewer: Tu te marierais avec une belge ?

Ravi: Ca ne me dérangerait pas !! Mais on n'a pas la même manière de penser...*Mais si je trouve la bonne personne, pourquoi pas..*

Meisjes

De meerderheid van de ondervraagde meisjes daarentegen rapporteerde een individuele voorkeur om te trouwen binnen de inclusieve Desi-gemeenschap. Zij vertoonden dan ook meer de neiging om hun gelimiteerde keuze van huwelijkspartners in vraag te stellen en te problematiseren.

Archana: Mais mes parents veulent que un indien, du même religion

Interviewer: Ah, oui, donc un garçon Hindu. Que penses-tu de cela?

Archana : *Je n'aime pas trop qu'ils pensent comme ça parce que ça fait rien que la religion est différente. Du moment le garçon m'aime bien, qu'il me plait et que son famille est bien... Je n'aime vraiment pas la pensée.*

Twee meisjes die een geheime ‘grensoverschrijdende’ relatie hebben, zijn dan ook van plan om hun ouders te overtuigen hen toe te laten met de betreffende persoon te trouwen (zie paragraaf 8.1, pp.89-94). De meerderheid van de vrouwelijke informanten stelde echter dat ze erg terughoudend zijn om ‘daadwerkelijk’ te trouwen met iemand die niet de goedkeuring wegdraagt van hun ouders. Ook zij zijn immers bekommerd om het behoud van de reputatie van hun familie binnen de endogame Indische en Pakistaanse gemeenschap. Zij rapporteren dan ook dat ze de uiteindelijke beslissing van hun ouders zullen trachten te accepteren. *Zie hier ook weer de belangrijke rol van de ouders in de vormgeving van het toekomstig leven van de meisjes.* Vooral het trouwen met een moslim wordt door de ouders van meisjes met een niet-Islamitische achtergrond zwaar veroordeeld.

Interviewer : Tu te marierais avec un Pakistanais ?

Rani: Je n’y penses pas. Je ne veux pas : après ça fait mal parce que ça va pas pour les parents... *ils n’aiment pas les Pakistanais. Ce sont des musulmans et des musulmans, c’est pas possible. Mais pour moi les parents c’est tout.*

Interviewer: Et à part de tes parents ?

Rani: A part de mes parents ça me dérangerait pas.

Op één na alle meisjes stelden, in tegenstelling tot de jongens, dat ze ‘bewust’ personen van Belgische afkomst elimineren als huwelijkskandidaat. Desondanks ze zich ook ‘gedeeltelijk Belg’ voelen, menen ze net als hun ouders dat Belgen ‘radicaal verschillend’ zijn van hen. Hierdoor is een huwelijk met ‘een Belg’ helemaal uitgesloten voor hen. We geven het woord aan de Indische Archana en Sasmita:

Interviewer : Et si tu avais une relation avec un Belge, que diraient tes parents?

Archana: Ils auraient du mal à accepter ça. Ils pensent ça très différent, et moi-même en fait, personnellement, *je pouvais pas être avec un belge, parce que c’est pas la même langue, c’est pas la*

même culture. Pakistanais, c'est juste la religion qui change, mais belge c'est tout à fait différent (...) Je trouve que la différence entre les jeunes pakistanaises/indiens et les belges est plus grande que la différence entre les Indiens et les Pakistanais. Les Indiens et les Pakistanais ont la même culture

[...]

Interviewer : Et, dans la vie quotidienne, tu te sens belge ou indienne ?

Archana: Les deux, mais je pense que *je suis quand même plus belge que indienne.*

Interviewer: En zou ge ooit overwegen om met een Belg een relatie aan te gaan?

Sasmita: Eerlijk? Nee, ik heb niets tegen hun maar euh, tis gewoon euhm, *onze cultuur, onze mentaliteit is natuurlijk ook helemaal anders en euhm, da zijn allemaal heel leuke mensen enzo ma ik zou er nooit een relatie mee willen aangaan*

Interviewer: En zouden uw ouders er iets op tegen hebben?

Sasmita: jaaaaaah! Amai...jaaa, die zouden da echt ni goe vinden. Ma, persoonlijk, ik zelf zou da ook zelf ni willen. *Ik doe da ni voor mijn ouders, ik doe da voor mijn eigen, dus euhm (...)* *Als ge het al in u hebt van 'een relatie met een Belg is nooit, van euh, it will never last', dan, dan als da er al mentaal in zit dan zult ge ook nooit verliefd worden op een Belg* en da is zo bij mij, dus ik vind heel veel mensen knap en alles, maar ik ben nog nooit verliefd geweest op een Belg... dus das een mentaal ding

[...]

Sasmita: Ik beschouw mijzelf ook niet echt als helemaal Indisch omdat ik, ik heb veel dingens die de mense in India hebben meegemaakt niet meegemaakt bijvoorbeeld en euh, ik heb ook op een Belgische school gezeten dus, ik heb van de manieren van België in mij: dus, voor mij ben ik *half Belg-half Indisch*

De meerderheid van de informanten stelde dat er een kans bestaat dat ze zullen trouwen met iemand uit het land van herkomst die zich na het huwelijk in India of Pakistan in België komt vestigen.

Zo bijvoorbeeld deelde de Pakistaanse Omar me mee dat een deel van de huwelijkskandidaten die door zijn ouders aan hem zijn voorgesteld momenteel wonen in Pakistan. Meer jongens dan meisjes staan hiervoor open. *Meisjes problematiseren dit meer*. Ten eerste vinden ze het moeilijk om te trouwen met een man die zijn hele leven heeft gewoond in het land van herkomst vanwege het gepercipieerde verschil in mentaliteit, levensstijl en visie op de vrouw. Ten tweede wordt dit ook als een risico beschouwd aangezien er onder de meisjes een angst bestaat dat hun man hen zal verlaten eenmaal hij Belgische papieren heeft. Ten derde bestaat volgens hen het gevaar dat ze onvoldoende de mogelijkheid zullen hebben om deze persoon voor het huwelijk beter te leren kennen. Ten vierde worden mannen uit het land van herkomst, in tegenstelling tot mannelijke Desis, vaak ervaren als ‘negatieve *others*’ die dominant zijn en een weinig respectvolle houding hebben ten opzichte van vrouwen. Rani bestempelde Indiërs uit India zelfs als ‘*backward*’. *De meisjes verkiezen bijgevolg om te trouwen met iemand van Indische of Pakistaanse afkomst die in het westen leeft. Mannelijke Desis zijn dan ook hun gedroomde huwelijkskandidaten*

4. Conclusie

In deze eindverhandeling hebben we ernaar gestreefd om *de etnische identiteitsbeleving van tweede generatie Indiërs en Pakistanen in België onder de loep te nemen, gebruik makend van een emic approach*. Zuid-Aziatische migrantengemeenschappen in dit land vormen erg weinig het object van sociaal wetenschappelijk onderzoek. Bovendien verschillen de Indische en de Pakistaanse gemeenschap sterk van de veel bestudeerde Turkse en Marokkaanse gemeenschap waardoor het mogelijk is dat de leden van deze *communities* op een heel andere wijze *borders creëren*. Er is in deze studie nagegaan hoe de geografisch verspreide tweede generatie die deel uitmaakt van ‘groepen die in de minderheid zijn onder minderheidsgroepen’, in een situatie van interne sociale, religieuze, taalkundige en economische diversiteit overgaat tot de ontwikkeling van een eigen etnische identiteit. Deze studie waarin een *thick description* wordt toegepast, kan gekaderd worden binnen de interpretatieve antropologie.

13 maanden lang werd voornamelijk in Brussel veldwerk verricht. Tijdens deze veldwerkperiode werd niet enkel gebruik gemaakt van participerende observatie. Ook werden semi-gestructureerde diepte-interviews afgenomen van de 14 informanten. De inclusie van zowel vrouwen als mannen in deze studie gaf ons de mogelijkheid om belangrijke verschillen in het handelen en denken van beide groepen te onderscheiden. De klassieke etnografie werd gecombineerd met een internetetnografie. De kwalitatieve data werden verwerkt door de veldnota's en de interviews te transcriberen. Deze transcripties werden samen met de internetdata geanalyseerd door gebruik te maken van NVIVO 9. In deze conclusie zullen we overgaan tot het formuleren van onze eindbevindingen.

Online formatie van de inclusieve Desi community

De Pakistaanse en Indische informanten gaan op de sociale netwerksites Facebook en MSN over tot de creatie van de heterogene, grensoverschrijdende Desi-gemeenschap die gezien moet worden als een nieuwe etnische groep. Binnen deze imagined

community worden variabelen waar in de Indische en Pakistaanse gemeenschap veel belang aan wordt gehecht, zoals religie, land van herkomst en klasse, geneutraliseerd. De Desi-gemeenschap is immers gestoeld op het geloof van de jongeren in een gedeelde regio van herkomst die religieuze, taalkundige, economische en nationale *borders* overstijgt. Zo verenigt deze *community* jeugd van Zuid-Aziatische afkomst die in het westen, voornamelijk Europa, leeft. De motoren van dit proces van ethnogenese zijn te vinden in de manier waarop de tweede generatie zich verhoudt tot de Indische en Pakistaanse gemeenschap en tot de dominante groep.

Motor 1: seksesegregatie in de Indische en Pakistaanse publieke ruimte

De Desi community die zich manifesteert in de virtuele ruimte geeft de tweede generatie de mogelijkheid om, in het geheim, de seksesegregatie binnen de Indische en Pakistaanse publieke sfeer te contesteren. De virtuele ruimte die aldus de hoedanigheid aanneemt van *counter-site* of heterotopie compenseert dan ook het ongenoegen van de jongeren met betrekking tot de stringente genderregels binnen hun gemeenschappen. Door gebruik te maken van de sociale netwerksites kunnen de Desis immers stiekem in contact komen met leeftijdsgenoten van Indische en Pakistaanse herkomst van het andere geslacht. Dit zorgt ervoor dat Desis in het geheim kunnen daten en geheime grensoverschrijdende liefdesrelaties kunnen aangaan met andere Desis. Het geheime karakter van deze relaties beschermt zowel de jongeren als hun familie voor de sociale afstraffing van hun gedrag door de endogame gemeenschappen waarvan ze deel uitmaken.

Motor 2: processen van alteriorisering

Alhoewel de tweede generatie zich ook 'deels Belg' voelt, worden leeftijdsgenoten van Belgische afkomst gepercipieerd als 'anders'. Bovendien worden de jongeren veelvuldig gecategoriseerd als 'vreemdeling' door de dominante groep. Ook dit vormt een *trigger*

om over te gaan tot de constructie van de Desi-identiteit en bijgevolg een grens in te stellen met de dominante groep.

Desi-jongerencultuur grotendeels gefaciliteerd door internet

De tweede generatie die zich noch geheel Belgisch, noch geheel Indisch of Pakistaans voelt, bevindt zich op hun weg naar volwassenheid in een *'third space'*. Hierbinnen gaan zij over tot de *constructie van een 'Desi-jongerencultuur'*. Deze cultuur komt tot stand doordat de jongeren hun Desi-identiteit performen door zich te beroepen op een aantal etnische markers, zoals het vormen van Desi-klieks, het spelen van cricket, het bijwonen van Desi *parties* en Indische, hindoeïstische festivals, het luisteren naar specifieke muziekgenres en -artiesten, de productie van een *'eigen sound'*, het kijken naar Indische tv-series en Bollywoodfilms, het aanmeten van een zogenaamde *'Desi-look'* en het bezoeken van Desi-restaurants. *De virtuele ruimte vergemakkelijkt de totstandkoming van deze jeugdcultuur.* Zo bijvoorbeeld delen de jongeren dagelijks Desi-muziek via Facebook met andere Desis en houden ze elkaar via deze sociale netwerksite op de hoogte van Desi *parties* en *festivals*. De constructie van de jongerencultuur is een manier voor de tweede generatie om *betekenis te geven aan hun betwixt en between positie.* Door hun Zuid-Aziatische afkomst te articuleren als een modern en *cool* gegeven wordt hun Desi-identiteit een bron van *empowerment* die hen beschermt tegen gevoelens van minderwaardigheid.

Desi style geïnspireerd door de familie, de gemeenschap en het lokale

De Desi-jeugdcultuur mag niet gezien worden als een *'verzet'* tegen de *way of life* van hun ouders of tegen de lokale cultuur. Deze jeugdcultuur is immers *sterk georiënteerd op de familie, de gemeenschap en het lokale.* *De jongeren kunnen door de wisselwerking tussen de third space en de omliggende sociale systemen hun 'eigen, nieuwe Desi stijl' bricoleren zonder zich daarbij volledig af te zetten van hun familie en gemeenschap.* Zo manifesteert zich onder de jongeren bijvoorbeeld een innovatieve

uitgaansstijl die gekenmerkt wordt door de aanwezigheid van families op concerten van hippe Desi-artiesten, gendersegregatie vanwege de aanwezigheid van de families en interactie tussen Pakistaanse en Indische jongeren die zich, in tegenstelling tot hun ouders, in cliëks verenigen op deze *events*. Ook zien we bijvoorbeeld dat voor een aantal vrouwelijke informanten die geheime ‘grensoverschrijdende’ relaties hebben in de Desi *community*, huwelijksonderhandelingen een belangrijke rol spelen binnen hun relaties. In de Indische en Pakistaanse gemeenschap wordt er immers veel waarde gelegd bij het huwelijk. Bovendien staat de Desi-jongerencultuur open voor het lokale aangezien bijvoorbeeld in de zelfgecreëerde *fusion* muziek *beats* worden opgenomen die ook op lokaal vlak zeer populair zijn.

Invention of tradition

Het beeld dat de tweede generatie heeft van het land van herkomst wordt grotendeels bepaald op basis van Desi-muziek zoals Bollywoodmuziek, Desi-muziekvideoclips, Bollywoodfilms, Indische tv-drama’s alsook op basis van Desi-restaurantbezoeken. Hierdoor is het niet verwonderlijk dat de jongeren hun inspiratie putten uit media-inhouden om hun festival look te creëren die door sommigen gezien wordt als ‘traditioneel’. *Doorheen het performen van hun Desi-identiteit wordt dus op basis van processen van verbeelding een nieuwe traditie en cultuur uitgevonden, namelijk de Desi-jeugdcultuur.*

Imaginair incredible Desiland

De Desi-jongerencultuur zal het handelen van de Desis grotendeels sturen bij reizen naar het land van herkomst. De activiteiten die de tweede generatie onderneemt in India of Pakistan liggen immers vaak in de lijn van de activiteiten die in België hun Desi-zijn bestendigen. Zowel het bijwonen van festivals alsook het zoeken naar hippe Desi-outfits die geïnspireerd zijn door Bollywood zijn voorbeelden van favoriete bezigheden van de jongeren in het land van herkomst. Hierdoor bevindt de tweede generatie zich ook bij

trips naar India of Pakistan geregeld in het ‘*imaginair, incredible Desiland*’, een verbeeld, geïdealiseerd oord van amusement en consumptie waardoor zij minder betrokken zijn op de sociale realiteit in het land van herkomst.

Toekomsthypothese

Uit deze studie komt *de hypothese* naar voren dat de *Desi community* in de eerste plaats, al dan niet gewild, beschouwd kan worden als een ‘tijdelijk’ jeugdverschijnsel die onder andere fungeert als *datingssite*. Desondanks jongens geheime, grensoverschrijdende relaties aangaan met andere Desis wensen ze niet noodzakelijk te trouwen binnen deze inclusieve, heterogene gemeenschap. Ongeveer de helft van mijn mannelijke informanten opteert immers te trouwen binnen de eng gedefinieerde ‘eigen groep’. De andere helft kiest niet voor grensbehoud aangezien zij ook personen van Belgische afkomst toelaten als huwelijkskandidaat. Meisjes echter hebben de neiging om hun geheime *cross border* relaties binnen de *Desi community* niet te zien als eindige, speelse experimenten maar eerder als kostbare fenomenen die het recht hebben op een verder bestaan. De meerderheid van de vrouwelijke informanten prefereert namelijk wel te trouwen binnen deze gemeenschap. Hierdoor zouden we kunnen stellen dat meisjes aan de *Desi community* een belangrijker toekomstige rol toeschrijven dan jongens. In tegenstelling tot de jongens staan zij immers niet open om te huwen met een persoon van Belgische afkomst alsook niet met iemand die woont in het land van herkomst. Mannen die lange tijd in het land van herkomst hebben gewoond worden immers vaak ervaren als ‘negatieve anderen’. Bovendien problematiseren de meisjes vaker dan de jongens de gedachte om te trouwen met iemand uit de eng gedefinieerde ‘eigen groep’. Toch is het trouwen met een jongen die uiteindelijk niet geaccepteerd wordt door hun ouders amper een optie voor de meiden. Deze jongeren zijn immers bekommerd om het behoud van de familie-eer. Het doorbreken van de regels met betrekking tot de endogamie vormt namelijk een bedreiging voor de reputatie van hun families binnen hun gemeenschap.

5. Kritische reflectie

Bij wijze van afsluiting wil ik kritisch reflecteren over de bevindingen van deze studie.

Het 'onder de loep nemen' van een bepaalde materie impliceert meteen ook dat deze materie wordt uitvergroot. Aangezien mensen altijd meerdere identiteiten hebben, denk bijvoorbeeld aan de geslachtelijke identiteit, de beroepsidentiteit etc., is de Desi-identiteit van de jongeren slechts 1 onder de vele sociale identiteiten die ze bezitten. Welke identiteit centraal staat is sterk afhankelijk van de sociale context (Stallaert, 1996, p.5). Hierdoor is het perfect mogelijk dat in bepaalde contexten hun Desi-identiteit helemaal niet speelt. Zo kan in specifieke omstandigheden één zijnsbetekenis centraal komen te staan en alle andere sociale identiteiten opzij schuiven (Verkuyten, 1999, pp. 28-29). *Het is dus een illusie om te denken dat de Desi-identiteit van de tweede generatie heel hun leefwereld domineert.*

Vervolgens meen ik dat de 'geheime' handelingen van bepaalde Desi-jongeren niet volledig te verklaren zijn vanuit het gegeven dat zij de afstammelingen zijn van migranten die er andere regels op nahouden met betrekking tot de verhouding tussen de seksen in de publieke ruimte. We zouden immers kunnen stellen dat alle mensen in onze maatschappij een soort van 'verborgen leven' hebben, zij het in verschillende mate. Goffman (1959) vat in zijn meest bekende werk *'the presentation of self in everyday life'* zijn dramaturgische visie op het sociale leven samen. Deze auteur stelt in zijn handelingstheorie dat mensen tijdens hun interactie met anderen altijd een bepaald beeld willen ophangen van zichzelf om in de gratie van anderen te vallen en aldus sociale waardering te verkrijgen. Mensen zijn in zijn visie de acteurs in een bepaald toneelstuk die hun rol op een zo natuurlijk mogelijke wijze trachten te performen (Goffman, 1959, p.7). Het toneelstuk kan echter enkel slagen als de informatie die de interactie kan verstoren, wordt verborgen. Dit soort informatie wordt in de *'backstage'* gehouden. Deze gedachtegang impliceert dat voor Goffman het hebben van geheimen een 'noodzakelijke voorwaarde is voor alle sociale interactie'. Verder denkend met Goffman meen ik bijgevolg dat ook de kinderen van de zogenaamde *natives* niet alles wat gebeurt in hun leven prijsgeven

aan hun ouders. Zo is bijvoorbeeld het maken van geheime afspraken ook ‘de Belgische jeugd’ niet geheel onbekend. Bovendien is het volgens mij niet helemaal uitgesloten dat ook de ouders van sommige Desi-jongeren op welbepaalde manieren stiekem de gender *boundary* overschreden toen ze nog ongetrouwd waren. In de hedendaagse context echter vergemakkelijkt technologie het *back stage* gedrag. Internetaansluitingen en het bezit van een GSM maken het immers voor ouders een stuk moeilijker om toezicht te houden op het doen en laten van hun kinderen.

Het is onmogelijk om uit de eindconclusies van dit onderzoek definitief af te leiden of de huidige Desi-identiteit van de informanten al dan niet hun verder leven zal kleuren. Toch kunnen we nu reeds stellen dat de *kans groot is dat de bevraagde Desi-jongeren, in tegenstelling tot hun ouders, ook als volwassenen meer open zullen staan voor de cultureel-religieuze diversiteit binnen de Zuid-Aziatische migrantengemeenschappen in België en in Europa.*

Dit onderzoek toont aan dat ‘volwassen worden’ een veelzijdig proces is waarvan de betekenis altijd meebepaald wordt door de sociale, economische, culturele en legale context waarin mensen zijn ingebed. *De wisselwerking tussen de psyche en de sociale kaders impliceert dat er niet één universele en beste manier bestaat om op te groeien. Het stadium van volwassenheid kan bereikt worden op diverse manieren.*

De ambitie van antropologisch onderzoek is om het denken en het handelen van de informanten in de diepte te bestuderen en alzo begrijpbaar te maken. Daarbij fungeren heilige criteria van kwantitatief sociologisch onderzoek, zoals veralgemeenbaarheid, betrouwbaarheid en objectiviteit, niet als mantra’s. Ik wil dan ook beklemtonen dat *deze onderzoeksresultaten niet veralgemeend kunnen worden naar alle tweede generatie Indiërs en Pakistanen in België.*

*To generalize is to be an idiot
To particularize alone
Is Distinction of merit
(William Blake)*

Nawoord als vooruitblik

Er is nood aan longitudinaal follow-up research om de naar voor geschoven toekomsthypothese te toetsen. Verder onderzoek zou dan ook een definitief antwoord kunnen geven op de vraag welke rol de Desi community zal spelen in het toekomstig leven van de informanten.

Bovendien zou men in vervolgonderzoek deze studie kunnen herdoen maar dan in een Indische of Pakistaanse context. Hierbij zou er kunnen worden nagegaan of geschoolde, ongetrouwde jongeren in India of Pakistan op een vergelijkbare manier hun identiteit invullen als de bestudeerde tweede generatie in België. Gaan zij ook over tot de constructie van een jeugdcultuur waarin de gendernormen in het geheim worden gecontesteerd? Zoeken ook zij toenadering tot jongeren die tot ‘andere’ groepen behoren en worden deze crossculturele relaties op een gelijkaardige wijze gefaciliteerd door het internet? Hoe wordt het westen verbeeld door deze jeugd en wat is de rol van de moderne massamedia hierbij? Is er een relatie tussen de formatie van een jeugdcultuur en de migratieplannen van ongetrouwde mannen en vrouwen naar het westen?

*Het komt erop aan het vragen stellen nooit op te geven
(Albert Einstein)*

Juli 2011, Zemst

Bibliografie

About the game: history (08.02.2011). [08.02.2011, World Kabaddi Federaton:

http://www.worldkabaddi.org/index.php?option=com_content&view=article&id=111&Itemid=144].

Agawu, K. (2003). *Representing African Music. Postcolonial Notes, queries, positions*. New York: Routledge.

Anderson, B. (1991). *Imagined communities*. London: Verso.

Appadurai, A. (1996). *Modernity at large. Cultural dimensions in globalisation*. Minneapolis: University of Minosota Press.

Barth, F. (1994). Enduring and emerging issues in the analysis of ethnicity, in Vermeulen, H. & Govers, C. (1994). *The anthropology of ethnicity. Beyond ethnic groups and boundaries*. Amsterdam: Het Spinhuis.

Bevolking en huishoudens, buitenlandse bevolking. (09.05.2010). [09.05.2010, Algemene directie statistiek en economische informatie:

http://economie.fgov.be/nl/binaries/p202y2006_nl%5B1%5D_tcm325-39292.pdf].

Bhabha, H. (1994). *The location of culture*. London: Routledge.

Bourdieu, P. (1990) Structures, habitus, practices, in Calhoun, C., a.o., (eds.) (2002). *Contemporary Sociological Theory*. Oxford: Blackwell.

Bourdieu, P. & Passeron, J.C. (1990). *Reproduction in Education, Society and Culture*. Second Edition. London: Sage Publications.

Butler, J. (1988). Performative acts and gender constitution: an essay in phenomenology and feminist theory. *Theatre journal*, 40(4), pp.519-531.

Comaroff, J.L. & Comaroff, J. (2009). *Ethnicity, Inc.* Chicago: The university of Chicago Press.

Davies, A.C. (2008). *Reflexive ethnography. A guide to researching selves and others.* London & New York: Routledge.

Devlieger, P. (2009). *Between structure and no-thing. An annotated reader in social and cultural anthropology.* Antwerpen: Garant.

Dietrich, G. (2000). Desi Music vibes: the performance of Indian youth culture in Chicago. *Asian music*, 31(1), pp.35-61.

Epstein, J.S. (1999). *Youth culture. Identity in a post modern world.* Massachusetts: Black well publishers

Eriksen, T.H. (2001). *Small places, large issues. Second edition. An introduction to social and cultural anthropology.* London: Pluto Press.

Foucault, M. (05.07.2011). *Michel Foucault. Of Other Spaces (1967), Heterotopias.* [05.07.2011, Foucault.info: <http://foucault.info/documents/heteroTopia/foucault.heteroTopia.en.html>].

Gergen, K. (1991). *The saturated self: Dilemmas of identity of contemporary life.* New York: Basic Books.

Goel, A. (counsdi@indembassy.be). (13.08.2011). *Algemene informatie over de Indische gemeenschap in België.* [e-mail aan R.L. Van Keer (roselima.vankeer@student.kuleuven.be)].

Goffman, E. (1956). *The presentation of self in everyday life*. New York: Anchor Books.

Graulich, A. (09.08.2011). *Pakistan en de Pakistaanse gemeenschap in België (-als complement bij het artikel over IT Indiërs in België)*. [09.08.2011, Foyer: http://www.foyer.be/spip.php?page=article&id_article=6272&lang=fr&id_rubrique=6].

Harzig, C. & Juteau, D. (2003). *The Social Construction of Diversity. Recasting the Master Narrative of Industrial Nations*. New York, Oxford: Berghahn Books.

Jenks, C. (1993). *Culture second edition*. London: Routledge

Jenkins, R. (2004). *Social identity*. New York: Routledge.

Jenkins, R. (1986). *Racism and recruitment: managers, organisations and equal opportunity in the labour market*. Cambridge: Cambridge University Press.

Jenkins, R. (z.d.). Imagined but not imaginary: Ethnicity and nationalism in the modern world, in MacClancy, J. (2002). *Exotic no more: anthropology on the front lines*. Chicago: University of Chicago Press.

Kunow, R. (z.d.). Eating Indian(s): Food, representation, and the Indian diaspora in the United States, in Döring, T., Heide, M. & Mühleisen, S. (2003). *Eating Culture. The Poetics and Politics of Food*. Heidelberg: Universitätsverslag Winter.

Kurwa, N. (03.03.2010). Urban Desi: A genre on the rise. [03.03.2010, npr: <http://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=95739927>].

Latour, B. (2007). *Reassembling the social: an introduction to actor-network-theory*. Oxford: Oxford University Press.

Maharaja Tandoori (Halal). (11.09.2011). [11.09.2011, Restaurant Maharaja Tandoori: <http://www.maharajatandoori.be/index.html>].

Maira, S. (2002). *Desis in the house. Indian American Youth Culture in New York City*. Philadelphia: Temple University Press.

Maira, S. (20.02.2011). *Ethnic identity development of second-generation Indian American adolescents*. [20.02.2011, education recources information center: http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=ED398324&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED398324].

Morgahi, M. (23.03.2010). *Cricket, Bollywood en Islam: Desi jongeren in Nederland*. [23.03.2010, International Institute for the study of Islam in het Modern World: <http://www.kennislink.nl/publicaties/cricket-bollywood-en-islam-desi-jongeren-in-nederland>].

Pang, C.L. (1998). Invisible Visibility. Intergenerational Transfer of Identity and Social Position of Chinese Women in Belgium. *Asian and Pacific Migration Journal* 7(4), pp.433-452.

Pang, C.L. (1993) *Tussen inpassing en identiteit. de Chinese gemeenschap in België*. Leuven: HIVA.

Phalet, K. & Swyngedouw, M. (2003). *Measuring immigrant integration: the case of Belgium*. Leuven: ISPO.

Qazi, A. (amjadqazii2000@yahoo.com). (11.08.2011). *Algemene informatie over de Pakistaanse gemeenschap in België* [e-mail aan R.L. Van Keer (roselima.vankeer@student.kuleuven.be)].

Qureshi, K. (2006). Trans-boundary spaces : Scottish Pakistanis and trans-local/national identities. *International journal of cultural studies*, 9(2), pp.207-226.

Robben, A. & Sluka, J. (2007). *Ethnographic fieldwork. An anthropological reader*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.

Roosens, E. (1989). *Creating ethnicity. The process of ethnogenesis*. California: Sage Publications.

Roosens, E. (1998). *Eigen grond eerst?: primordiale autochtonie: dilemma van de multiculturele samenleving*. Leuven: Acco.

Shankar, S. (2008). *Desi land. Teen culture, class, and success in silicon Valley*. Durham: Duke University Press.

Stallaert, C. (1996). *Etnisch nationalisme in Spanje. De historisch-antropologische grens tussen christenen en Moren*. Leuven: Universitaire Pers.

van Hoof, J., & Van Ruysseveldt, J. (2004). *Sociologie en de moderne samenleving*. Boom: Open universiteit.

Verkuyten, M. (1999). *Etnische identiteit. Theoretische en empirische benaderingen*. Amsterdam: Het Spinhuis.

Waterstone, R. (2001). *De wijsheid van India. Voorstellingen en praktijken. Goden en wereldbeeld. Meditatie en yoga*. Nederland: Librero.

Wolcott, H.F. (2005). *The art of fieldwork*. California: Altamira Press.

Bijlage : Vragenlijst als leidraad voor de diepte-interviews

Algemeen

Naam:

Geslacht:

Leeftijd:

Gelovig (ja/nee):

- Religie:

Moedertaal:

- Wanneer en met wie spreek je deze taal?:

Woonplaats:

School + Studierichting:

Beroep ouders:

Regio van herkomst:

Beschouwen mensen jou als Indisch/Pakistaans als ze jou voor de eerste zien?

- Wat vind je daar van?

Hoe zijn je ouders in België beland?:

Broers/zussen + leeftijd:

1. School

- Ga je graag naar school?

- Schiet je goed op met de leerkrachten?

- Vind jij het belangrijk om goed te presteren op school?

- Zitten er veel leerlingen van niet-Belgische afkomst op jouw school?

- Van welke afkomst zijn jouw beste vrienden op school?

2. Vrije tijd

- Heb jij veel vrije tijd?

- Wat doe je zoal in je vrije tijd?

- Met wie doe je deze hobby's?

- Welke afkomst + geloofsovertuiging hebben zij?

2.1 Muziek

- Naar welk muziekgenre luister jij graag?
- Hoe heb je dit muziekgenre leren kennen?
- Hoe beluister je deze muziek?
- Wie zijn jouw favoriete muzikartiesten?

2.2 Tv

- Hoeveel keer per week kijk jij naar tv?
- Hoeveel uren per dag kijk je naar tv?
- Naar welke tv-zenders kijk jij?
- Wat is je favoriete tv-programma?
- Hebben jullie satelliet?
  - Zo ja, kijk je ook naar Indische+Pakistaanse zenders?
  - Waarom wel/niet?

2.3 Film

- Houd jij van films?
- Naar wat voor soort films kijk jij?
- Hoe veel keer per maand kijk je naar deze films?
- Wat is jouw favoriete film?
- Wie is jouw favoriete acteur en actrice?
- Wat trekt jou het meeste aan in Indische films?

2.4 Actualiteit/nieuws

- Volg jij de Belgische actualiteit/nieuws?
- Volg jij de actualiteit uit India/Pakistan?
  - Waarom wel/niet?
  - Zo ja, hoe volg jij dit?

2.5 Shoppen

- Ga jij graag winkelen?
- Waar ga je zoal winkelen?
- Hoe vaak per maand ga je winkelen?
- Met wie ga je winkelen?
- Wat koop jij zoal?
- Hecht je belang aan je uiterlijk/voorkomen?
- Hoeveel festivalkleren heb jij ongeveer?
- Wanneer draag je deze kledij?
- Hou je er van om deze te dragen?
- Waar koop je deze kleren?
  - Waar haal je de inspiratie om je festivallook te creëren?
- Draag jij accessoires?
  - Zo ja, welke?
  - In welke sociale contexten draag je deze?

2.6 Uitgaan

- Hoeveel keer per maand ga jij uit met je vrienden?
- Naar waar ga jij dan?
- Wat doe jij tijdens het uitgaan?
- Van welke afkomst zijn de vrienden met wie jij uitgaat?
- Drink of rook jij tijdens het uitgaan?
- Heb je al ooit drugs genomen tijdens het uitgaan?
- Hebben jouw ouders graag dat jij uitgaat?

2.7 Reizen

- Ben jij al ooit in India/Pakistan geweest?
- Hoeveel keer ben je hier al geweest?
- Heb jij daar familie wonen?
- Hoe zijn die reizen jou befallen?
- Wil je in de toekomst daar terug naartoe gaan?
- Zou je daar ooit graag (tijdelijk) willen werken/wonen?
- Als jij ginder bent, voel jij je dan Indiër/Pakistaan?
- Waarom wel/niet?

- Voel jij je daar thuis?
- Wat vind jij het mooiste aan India/de Indische cultuur//Pakistan/de Pakistaanse cultuur?
- Wat vind jij het minst mooie aan India/de Indische cultuur//Pakistan/de Pakistaanse cultuur?

2.8 Festivals/bijeenkomsten

- Ga jij naar gemeenschapsfestivals/bijeenkomsten?
  - Waarom wel/niet?
    - Zo ja, met wie ga je dan daar naartoe?
- Ga je graag hier naartoe?
  - Waarom wel/niet?
- Jongens en meisjes praten niet met elkaar op deze festivals. Wat vind je hiervan?
  - Zou je dit graag anders zien?
- Is het moeilijk voor jou om Indische mannen (voor vrouw)/vrouwen (voor man) te ontmoeten?

2.9 Internet

- Hoeveel uur per dag spendeer je op internet?
- Voor wat gebruik je internet?
- Maak jij gebruik van sociale netwerksites?
- Van welke afkomst zijn jouw contactpersonen op internet?
- Welke geloofsovertuigingen hebben jouw contactpersonen op internet?
- Is het jou al overkomen dat mensen die jij niet kent contact opzoeken met jou via internet?
  - Wat vind jij daarvan?
  - Van welke afkomst zijn deze mensen?
  - Welke geloofsovertuiging hebben deze mensen?
  - Waar wonen deze personen?
  - Zijn dit vooral mannen of vrouwen?
- Zoek jij contact op met mensen via het internet die jij niet kent/die je nog nooit eerder hebt gezien?
  - Waarom wel/niet?

- Zo ja, van welke afkomst zijn deze mensen?
- Welke geloofsovertuiging hebben deze mensen?
- Wonen deze personen in België?
- Zijn dit mannen of vrouwen
- Hoe vaak per week chat/mail jij met personen die jij via internet hebt ontmoet?
  - Heb jij vertrouwen in deze mensen?
  - Heb je al ooit met deze personen 'in het echt' afgesproken?
  - Hoe is die ontmoeting verlopen?
- Ben jij al ooit een liefdesrelatie aangegaan met personen die je via het internet hebt leren kennen?
- Weet jij hoe je ouders staan t.o.v. contactvorming met mensen via het internet?

3. Sociale relaties

- Hoeveel beste vrienden heb jij? Van welke afkomst zijn zij?
- Hoeveel contact heb jij met Pakistanen/Indiërs in België?
- Beschouw je hen als vrienden?
- Hoe onderhoud jij het contact met hen?
- Ken jij veel Indische/Pakistaanse leeftijdsgenoten van het andere geslacht?
  - Hoe heb je hen leren kennen?
  - Hoe onderhoud je contact met hen?
  - Heb je vertrouwen in hen?
- Zit jij momenteel in een relatie?
  - Zo ja, welke afkomst & geloofsovertuiging heeft deze persoon
    - Hoe onderhoud je het contact?
    - Weten jouw ouders dit?
- Heb jij al ooit een relatie gehad met een persoon van Belgische afkomst?
  - Zouden jouw ouders er iets op tegen hebben als jij een relatie zou hebben met een persoon van Belgische afkomst?
    - Hoe sta jij hier zelf tegenover?
  - Zouden jouw ouders er iets op tegen hebben als jij een relatie zou hebben met een persoon van Pakistaanse (voor Indische informant)/Indische afkomst (voor Pakistaanse informant)?

- Hoe sta jij hier zelf tegenover?

4.   Huwelijkspreferenties

- Heb jij een speciale voorkeur om te trouwen met een persoon uit een welbepaalde groep?
- Hoe denk je dat de weg naar het huwelijk zal verlopen?
  - Hebben jouw ouders hierin een rol?
    - Wat vind je hiervan?
- Zou jij het zien zitten om later te trouwen met iemand uit India/Pakistan?
  - Waarom wel/niet?
- Voor vrouwen: Denk je dat er een verschil is tussen Indische (voor Indische informant)/Pakistaanse (voor Pakistaanse informant) mannen in India/Pakistan en deze in België?
- Voor mannen: Denk je dat er een verschil is tussen Indische (voor Indische informant)/Pakistaanse (voor Pakistaanse informant) vrouwen in India/Pakistan en deze in België?

5.   Identiteit & Desis

- Hoe zou jij jezelf voorstellen aan een onbekende persoon?
- Voel jij je Belgisch?
  - Waarom wel/niet?
  - Is dit afhankelijk van de situatie?
- Voel jij je Indisch/Pakistaans?
  - Waarom wel/niet?
  - Is dit afhankelijk van de situatie?
- Sommige jongeren van Indische/Pakistaanse afkomst noemen zich 'Desis'.
  - Wat is volgens jou 'een Desi'?
  - Beschouw jij jezelf ook als een Desi?
    - Waarom wel/niet?
- Hoe kan je bepalen of iemand al dan niet een Desi is?